

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE VE SOSYAL HAYATTA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLENMELERİ
ANABİLİM DALI

**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ EĞİTİM, KÜLTÜR
VE SPORTİF FAALİYETLERE KATKISI: ANADOLU
PLATFORMU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bekir EMİNOĞLU

GAZİANTEP
MART 2018

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE VE SOSYAL HAYATTA SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLENMELERİ
ANABİLİM DALI

**SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ EĞİTİM, KÜLTÜR
VE SPORTİF FAALİYETLERE KATKILARI:
ANADOLU PLATFORMU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bekir EMİNOĞLU

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ULUKÜTÜK

GAZİANTEP
MART 2018

TEZ ONAY SAYFASI

Öğrencinin Adı ve Soyadı : Bekir EMİNOĞLU
Üniversite : Gaziantep Üniversitesi
Enstitü : Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı ve Program : Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı / Eğitimde ve Sosyal Hayatta Sivil Toplum Örgütlenmeleri Anabilim Dalı
Tezin Başlığı : Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim, Kültür Ve Sportif Faaliyetlere Katkıları: Anadolu Platformu Örneği
Tezin Savunma Tarihi : 21.03.2018

Bu tezin Yükseklisans olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Fatih ÖZMANTAR
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ULUKÜTÜK
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ulukütük

.....

Doç. Dr. Gökhan Tuncel

.....

Yrd. Doç. Dr. Sever ışık

.....

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Fatih ÖZMANTAR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERİNE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde, bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

İmza:

Adı ve Soyadı: Bekir EMİNOĞLU

Öğrenci Numarası: 201445423

Tezin Savunma Tarihi: 21/03/2018

ÖZET

Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim, Kültür Ve Sportif Faaliyetlere Katkısı:
Anadolu Platformu Örneği

Bekir EMİNOĞLU
Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Ve Sosyal Hayatta Sivil Toplum Örgütlenmeleri
Anabilim Dalı
Mart 2018

Sivil toplum Avrupa’da halkın kendi haklarını savunmak için ortaya koymuş olduğu bir durumdur. Avrupa’da ki gibi bir örgütlenme Osmanlı döneminde olmamıştır. Cumhuriyet ile birlikte sivil toplumu üç dönemde değerlendirebiliriz. Tek parti döneminde yaşanan bekleyiş, menderes dönemiyle başlayan ve 90’ yıllara kadar devam eden bir mücadele ve 2000’li yıllardaki hızlanma dönemi. Tezimizde Anadolu eğitim ve davet gönüllüleri platformu örneğinde sivil toplum kuruluşlarının eğitim, kültür ve spor alanlarıyla ilgili neler yapıldığı incelenmiştir. Anadolu platformunun yetkilileri ile yapılan görüşmeler ve yayınlamış olduğu kitaplar taranarak tezin iskeleti oluşturulmuştur. Eğitim alanında tarihi bir hareket olan medreseler incelenerek eğitimdeki sivilcilik tartışılmıştır. Dünyada gelişen modernleşmenin eğitime etkisi tartışılarak ülkemizde oluşan batı hayranlığına ve bu duruma karşı Anadolu Platformu’nun duruşu özetlenmeye çalışılmıştır. Anadolu platformu yapı itibariyle İslamcı bir hareket olduğu için Anadolu platformunun yaptığı çalışmalar İslamcılık bağlamında değerlendirilmiştir. İslamcılık akımlarının Türkiye’de sivil toplumun ilerlemesine katkısı yadsınamayacak kadar fazladır. Bu nedenle İslamcı kimliklerin de sivil topluma etkisine değinilmiştir. Türkiye de İslamcı STK’ların kendi kimliklerinin oluşumunda ki çeviri kaynak gelişmeleri önemle incelenmiştir. Anadolu Platformu’nun da bu kapsamda yapmış olduğu faaliyetler değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sivil toplum, Eğitim, Kültür, Spor, Anadolu Platformu, İslamcılık.

ABSTRACT

Contributions of Non-Government Organizations to Education, Cultur and Sportive activities

Activities: Anatolian Platform as Example

Bekir EMİNOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Department of Non-Governmental Organizations in Education and Social Life

Mart 2018

Civil society is a situation in Europe which people have set out to defend their rights. An organization like Europe would not exist in the Ottoman period. With the Republic, we can evaluate civil society in three periods. The expectation in a single party period, a struggle started with the Menderes period and lasted up to 90s and the acceleration period of 2000s. In our thesis, it was examined what the civil society organizations are doing about education, culture and sports fields in the sample of Anatolian education and invitation volunteers platform. The talks with the officials of the Anatolian platform and the books that had been published were scanned and the outline of the thesis was created. Investigating the madrasahs which were a historical movement in education field, the civilianisation in education was discussed. The educational effect of the modernization developing in the world was discussed and the Western admiration in our country and the position of the Anatolian Platform against this situation was tried to be summarized. Since the Anatolian platform is an Islamic movement by its structure, the studies made by the Anatolian platform have been evaluated in the context of Islamism. The contribution of the Islamic movements to the advancement of civil society in Turkey is undeniably considerable. For this reason, the impact of Islamic identities to the civil society was also referred. The translation source developments in the Islamic NGO's self-identity formation in Turkey were significantly examined. The activities that the Anatolian platform made in this context were also evaluated.

Key words: Civil society, Education, Culture, Sport, Anatolian Platform, Islamism.

ÖNSÖZ

Tezimizi hazırlarken öncelikle Anadolu Platformu’nun basılı tüm kaynakları taranmıştır. Bu kaynaklar içerisinde Anadolu Platformu’nu direk anlatan, Anadolu Platformu’nun yöneticilerinin kitapları ve kültürel faaliyet adına yapmış olduğu sempozyumların kitapları itina ile incelenmiştir. Platformun kendi kitaplarının ve yöneticilerinin kitaplarının fazlalığı tezin ortaya çıkışını kolaylaştırmıştır. Platformun kendini ifade etmesinin yanında medyada ki karşılığı taranarak tezde konu edilmiştir. Sivil toplumun kavramsal olarak incelenmesi yapıldıktan sonra Anadolu Platformunun kendisini ifade ettiği kitaplarla diğer kaynakların karşılaştırılması yapıp harmanlayarak tezin yazımı tamamlanmıştır. Şahsımın yüksek lisans yapması için yol gösteren Mehmet Ali EMİNOĞLU’na, tezin redaksiyonunu yapan Ömer Faruk KAVUNCU’ya, her daim vermiş olduğu maddi ve manevi desteklerden dolayı eşim Nursinem EMİNOĞLU’na ve deneyimi ve birikimi ile beni aydınlatan tez danışmanım Mehmet ULUKÜTÜK hocama canı gönülden teşekkür ederim.

Bekir EMİNOĞLU

Mart 2018

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	I
ETİK İLKELERİNE UYGUNLUK BEYANI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
BİRİNCİ BÖLÜM: SİVİL TOPLUM NEDİR?.....	1

GİRİŞ

1.1. Kavramsal Çerçeve.....	2
1.2. Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişim Süreci	7
1.3. Sivil Toplumun Çalışma Alanları.....	13
1.4. Devletin Sivil Topluma Bakışı	14
1.5. Halkın Sivil Topluma Bakış Açısı.....	15
BÖLÜM 2 SİVİL TOPLUM KURULUŞU ÖRNEĞİ OLARAK ANADOLU PLATFORMU	17
2.1. İslamcılık Kavramı	17
2.2. Dünyada İslamcı Hareketler	20
2.3. Türkiye’de İslamcılık	21
2.4. 1980 sonrası Türkiye’de İslamcı Hareketlerin dönüşümü	23
2.5. Anadolu Platformu	27
2.6. Anadolu Platformu’nun Kurumsal Yapısı.....	29
2.6.1. Kurucuları kimlerdir?	31
2.6.2. Anadolu Platformu gönüllülerini sivil toplum kuruluşu olmaya sürükleyen düşünsel alt yapı nedir?.....	31
2.6.3. Katılımcı Meşveret Anlayışı.....	32
2.6.4. Kurumsal Önderlik Söylemi	32
2.6.5. Anadolu Platformu’nun Fikri İnşa Sürecinde Beslendiği Kaynaklar	33
2.6.6. Anadolu Platformunun Fikri Temelinin Tanımlanması.....	33
2.6.6.1. Adalet Anlayışı.....	34
2.6.6.2. Ahlak Görüşü	34
2.6.6.3. Bilgi Üretim Sistemi	35

2.6.6.4. İnsan Merkezli Yapılanma Tercihi	36
2.6.6.5. Ailenin Sivil Toplumdaki Yeri.....	36
2.6.6.6. Devlet Tasavvuru	37
2.6.6.7. Sivil Toplumlaşma (Cemaatleşme) Görüşü	37
2.6.6.8. Mezheplere Bakışı.....	38
2.6.6.9. Ümmet Anlayışı	39
2.6.6.10. İktisadi Anlayış	39
2.6.6.11. Gönüllülük Anlayışı	40
2.6.6.12. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik	40
2.6.6.13. Gençliğin Anadolu Platformundaki Yeri	41
2.7. Misyonu.....	41
2.8. Vizyonu	44
2.9. Teşkilat Yapısı.....	45
2.9.1. Kurumsal meşveretin önemi	45
2.9.2. Genel Kurulun Yapılması ve İstişare Kurulunun Teşekkülü.....	46
2.9.3. Disiplin kurulu	47
2.9.4. Tahkim kurulu.....	48
2.9.5. Denetim kurulu	48
2.9.6. İcra Kurulu	48
2.10. Medyada Anadolu platformu.....	50
BÖLÜM 3 ANADOLU PLATFORMU ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ	
3.1. Eğitim Genel Bir Bakış.	54
3.2. STK'lar ve Eğitim	58
3.3. İslam Coğrafyasında Sivil Eğitim Alanlarının Doğuşu; Medreseler.....	60
3.4. Anadolu Platformu Eğitim Faaliyetleri	64
3.4.1. Anadolu Platformu'nun Eğitim Algısı	64
3.4.2. Anadolu Platformunun Eğitim Faaliyetleri Organizasyon Şekli	67
3.4.3. Eğitim müfredatları	67
3.4.3.1. Evde Karakter Eğitimi (EKE) Programı	67
3.4.3.2. Ortaokul Öğrencileri (Üç Farklı Program)	68
3.4.3.3. Lise Öğrencileri (Beş Farklı Program)	68
3.4.3.4. Üniversite Öğrencileri (Altı Farklı Program)	68
3.4.3.5. Yetişkinler için programlar (on dört farklı program).....	68
3.4.4. Evde Karakter Eğitimi Projesi; EKE.....	69

3.4.5.	Ortaöğretim Komisyonu.....	70
3.4.6.	Üniversite Komisyonu	72
3.4.7.	Kadın Çalışmaları.....	73
3.4.8.	Anadolu Platformu Suriye Göçmenlerine Yönelik Faaliyet Alanları..	75
3.4.8.1.	İyilik Okulları	77
3.4.8.2.	Sosyal Uyum Kitabı.....	78
3.4.8.3.	Küresel Barış Vizyonu Çalıştayı.....	79
3.4.9.	Yardımın Eğitime Dönüştürülmesi; Yetim Çocuklar Projesi	79
3.4.10.	Anadolu Platformu'nun Müfredat Eleştirisi	80
3.5.	Kültürel Faaliyetler.....	83
3.5.1.	Anadolu buluşmaları	83
3.5.2.	Öğretmen sempozyumları	84
3.5.3.	Benim evim kütüphanem projesi	85
3.5.4.	Kitap kafe projesi	85
3.6.	Spor Faaliyetleri	86
3.7.	Sanatsal Faaliyetler.....	86

SONUÇ

KAYNAKÇA

KISALTMALAR

- s.: Sayfa
- vb.: ve benzeri
- c.: Cilt
- çev.: Çeviri
- Ed.: Editör
- Yy.: Yüzyıl
- vd.: Ve diğerleri
- yay.: Yayınları
- bknz.: Bakınız
- ABD.: Ana Bilim Dalı
- SBE: Sosyal Bilimler Enstitüsü

BÖLÜM I

GİRİŞ

SİVİL TOPLUM NEDİR?

Sivil toplum kavramı, Türkiye gündemine 1980’li yıllardan sonra yoğun bir biçimde girmiş olsa da özellikle son 10 yıl içerisinde en çok tartışılan kavramlarından biri haline gelmiştir. Söz konusu tartışmaların odak noktaları ise şu şekilde ifade edilebilir: Birincisi, bu gün sivil toplum kavramını neden kullanıyoruz? Çünkü sivil toplum kavramı açısından bir eksiklik olduğunu hissediyoruz (Aktay, 2008, s.56). İkincisi ise Türkiye’de sivil toplumun en temel handikabı olan başta sivil toplumun unsurlarının sivil düşüncüyü geliştirecek liberal, kültürel ve felsefi birikimden yoksun olmasıdır (Çaha, 2016, s.17). Bu iki temel noktadan da anlaşılacağı üzere, öncelikle sivil alanının tanımlanmasındaki eksiklik ile sivil toplumu oluşturacak yeterli birikimden uzak olmamız sivil toplumun tartışmalı hale gelmesinin de en önemli sebepleridir.

Çemberi daha da daraltırsak 15 Temmuz darbe girişimi sivil toplum kavramının medyada güncel ve daha önce hiç tartışılmadığı kadar tartışıldığı bir ortamla bizi karşı karşıya getirmiştir. Sivil toplum alanında eksikliklerin giderilmesi için ise şu anda üniversiteler, STK’lar, yerel yönetimler ve adını sayamadığımız birçok kurum çalışmalar yürütmektedir. Tüm bu durumlar bir araya geldiğinde sivil toplum kavramının halkın gündeminden düşmemekle beraber anlaşılabilirliği hususunda da ilerleme sağlandığı fakat yeterli olmadığı görülmektedir. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı’nın internet sitesinin ana sayfasında günlük olarak yayınlanan verilere göre 111.230 aktif dernek bulunmaktadır (Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2017). Bu demektir ki Türkiye’de 80 milyon kişinin yaşadığı göz önünde bulundurulursa, 719 kişiye bir dernek düşmektedir. Dernek sayısının bu kadar çok olduğu ülkemizde ise paradoksal olarak sivil toplumun kavramsal kısmının anlaşılmasında eksiklik olduğu gözlemlenmektedir.

1.1. Kavramsal Çerçeve

Bugün kamuoyunda hemen hemen her kişi kavram olarak olmasa da isim olarak bir şekilde vakıf, oda, sendika ya da dernek vb. terimlerini duymuştur. Bu kurumlar sivil toplumun argümanlarıdır. Sivil toplum kavramını anlayabilmek için ilk önce tarihsel sürecini ele almak gerekir. Zira zannedilenin aksine teoriler tarih değil, tarih teorileri doğurmaktadır.

Sivil toplum kavramı Avrupa’da emekçiler ile yönetenler arasındaki şiddetli çatışmalardan ortaya çıkmıştır. Şehirde yaşayanların, yani asıl üreticilerin emeklerinin karşılığını alamamaları ve üretimin tamamını yapıyor olmaları “asıl üreticileri” hak sahibi yapmaktaydı. Asıl üreticilerin örgütlü hareket etmesiyle birlikte sivil toplumun doğuşuna şahitlik edilmiştir.

Şerif Mardin, kavramın doğuş sürecini Avrupa’daki feodal düzen üzerinden yorumlayarak halkın birlik olmasıyla elde ettiği gücü iki noktayla sonuçlandırmıştır: Batı tarihinin belirleyicilerinden biri, feodal düzendir. Feodal düzenin siyasî açıdan en önemli karakteristiği ise dağınık ve dağılmış bir sistem olmasıdır. Feodalizmi düşündüğümüz zaman önümüze gelen imgelerden biri, zayıf bir kral ve ülke içinde asayişin feodal asiller sınıfı tarafından sağlanmasıdır. Ve bu sistem yanında tarımsal üretimin nitelikli olmadığı görülmektedir. Tarihi verilere göre düzenin değişmesinde tarım ve tarımsal araçların üretiminin artması rol oynamaktadır. Alt sınıf yani asıl üreticiler asillere sağladıkları bu imkânların karşılığını almak istiyorlardı. Üreticilerin istekleri doğrultusunda üretimden faydalanmak isteyen asiller şehirde yaşayanlara bazı imkânlar sağlamak zorunda kaldılar. Bu imkânların başta gelenleri, asillerin şehir hayatına karışmamaları, şehirlerin kendi milislerini (askerî güçlerini) örgütleyebilmeleri, hukuk kurallarının şehir duvarları içinde şehrin tayin ettiği şekilde işleyebilmesi ve kendi mahkemelerini kurabilmeleriydi. Yerel halkın bu taleplerine bakıldığı zaman insanın doğası gereği bazı gereksinimleri olduğu görülüyor. Bu gereksinimlerin bir kısmını “geçim ve güvenlik” oluşturur (Uygun, 2015, s. 493). Talep edilen bu öğeler aslında maddi ihtiyaçlardır ve asıl üreticiler de bu gereksinimleri bir hak olarak talep etmişlerdir. Fakat değişen düzende savunma ve saldırının tek merkezden yönetilmesi ihtiyacı hâsıl olmuştu. Şehirli milislerin yerine milli ordular kurulmalıydı ve şehirde yaşayanlar da bu fikri desteklemek zorundaydılar. Değişmeye başlayan düzen gücün el değiştirmesine neden oldu. Kral

bu durumdan dolayı güçlenmiş, asıl üreticiler elde ettikleri gücü tekrar kaybetmeye başlamıştır. Sürecin sonunda ise asıl üreticiler şu hakları kazanmıştır;

a) Yerel halkın hayatının akışının garanti altına alınması,

b) İktisadî faaliyetlerde özerkliğe sahip alabilmelerinin garanti altına alınması.

Sonuç olarak üretim yapan halk bazı şeylerini kaybetse de bazı hakları baki olarak kalmıştır (Mardin, 2004, s. 9-12). Şerif Mardin bu sürecin sonunda hakların korunduğunu dile getirmiştir.

Bunun yanı sıra Avrupa ülkelerinde sivil toplumun doğuş süreci bu kavramın anlaşılmasında bize ışık tutacaktır: Avrupa’da devletler, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki oluşan zarar ve yıkımın üstesinden gelebilmek çıkış yolu olarak ekonomi gündeme alınmıştır. İngiltere, Fransa ve Almanya gibi büyük devletler başta olmak üzere Avrupa ülkelerinin çoğu, işlendiği zaman getirisi yüksek olan demir, çelik madenlerinin üretimine başlamışlardır. Merkezîyetçi devlet anlayışı soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte etkisini yitirmeye başlamıştır *Güvenlik kaygısı* yerini *özgürlük, sivil inisiyatif, siyasal katılım, özelleştirme* gibi politikalara bırakmıştır. Sovyetler Birliği ile Doğu Avrupa’da halka nüfuz etmiş sosyalist bakış açısı, sivil toplumdaki uzak ve devletle bütünleşen ideolojik bir topluma dönüşmüştür. Tek bir partinin yönetimde bulunduğu ve yönetimin iplerini elinde tuttuğu Komünist Parti’nin tahakkümü altında tek tip toplum meydana getirilmiştir. Bu anlayışla doğrultusunda farklılıkları ortaya koymaya çalışan sivil toplum çalışmalarına engel olarak toplum ile devletin bir bütün olarak görülmesi sağlanmıştır. Tüm bu engellemelere rağmen soğuk savaşın bitmesine doğru sivil toplum, Doğu Avrupa bölgesinde sivil toplum ile demokrasinin kurması gereken iletişim yöntemi için örnek olabilecek bir varlık göstermiştir (Nancy, 1998). Sosyalist dünya içinde ilk örnek olan Lech Walesa öncülüğünde İşçi Dayanışması Hareketi, bir sivil toplum hareketi olarak Polonya’da sistemin karşısında durmayı başararak ender bir muhaliflik örneği sergilemiştir. Bu muhaliflik tüm sosyalist ülkelerde yankı uyandırarak halkın sokağa inmesi sonucu sosyalist yönetimler yerini çok partili döneme bırakmıştır (Çaha, vd. , 2013, s. 14). Tarihsel süreç ile birlikte değerlendirildiği zaman sivil toplum ile devlet arasında çalışma alanlarında adına

ister özerklik, ister bağımsızlık isterse de ayrılık diyelim bir farklılaşmanın olduğu aşikârdır. Sivil toplum, toplumda doğrudan doğruya devletin denetiminden bağımsız bütün alanların bulunduğu yerdir diyebiliriz (Belge, 2003, s. 1).

Sivil Toplum kavramı tartışmalarının tarihini daha da geriye götürerek Eski Yunan'a, kavramının kökleri Aristoteles'e kadar götürülebilir. Aristoteles'in insan toplulukları için en uygun yönetim biçimi olarak gördüğü politika *koinonia* yasalarla belirlenmiş kurallar sistemi içinde özgür ve eşit yurttaşların siyasal toplumu yani *polistir*. Bu kavram daha sonra Latinceye *societas civilis* olarak aktarılmıştır. Bu anlayışta sivil toplum devlet ve siyasal toplumla eş anlamlı olarak kullanılmıştır (Odabaşı, 2005, s. 13). Aristo'nun politika *koinonia* tanımlaması, bir devlet içerisinde, özgür ve hür vatandaşların oluşturduğu siyasal bir yapı yani devlet aygıtı çerçevesinde anlamlı olan toplum modelini ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında söz konusu kavram, *sivillik*, *medenilik*, *uygarlık* olarak da anlamlandırılarak kullanılmıştır (Demirel, 2009, s. 9).

Söz konusu bu tarihsel tecrübelerin ise zamanla felsefi/düşünsel sahnede de tartışıldığına şahit olmaktayız. Hegel, on dokuzuncu yüzyılda yaşanan burjuvazi ve sanayileşmeyle beraber toplumsal farklılaşmayı sivil toplum olarak tanımlar. Ve ilk defa sivil toplumu devletten ayırarak, sivil toplum ayrı bir alan olarak tanımlamıştır (Çaha, 2008, s. 46). Fakat bu ayrılık fiziksel olarak düşünülürse etle tırnak gibidir. Organik olarak iki farklı yapıya sahiptirler ama bir bütünlük arz ederler. Ve yine Hegel; “Sivil toplum (*Bürgerliche Gesellschaft*) içinde yaşayan kişilerin yaşamasını sağlayacak bütün faaliyetleri içeren, yapılı ve organize, bir iktisadî sistemi, bir hukuk sistemi ve bunların düzenli bir şekilde çalışmasını sağlayacak otoriteye sahip bir cemaattir” der. Yine Hegel'in belirttiği gibi, sivil toplum salt ihtiyaç üzerine kurulmuş toplumsal birim olarak tanımlanabilir. “Sivil toplum bu özelliklerin geliştiği yerde ise belirli bir milletin birliği, bütün kurumlara ve ayrıca sanat, din ve felsefe gibi birikimlere yansıyan baskın bir güç olarak da şekillenir” (Mardin, 2004, s. 21).

Marks'a göre sivil toplum üretim güçlerinin gelişiminin belirli bir düzeydeki ilişkilerini kapsamaktadır. Bu anlamda sivil toplum Marks'ta altyapıyı oluşturur (Aksoy, 2008 s. 19). Marks ile Hegel arasında ekonominin sivil toplumun içerisinde mi yoksa dışında mı tutmak gerektiği hususunda görüş ayrılıkları görülmektedir.

Marks ekonomiyi kavramın dışında tutarken Hegel ise ekonomi alanında edinilecek hakları sivil toplumun çalışma alanları arasında görmektedir. Keane ise “sivil toplum hakkında devlet dışı aktiviteler ile uğraşan, gerekirse devlet üzerinde bütün baskıları uygulayabilen ekonomik, kültürel alanlarda faaliyet gösteren gönüllülerin oluşturduğu topluluklardır tanımlar (Aksoy, 2008, s. 20).

Günümüz Türkiye’inde ise sivil toplum örgütlerine bakıldığı zaman devletin ekonomik reformlarını destekleyen veya çok ciddi eleştiriler getiren kuruluşların olduğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, Türkiye kendisine ait yerli ve milli sloganıyla üretmek istediği otomobil için sürekli sivil toplum kuruluşu olan odalar, sanayi ve iş adamları dernekleri ile kamuoyu önünde görüşmeler yapmaktadır. Yani devlet ulaşmak istediği hedefte sivil toplumu muhatap almaktadır. Ekonomi tartışmasının sivil toplumun içinde mi yoksa dışında mı olduğu Türkiye’de pek de kendine yer edinemeyeceği görülmektedir. Tüm bu tartışmaların da ötesinde ülkemizde sivil toplum, olması gereken yerde durmaktadır. Bu süreç sosyologların düdüklü tencere yaklaşımıyla açıklanabilir. STK’lar buharın sistemin içinde sıkışmasını sağlayan ifade mekanizmasıdır. Düdüklü tencere buharını atamadığı zaman nasıl patlıyorsa, siyasal basınç da toplumsal sistemleri öyle infilak ettirir (Erkilet, 2008, s. 76). Alev Erkilet’in bu benzetmesinin STK ile devlet arasındaki tüm iletişim alanlarında da geçerli olduğu görülmektedir. Sivil toplum; eğitimde, kültürde, sanatta ve sporda bireylerin haklara eşit bir şekilde ulaşması için emniyet supabı görevini üstlenmiştir.

Türkiye’de “Sivil Toplum” kavramı anlaşılmaya çalışılırken çeşitli hatalar yapılmıştır. Kavramın Avrupa’daki doğuş sürecinde askeri yapılanmayı, ekonomik özgürlük, hukuki adalet gibi unsurlarla aynı sahada değerlendirip kazanılması gereken birer hak olarak gören yerel bir halk bulunmaktadır. İnsanlar bu hakları elde etmek için örgütlenmişlerdir. Sivil Toplum kavramı köken itibariyle Batı’da doğmuş ve önceki zamanlarda insanların çıkarlarını devletten ayrı elde etme üzere meşruluğu kabul edilen örgütlenmeler biçiminde şekillenmiştir (Aksoy, 2008, s. 19). Sivil toplum kavramının anlaşılmasında yapılan hataların başında sivil toplumun Batıda olduğu gibi alternatif askeri bir güç olarak görülmesi gelmektedir. Bunun nedenini ise Avrupa tarihinde yerel halkın örgütlenerek Batı ülkelerinde askeri gücün yerel halka geçmesi durumuna bağlayabiliriz. Aslında kavramın karşıtı, birçok kez

üzerinde durulduğu gibi, *askerî toplum* değildir. Terimin yapmış olduğu vurgu *şehir âdabıdır*. Terimin karşıt anlamlısı aslında gayri medeni olabilir. Sivil toplum kavramındaki sivilin kökü şehir hayatıyla beraber doğan hakları ve yükümlülükleri ifade eder (Mardin, 2004, s. 9). Gerek Antik dönemde Aristo, gerek son dönemlerde Şerif Mardin bağlamında değerlendirildiği zaman sivil toplum kavramının aslında şehir hayatına uyumu ve medeniliği barındırdığını söyleyebiliriz.

Devletin denetiminde olan hatta devletin işçisi olanların haklarını korumak amacıyla, denetiminde olmayan bir alanda örgütlenmesi ve toplumların haklarını aramasının tarihte devrimlere yol açtığını görmekteyiz. Devlet, her şeyi denetim altına almak için, her vatandaşının hayatının her alanını kontrol altında tutması gerekmektedir. Fakat bu mümkün gözükmemektedir. Verilemeyen hakların, özgürlüklerin, toplum tarafından örgütlenerek kazanılmaya çalışılması sivil toplumun doğası gereğidir. Bunun adına sivil toplum denmese de Osmanlı tarihinde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında da devletin denetiminin haricinde ötekilerin hakkını korumak, örgütlenmek ve dayanışmak için çeşitli birliktelikler oluşmuştur.

Sivil toplum kavramı Türkiye'de ilk olarak 70'li yıllarda kullanılmaya başlanmıştır (Belge, 2003, s. 1). 1980'lerden itibaren ise özellikle 90'larda, dünyada ve Türkiye'de, akademik ve kamusal söylemde sivil toplum kavramı hakkında tartışmalar yapıldığı bu tartışmaların da sürekli arttığını görüyoruz (Keyman, 2005, s. 15).

Akademik ve kamusal söylemin yanında halkın da sivil topluma olan ilgisi giderek artış göstermektedir. Dernekler dairesi başkanlığının yayınladığı grafiğe göre 76.667.864 kişinin %14,24 ü yani 10.915.524 kişi dernek üyesidir (Dernekler Dairesi Başkanlığı, 2017). Bu demektir ki her 7 kişiden biri dernek üyesidir. Dernek sayısının artmasına nazaran sivil toplum kavramının içini dolduracak bilgi birikiminin olmadığı yadsınamaz bir gerçektir. Ayrıca STK'ların kurumsal kapasitelerinde de problem olduğu gözlenmektedir. Bu kuruluşların en temel problemi ise birlikte hareket etme becerilerinin oldukça güçsüz olduğu gerçeğidir (Çaha, vd., 2013, s. 10). Sivil toplumun en belirgin özelliklerinden birisi inandıkları değerleri birlikte savunmalarıdır. Dönmezer ise, sivil toplum kuruluşlarını insanların, belirli bir takım amaçlarını gerçekleştirmek üzere bir araya gelerek alanlarında uzmanlaşmış gruplar olarak tanımlamıştır (Dönmezer, 2008, s. 17). İnanılan

düşüncenin üstlenilen misyonun hangi değerleri ayakta tutacağını tartışmasının yapıldığı sivil toplum, birlikte hareket edebilme bilinci kültürünün yaşatıldığı yerdir. Bu açıdan bakıldığında ise birlikte hareket ederek örgütlü çalışmalar yapamayan sivil toplumun sayısının yanında işlevselliğinin geri kaldığı söylenebilir.

Bireylerin vazgeçilmez temel haklarla dünyaya geldiğini söyleyen John Locke'a göre sivil toplum dediğimiz şey bu bireylerin asla vazgeçmeyeceği hak ve hürriyetleri ile devlet etki gücünü de ellerinde bulunduran toplumdur (Çaha, 2008, s. 47). Sivil toplumun bireylerinin kendi hürriyetlerini aramalarının da düzgün bir zemininin olması için devletin hukuk devleti olması gerekmektedir. Aksi takdirde insanların haklarını savunması içten bile değildir. Çaha söz konusu durumu terazi metaforuyla anlatır; devlet ile sivil toplum arasındaki ilişki teraziye/ölçüye göre değerlendirilmelidir. Devletin sivil toplumun çalışma alanlarında fazlasıyla intikal ettiği toplumlarda toplumun alanı daralır. İkisi arasında ilişkiyi terazinin iki kefeşi gibi düşünmektedir: birisinin ağır bastığı yerde diğeri zorunlu olarak hafif kalır (Çaha, 2008, s. 50).

1.2. Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişim Süreci

Osmanlı döneminde sivil toplum Batıdaki gibi yoğun tartışmalara konu olmamıştır. Kavramın hem yeni oluşu hem de tartışmalara konu olmayışı kavramın yaygınlaşmasını engellemiştir. Osmanlı'nın siyasal kültürü sivil topluma temel teşkil edecek nitelikte değildi. Osmanlı siyasal kültürü öteden beri muhalefet olgusuna antipatiyle yaklaşmıştır. Türkler, tarihleri boyunca toplumla devlete karşı organik yaklaşımlar beslemiş ve solidarist doktrinleri kolayca benimsemişlerdir (Çaha, 1994, s. 85). Osmanlı coğrafyasında devletin hükümdarı aynı zamanda İslam dininin halifesidir. Halk halifeye ve yönetim şekline ayrı bir sevgi beslemekteydi. Bu nedenle yerel halkın bir araya gelerek hükümdara karşı ayaklanma ve benzeri davranışlar göstermesi inanç değerleri içerisinde konumlandırılmaz durumdadır. Batı, sivil toplum kavramını kazanılması gereken hak veya hürriyetler olarak ele almıştır. Batı'nın sivil toplum anlayışında hürriyet, siyasî güçlerin etkisi ve baskısından kurtulma fikri önemli bir alana sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu ve günümüz Türkiye'siyle bir karşılaştırma yapılırsa, bu kurtulma kabuğunu kırma fikrinin ülkemizde hiçbir zaman Batı'da olduğu kadar derin köklere sahip olmadığı görülür

(Mardin, 2004, s. 14). Osmanlı'da, sivil toplum kavramı yüzeysel bir şekilde tartışılarak cumhuriyet dönemine geçiş yapılmıştır.

Cumhuriyet sonrasında ise Osmanlıyla karşılaştırıldığı zaman batılı anlamda sivil toplum daha da gerilere gitmiştir denilebilir. Bu dönemde, ne toplumsal grupların siyasete katılımlarını artıracak bir sivil toplum gelişiminden bahsetmek mümkündü (Kalaycıoğlu, 2002, s. 247-73) ne de devletten bağımsız ve sivil hak ve özgürlüklerin korunmasını talep edebilecek bir sivil toplum vardı (Yerasimos, vd. 2000). Güçlü devlet zayıf toplum durumu daha da pekişmiş duruma gelmiştir. Güçlü devlet geleneği, ulusal kalkınmışlık anlayışı, organik toplum görüşü ve Cumhuriyet dönemi vatandaşlık modeli, Türk modernitesinin devlet merkezci bir şekilde gerçekleşmesinin temelini oluşturmuştur (Keyman, 2006, s. 25). Cumhuriyet dönemine geçiş demek aynı zamanda uzun yıllar tek parti dönemine geçiş olarak da algılanmaktadır. Cumhuriyet teorik olarak bünyesinde özgürlüğü barındırsa da bu durum sivil toplum tarafından hissedilememiştir. 1926'da kabul edilen Medeni Kanun, dernekler hakkında özgürlükçü ve demokratik hükümler getirmesine karşın, siyasal partiler için ayrı bir kanun olmadığından, Tahrir-i Sükûn ve Hıyanet-i Vataniye kanunlarının engelleyiciliği içinde tek parti döneminin tartışılmaya başlanmasına kadar sivil toplumlaşma oldukça geri kalmıştır (Tuncel, 2011, s. 45). Hatta Türk Ocağı (kuruluş 1912) gibi bazı yapılar kapatılarak mal varlıkları CHP'ye devredilmiştir. Sivil toplumun doğası gereği insanların örgütlenerek birlikte hareket etme bilincine ulaşmalarına bilinçli bir şekilde müdahale edilmiştir. 1929 yılında *Resimli Ay* gibi sol düşünceleri barındıran edebiyat dergisinin yayınlanmasına dahi izin verilmemiştir (Tuncel, 2011, s. 45). Devletin göstermiş olduğu bu refleks görüş ayırt etmeden, insanların bir araya geliş örgütlü faaliyet yapmasına karşı olduğunu göstermektedir.

Çok partili döneme geçişin dernekleşme açısından da bir milat olduğu söylenebilir. 1947 yılında *İşçi ve İş Veren Sendikaları* ve *Sendika Birlikleri* hakkındaki İş Veren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkındaki Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra aralarında Maden- İş Sendikası da olmak üzere 73 işçi, 4 işveren sendikasının kuruluşu gerçekleşmiştir. 1952 yılında ise bir işçi sendikası birliği olan Türk-İş kurulmuştur. 1958 yılı itibarıyla Türkiye'de, 394 işçi sendikası ve 18 işçi sendikası birliği mevcuttur (Tosun, 2001). Sivil toplum da çok partili döneme

geçişle birlikte hızlı bir ilerleme kat etmiştir. Çok partili dönemin ilk derneği 17 Ekim 1946'da kurulan İnsan Hakları Derneği'dir (Tuncel, 2011, s. 49). Bu süreçten sonra sadece işçilerin haklarını korumak amacıyla değil farklı alanlarda da dernekler kurulmaya başlanmıştır. Ülke içerisinde hızla gelişen işçi hareketleri, üniversite gençliği tarafından da destek görmüştür. Bu dönemde üniversite öğrencileri, işçi hareketlerini destekleyen eylemler yapmışlardır. “Hız kazanan gençlik hareketleri sonucunda, 1946 yılında İstanbul’da “İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği”, Ankara’da ise, Türkiye Gençler Derneği ile 1946 yılında yine İstanbul’da Üniversite ve Yüksek Okullar Öğrencileri Birliği kurulmuştur” (Kaştan, t.y., s. 78).

Çok partili döneme geçişin altında yatan nedenlerden birisi de Türkiye’nin birleşmiş milletler üyesi olmasıdır (1945). Türkiye ekonomik ve siyasi olarak Batının yanında durduğu görünüyordu. Almanya ve İtalya’daki tek parti hükümetlerinin sona ermesi Batının etkisi altında olan Türkiye’de de tek parti hükümetinin tahtının sarsılmasına neden olmuştur (Karpat 2015b, s. 228). 14 Mayıs 1950’de Demokrat Parti’nin % 88’lik bir oranla halkın katılım gösterdiği seçimde %53 oranında oy ile halkın desteğini alarak iktidar olması, topluma geçmiş hükümet tarafından yapılan baskının bir çeşit patlamasıydı. 1950 seçimleri sonrası kapatılan türbelerin yeniden açılması, Türkçe okunan ezanın Arapça olarak okunmasına izin verilmesine karşılık CHP’li aydınlar yandaşlar ise Demokrat Parti’yi tarikatların isteklerini yerine getirmek ve cumhuriyet sayesinde kazanılanları değerleri yıkmakla suçlamışlardır (Eraslan, 2011, s. 118). Menderes dönemi olarak nitelendirilen çok partili döneme geçişle birlikte sivil toplum açısından ciddi ilerlemelerin olduğu söylenebilir. Ancak kamusal ilginin artması ve sivil toplum örgütlerinin sayıca çoğalması ile birlikte söz konusu sivil toplum kuruluşların devlete hâkim olma düşüncesiyle hareket ettiği görülmektedir. Bu da sivil toplum örgütlerinin devletten bağımsız alanlarda faaliyet göstererek ilerlemesi gerekirken kendisine devlete sahip olma hedefi koyduğunun işaretidir (Özkiraz, Arslanel, 2015, s. 13). Sivil toplum kuruluşlarının vermiş olduğu bu tepki 27 yıllık tek parti dönemi hükümetlerinin sivil toplumun üzerinde kurdukları baskılardan kaynaklanmaktadır.

Çok partili döneme geçişten yetmişli yıllara kadar sivil toplum kuruluşları sayısında artışlar gerçekleşmiştir. Menderes dönemi ile kendisinden önceki dönemi karşılaştırılacak olursa dernek sayısının sekiz kat arttığı görülmektedir.

Türkiye’de yıllara göre sivil toplum sayısındaki artış aşağıdaki gibidir.

- 1946-1950 yılları arasında 2,171 olan dernek sayısı
- 1960’da 18.958,
- 1968’de 36.286,
- 1970’de 42.170,
- 1972’de 45 bine çıkmıştır (toksöz 1983)

1972’de sıkıyönetim sonucu alınan önlemler sonunda bu sayı 18 bine inmiştir (Yücekök, vd., 1998, s. 309). Baskı hükümetleri tarihsel bir alışkanlık olarak karşısında güç teşkil edecek hiç kimseyi istememektedir. Dernek sayısında görülen bu gerileme de devletin sivil topluma yapmış olduğu baskının göstergesi olarak kabul edilebilir. Sivil topluma yapılan baskı 80 sonrası da devam etmiştir. 1980 darbesi öncesinde STK sayısı 38 bin civarı iken, darbeden sonra 20 binden fazla dernek kapatılmıştır (Şimşek, 2004, s. 48). İki binli yıllara gelindiğinde ise bu sayı 72 binlere ulaşmış, 2017’de ise 111 bin faal derneğe (www.dernekler.gov.tr) ulaşılmıştır. Türkiye’de iki binli yıllar ise STK’lar için dönüm noktası olmuştur. Sivil toplum kuruluşları sayısında hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Bu durumun anlaşılması için Avrupa Birliği’ne uyum süreci de göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim Avrupa Birliği kabul sürecinde STK’ların desteklenmesini şart koşturmuştur.

Süreç içerisinde sivil toplum kavramı medyanın, halkın ve akademisyenlerin gündeminde kalmayı başarmıştır. Ayrıca bu yıllarda STK’ların desteklenmesi için artan fonlardan yararlanmak isteyen birçok yeni STK kurulmuştur. Sivil toplum kavramı araştırması yapılırken basılan kitapların, makalelerin, tezlerin vb. metinlerin tarihleri incelendiği zaman büyük bir kısmının 2000’li yıllardan sonra yayınlandığı görülmektedir. 2017 yılına gelindiğinde tüm sivil toplum kuruluşlarının sayısı aşağıdaki gibidir.

- 111000 i aşkın aktif dernek,
- 5483 vakıf (www.vgm.gov.tr),
- “118 işçi sendikası,
- 83 kamu görevlileri sendikası,
- 20 işveren sendikası,

- 4.794 oda,
- 8.575 kooperatif” (Yada, t.y., s. 42)

Yukarıdaki sayıları topladığımız zaman 130 bine yakın STK faaliyet göstermektedir.

Bu 115 bin dernek ve vakfi faaliyet alanlarına göre ayırdığımız zaman eğitim, kültür ve spor alanlarında faaliyet gösteren derneklerin sayılara aşağıdaki gibidir.

- “Spor dernekleri 21993,
- Eğitim araştırma dernekleri 6028,
- Mesleki ve dayanışma dernekleri 34676,
- Kültür sanat vb. dernekler 5588” (www.dernekler.gov.tr).
- “Spor vakıfları 42,
- Eğitim vakıfları 1957,
- Sosyo-kültürel tarih 138” (Yada t.y., s. 54)

Sayılardan da anlaşıldığı üzere dernek ve vakıf sayısının yarısına yakınının eğitim, spor ve kültür ile direk ilgilenmektedir.

Spor alanında Türkiye’de sivil toplum hâkim bir güç olduğu söylenebilir. Spor alanında çalışma yapan hemen hemen tüm kulüpler STK temelli yapılanmalardır. Futbol, basketbol, voleybol vb. adını zikretmediğimiz tüm alanlarda profesyonel çalışma yapan tüm takımlar birer sivil yapılanmaya sahiptir. Devlet desteğini almakla beraber kendi finansal kaynaklarıyla da faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Eğitim ve kültür alanlarında çalışma yapan sivil toplum kuruluşlarının sayıları da oldukça düşüktür. Bu durum Türkiye’de cumhuriyet döneminden bu yana baskı hükümetlerinin varlığının doğurduğu sonuçtur diyebiliriz. 1930’larda, 1970’lerde, 1980’lerde ve 1997-2000 yılları arasında sivil toplum kuruluşlarının devlet tarafından sorgusuz sualsiz kapatıldığı gerçeği buna en büyük örnektir. Doğal olarak bu şekilde hareket eden devlet, sivil toplumun çalışma alanını da kısıtlamıştır. Sonuç olarak öz güveni olmayan devletle arasındaki problemleri çözme becerisinden yoksun sivil toplum örgütleri varlığını bu güne kadar getirmiştir. Ulus devlet modernliğinin sosyal

siyasi formasyonunun hâkim olduğu sürece, toplumda böyle bir sivil bilincin oluşmasına katkı yapacak bir anlayış ve pratik gelişmesini beklemek de makul değildir. Çünkü böyle bir ihtimal ulus-devletin kendisini erozyona uğratacak bir süreci bizzat başlatması anlamına gelir ki bu da olmayacak bir şeydir. Her şeyden önce eğitimin zorunlu ve tekelci olması sivilleşme önündeki en büyük engellerden biridir (Erdoğan, 2006, s. 31). Türkiye Cumhuriyeti devleti halka insan ömrünün belirli bir süresi içerisinde eğitimler vermektedir. Mesleki eğitim alanlarında ise yaş sınırı olmaksızın eğitim vermektedir. Fakat yine de bireylerin tüm ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalacaktır. Tam da bu durumda sivil toplum devreye girerek kendi çalışma alanları doğrultusunda da halkın spor, eğitim ve kültürel faaliyetlerini yapmasına alan oluşturmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının son dönemde artan sayıları ve yapmış olduğu faaliyetler neticesinde devlet tarafından tanınırlığı ve görünürlüğü artmıştır. Son dönemlerde Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanlığı makamı ile STK'lar çeşitli ortamlarda buluşmaya başlamıştır. Örneğin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 21.06.2017 tarihinde STK yöneticileriyle buluştuğu iftar yemeğinde Türkiye'nin eğitimde, hak ve özgürlüklerde, sınırlarının içindeki ve dışındaki ihtiyaç sahipleriyle sergilediği örnek dayanışmada en büyük payın sivil toplum kuruluşlarına ait olduğunu belirtmiş ve şu tespiti yapmıştır:

“Biz de, sorumluluk üstlendiğimiz her yerde, özellikle de son 15 yıldır, sizleri her açıdan desteklemeye, önünüzü açmaya, işlerinizi kolaylaştırmaya gayret ediyoruz. Çünkü biz birileri gibi sivil toplumu ‘tehdit’ olarak değil, millî birlik ve beraberliğimizin ‘kilit taşı’ olarak görüyoruz. Sizler ülkemizde katılımcı demokrasinin aracı, sosyal barışımızın adeta sigortası olan kuruluşlarsınız. Burada şu gerçeğin altını bir kez daha çizmek istiyorum. Sivil toplum, devletin karşısı değil, bilakis tamamlayıcısıdır (www.tccb.gov.tr).”

Türkiye Cumhurbaşkanı'nın bu konuşmasına göre eğitim, özgürlük ve sosyal yardım alanlarındaki çalışmaların devlet tarafından desteklenmesi sivil toplumun bir güç olarak var olduğunun göstergesidir.

1.3. Sivil Toplumun Çalışma Alanları

Sivil toplum çalışma alanları bireylerin bir araya gelerek oluşturmuş oldukları dernek tüzüklerine göre belirlenmektedir. Bu alanları dernekler daire başkanlığı yirmi bir farklı alanda sınıflandırmıştır. Bunlardan üç tanesinin sayısı toplam dernek sayısının yarısına tekabül etmektedir: Dini Hizmetlerin Gerçekleştirilmesine Yönelik Faaliyet Gösteren Dernekler 17.758, Spor ve Spor ile İlgili Dernekler 20.044, Mesleki ve Dayanışma Dernekleri 33.191.

Buna göre STK'ların kuruluş nedenleri birlikte çalışma alanlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- “Kamu yönetiminin ilgilenmediği bir alanda faaliyet göstermesi,
- Kamu yönetimi ve sivil toplum kuruluşu veya kuruluşları ile ortaklaşa faaliyette bulunma;
- Birey ve grupların isteklerinin yerine getirilmesi için kamu yönetimine ulaşmayı sağlayan ve ona baskı yapan aracı kuruluş olarak faaliyet göstermesidir” (Tuncel, 2011, s. 73).

Kamu yönetiminin ilgilenmediği bir alanda çalışma yapan kurumlar devletten özerk olan STK'lardır. Demokratik, laik ve hukuki bir devlet perspektifinde düşünüldüğünde dini hassasiyetleri yaşatma adına kurulan STK'lar devletten farklı alanlar seçerek çalışma yapmaktadırlar. Aynı düşünceye, ufka, çizgiye sahip bireyler yetiştirerek eğitime sivil bir bakış açısı getirmektedirler.

Mesleki ve dayanışma dernekleri, vakıflar, odalar vb. STK'lar genelde sertifikasyon programları ile eğitim vermektedir. Sertifikalarının geçerli olması için hayat boyu öğrenme genel müdürlüğü tarafından hazırlanan modüler sisteme tabi olmak zorundadırlar. İş birliği protokolü ile ortak program yapmak zorundadırlar. Bu tür mesleki STK'lar kamu ile işbirliği yapan kurumlardır. Sivillerin haklarını savunmak için bir araya gelerek kamuya baskı yapan kuruluşlara ise sendikalar, insan hakları dernekleri örnek verilebilir. Bu sınıflandırmaların yerinde ve doğru ilerlemesi için devlet ile STK arasında bir dengenin olması gerektiği bahsine değinilmiştir. Devlet ile STK'nın soluduğu hava farklılaştıkça toplumun

sivilleşmesinin önü açılırken devlet ise katılımcı demokrasi gereği sivil halkı dikkate alarak değişim ve dönüşümlere hazırlık yapacaktır.

1.4. Devletin Sivil Topluma Bakışı

Sivil toplum ve devlet birbiriyle iletişim halinde olan iki alandır. Bu kapsamda her iki tarafın da bazı özellikleri barındırması gerekmektedir. “Bu kapsamda düşünüldüğünde devletin şu iki özelliğinin üzerinde durulması gerekmektedir. Bunlardan birincisi hukuk devleti ikincisi ise sınırlı devlet” (Çaha, 2016, s. 63). Yani adaletin hakkaniyetli dağıtıldığı, tüm vatandaşların adil yargılandığı bir düzeni tesis etmesi gerekir. Aynı zamanda devletin kültür, sosyal, eğitim, ekonomi alanlarının içerisinde ne kadar yer alırsa o kadar sivil toplum gerileyeceğinin bilincinde olarak sınırlı ve sorumlu davranarak sivil toplumun gelişmesine izin vermesi gerekmektedir. Devlet ile sivil toplumun arasında bir dengenin olması gerekmektedir. Hem devletin hem de sivil toplumun gelişmesi ikisi arasında ki iletişimin gücüne bağlıdır. Sivil toplum devleti denetleyen bağımsız kurumlardır. Sivil toplum geliştikçe devlet gelişir. Sivil toplum kuruluşlarının sayısının artması hürriyetlerin artması demektir. “Çok sesli bir toplum ve saydam devlette, devletin toplumu değil toplumun devleti denetlemesi söz konusudur” (Tuncel, 2011, s. 70). Devlet halk için var olduğuna göre devleti denetleyen de yine halk olmalıdır. Fakat Türkiye’de tarihi süreçle sivil toplum incelendiği zaman devletin sivil toplumu denetlediği hatta sınırlamalar getirdiği ve daha da ileri giderek bazı örgütleri kapatıp mal varlıklarına el koyarak sivil toplumun gelişmesine engel olan bir devlet aklının uzun yıllar var olduğu görülmektedir.

27 yıllık tek parti dönemi ve 1960-1980 yılları arası sivil toplum için karanlık dönemler denilebilir. Bu dönemlerde sivil toplum gelişme gösterememiş ve aksine daha da gerilemiştir. Sivil toplumun devletle herhangi bir iletişimi olamamıştır. Devlet güçlü baskıcı, sivil toplum ise zayıf pozisyonadadır. 1950-1960 yılları arası sivil toplum için dönüm noktası olmuştur. Devlet sivil toplumun varlığına inanmış onların özerk birer kurum olması için çalışmalar yapmıştır. 1950 yılında 5590 sayılı kanunu çıkarmıştır. “Söz konusu yasa odaları, meslek hizmetleri görmek, meslek ahlakı ve disiplinini korumak, ticaret ve sanayinin genel menfaatlere uygun surette gelişmesine çalışmak ve bu maksatlarla verilecek işleri yapmak üzere kurulan, tüzel kişiliği haiz ve mesleki teşekkül mahiyetinde kamu kurumları olarak tanımlamıştır”

(Çaha, 2011, s. 97). Devletin vesayetinde olan bu kuruluşlar özerk hale getirilmiştir. Bu dönemin başbakanı olan Menderes bu açıdan bakıldığında “yeter söz milletin” sloganıyla sivil toplum ve devlet arasındaki ilişkiyi millet ve devlet arasındaki optimal dengeye davet etmiştir.

Bir dönem devletin başı olarak nitelendirilen cumhurbaşkanlarının halkla nerdeyse herhangi bir iletişimi olmamıştır. Halkı eğitilmesi gereken cahil-cühela zümresi olarak gören önceki cumhurbaşkanlarının aksine Turgut Özal, “toplumun ve halkın değerlerini paylaşmış, hassasiyetlerini önemsemiş, onların çıkar ve beklentilerini siyasal sistemin girdisi olarak kabul etmiştir” (Çaha, 2011, s. 248). Özal 1983-1989 yılları arasında Başbakan, 1989-1993 yılları arasında ise Cumhurbaşkanı olarak görev yapmıştır. Bu on yıllık süreç içerisinde Özal, sivil toplum kavramının ülke gündemine girmesinde önemli bir rol oynamıştır. Yine sivil toplumun nabzını tutup halk ile iletişim halinde olan diğer bir devlet adamı ise Erdoğan’dır. 2007 yılında o dönemin başbakanı iken cumhurbaşkanını halkın seçmesini sağlayan bir yeniliğe imza atmıştır. Adına “külliye” ismi verilen cumhurbaşkanlığı binasının duvarları içerisinde halkın kullanabileceği cami, kütüphane vb. diğer salonlar da mevcuttur. Yani halk ile devlet arasındaki iletişimi sağlayan sivil toplum kuruluşlarının cumhurbaşkanlığı ile iletişim kurabileceğinin sinyali verilmiştir. Hatta Erdoğan sivil toplumdan sorumlu olarak görevini icra eden baş danışman atayarak iletişimin daha da güçlü olmasını sağlamıştır. Külliye’de cumhurbaşkanı sivil toplum kuruluşları temsilcileriyle çeşitli toplantılar yapmaktadır. Cumhurbaşkanlığı tarafından tertiplenen sivil toplum kavramının tartışıldığı sempozyumlar düzenlenmiştir. Menderesin, Özal’ın ve Erdoğan’ın dönemlerinde sivil toplum devlet ile iyi bir iletişim kurmuş ve bu yıllar sivil toplum için farkındalık yılları olmuştur.

1.5. Halkın Sivil Topluma Bakış Açısı

Türkiye’de sivil toplum tartışmaları 90’lı yıllardan sonra hararetlenmiştir. Batılı ülkelere bakıldığında geç kalındığı düşünülebilir. Fakat dernekler, vakıflar, odalar, sendikalar göz önünde bulundurulduğu zaman azımsanmayacak derecede STK söz konusudur. 130.000’e yakın sivil toplum kuruluşu faal durumdadır.

- Dernek ve vakıf üye sayısı 12.000.000.

- Kamu personelinden oluşan sendikalarda üye sayısı 1.684.323 (www.resmigazete.gov.tr).
- Meslek kuruluşlarında üye sayısı 8.491.852 (Şahin, 2011, s. 8).

Sayılar dikkate alındığı zaman 20 milyonu aşkın kişi sivil toplum kuruluşu üyesidir. Bu katılım oranı halkın sivil çalışmalara vermiş olduğu desteğin göstergesidir. 1950’de 2171, 1970’de 42170, 2017’de ise 130 bine yakın sivil toplum örgütü bulunmaktadır. Giderek artan sayılar halkın haklarını temin etmek için sivil toplum kuruluşlarının olması gerektiğine inancındandır denilebilir. Çok partili hayata geçilir geçilmez ilk kurulan derneğin adının “*insan hakları*” olması sivil toplumun gelişeceğinin ve halkın bu alana yöneleceğinin göstergesiydi. Sivil toplum sayısının artması ve bunla doğru orantılı olarak da Türkiye’nin adalet, ekonomi, kültür alanlarında kat ettiği mesafe yadsınamaz. Yukarıda zikredilen veriler doğrultusunda sivil toplumun gelişmesine bağlı olarak eğitim, kültür, ekonomi vb. alanlarında gelişmelerin yaşandığının göstergesidir. Fakat bu desteğe karşın sivil vatandaşların üye oldukları kurumlara katılımlarında problemler olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda Ege üniversitesi STK içi katılım konulu yapılan araştırmada İzmir metropol alanı içinde kurulu olan dernekler arasından seçilen 178 derneğin 408 üyesiyle, önceden hazırlanan anket formunun yüz yüze görüşülerek doldurulması suretiyle bir araştırma çalışması gerçekleştirilmiştir. 178 derneğin içerisinde camileri yaşatma ve okulları koruma adı altında faaliyet gösteren dernekler bulunmamaktadır. Yapılan bu araştırma sonucunda:

- a. “STK’ların kurulum aşamasında ki katılımıyla ilgili olarak “STK’nın kurulmasında kim öncü oldu?” sorusuna verilen yanıtlardan, başkan ve yönetim kurulunun (%35,3), üyelere (%26) biraz daha fazla inisiyatif sahibi demiştir.
- b. Üyelere sorulan yürütülecek proje ve faaliyetleri kimin belirlediği sorusuna verilen yanıtlarda başkan ve yönetim kurulunun ağırlığına (%64,7) karşılık, üyelerin belirleyiciliği oldukça düşük (%9,8) düzeydedir.
- c. Harcamalara karar verme sürecinde de ilk sırayı genel başkan ve yönetim kurulu (%81,9) üyeleri, ikinci sırayı ise genel merkez (%12,3) yer almaktadır.

- d. Kriz ya da acil durumla karşılaşan örgüt üyeleri, sorunla başa çıkmada kendi sorun çözme kapasitelerini harekete geçirmek yerine, başkan ve yönetim kurulunun alacağı kararlara dayanmayı tercih etmektedirler”(Tosun, 2000, s. 52-60).

Yukarıda verilen araştırma sonuçlarına göre sivil vatandaşların STK'lara üyelikle verdikleri desteğin yanında demokratik olarak kurum faaliyetlerinin yürütülmesinde ise gayretlerinin yetersiz olduğu görülmektedir.

BÖLÜM II

SİVİL TOPLUM KURULUŞU ÖRNEĞİ OLARAK ANADOLU PLATFORMU

İslamcılık düşüncesi Türkiye’de sivil toplumun ilerlemesine katkısı yadsınamaz. Anadolu platformu İslamcılık akımını sürdüren sivil toplum kuruluşlarından biridir. Anadolu platformunun yapmış olduğu tüm faaliyetlerin temelinde İslam düşüncesi bulunmaktadır. Eğitim faaliyetlerinin tamamı İslam dininin anlaşılması ve anlatılması gayesiyle gerçekleştirilmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı Anadolu Platformunu anlatmadan önce İslamcılığı anlatmanın faydalı olacağı düşünülmektedir.

2.1. İslamcılık Kavramı

İslamcılık kavramının ortaya çıkış zamanında farklı görüşler olmasına rağmen ortaya çıkış nedeninde fikir birliği söz konusudur. Kavramın “2. Abdülhamit’e” (Kara 2014, s. 28) de dayandırılanlar vardır, “Abdülaziz’e dayandırılanlar” (akçura t.y. 19) da vardır. İsmail kara “İslamcılığın çıkışını Abdülaziz’in son zamanlarında kullanılmaya başlandığını ve II. Abdülhamit döneminde ise tamamen bir politika

olarak benimsendiğini öne sürmektedir” (Kara, 2014, s. 28). “Osmanlı’da modernleşme halkın sosyolojik yapısından kaynaklanan bir durum olmadığı için halk hareketi değildir” (Ulukütük, 2010, s. 1). Osmanlı’da modernleşmenin getirmiş olduğu batı hayranlığı halk içinde oluşan bir hareket değilse, modernleşme çabalarına karşı gösterilen bir savunma olarak söyleyebileceğimiz İslamcılık da halk tarafından savunulmuş bir hareket değildir. İster II. Abdülhamit olsun ister Abdülaziz olsun her ikisinde de İslâmcılık, “19. ve 20. yüzyılda İslâm’ı bir bütün olarak inanç, ibadet, ahlâk, felsefe, siyaset, eğitim gibi alanlarda yeniden hayata hâkim kılmak ve akılcı bir metotla Müslümanları, İslâm dünyasını Batı sömürsünden, zalim ve müstebit yöneticilerden, esaretten, taklitten, hurafe gibi olumsuz kişiler ve durumlardan kurtarmak, *medenileştirmek, birleştirmek ve kalkındırmak* uğruna yapılan aktivist, modernist ve eklektik yönleri baskın siyasi, fikrî ve ilmi çalışmaların, arayışların, teklif ve çözümlerin bütününe ihtiva eden bir hareket olarak tarif edilebilir” (Kara, 1985, s. 1405). İslamcılık tanımı gereği devlet idarecilerinin, sarayın ve halkının içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulması için hayata geçirmek istedikleri politikadır diyebiliriz. II. Abdülhamit Batıdaki modernleşmenin sonrasında devletinde oluşan Batı hayranlığına, karşı durmak için bazı tedbirler alması gerektiği görüşündedir. “II. Abdülhamit İslamcılık çalışmaları adı altındaki politikaları şunlardır: Padişah, sultan gibi kavramların yerine Halife’nin kullanımı sağlandı. İslam dünyasının değerli ve etkili âlim ve şeyhlerini taltif edilmek veya Afgani de olduğu gibi göz hapsinde tutulmak için İstanbul’a getirtmiştir. Afrika, Kuzey Afrika, Orta Asya gibi yerlerin içlerine varana kadar tarikat mensuplarını gönderdi. Tekke ve zaviyelere olan resmi ilginin arttırılmasını sağladı. Dini kitapları bastırarak İslam ülkelerine ücretsiz şekilde dağıttı” (Kara, 2014, s. 28). II. Abdülhamit Müslümanlığı tüm İslam coğrafyasında Batının misyonerlik anlayışı gibi halk içinde yaymaya çalışmıştır. Kendi ülkesinde ise aynı yayılmacı politikayı, Batı Anadolu’da Müslüman nüfusun gerilemesi karşısında yayılan bir Rum tüccar, çiftçi ve zanaatkâr dalgasına karşı kullanmıştır (Mardin, 1985, s. 1402).

İslamcılık bir politika olarak hayata geçme sürecini aşağıdaki üç madde de sınıflandırabiliriz.

- a. Batı’ya göre ilim ve teknolojik alanlarda geri kalmışlığı bertaraf etmek

b. Müslüman ve gayri Müslim'in arasında eşit haklara sahip olmasından duyulan rahatsızlığının giderilmesi

c. Sömürge durumundaki Müslümanların, ülkelerinde yapılan zulmün sona ermesi ve işgalin bitmesi için Osmanlıdan yardım istemişlerdir. Üçüncü politika ise İslam coğrafyasının içinde bulunduğu zulümden kurtulması için geliştirilen politikalar. (Türkene, 2001, s. 60).

“II. Abdülhamit İslamcılığı gerek kendi ülkesindeki tebaasını birleştirici güç olan bir bayrak olarak, gerek ülke dışındaki Müslümanları için emperyalizme bir karşı koyma aracı” (Mardin, 1985, s. 1402) olarak fahmedip Müslüman ülkelerin bağımsızlığını tam olarak sağlamasının yolu olarak geliştirilmiş bir siyasal kurtuluş ideolojisi olarak hayata geçirmiştir (Ulukütük, 2010, s. 2). Halifenin göstermiş olduğu çabalar doğrultusunda halk artık İslamcılığı sadece gönüllerde ve mabetlerde yaşanan bir durumdan çıkararak değişen şartlar sonucunda oluşan dünya düzenine entegre olmalarını sağlayacak durum olarak algıladı (Mardin, 1985, s. 1403). İslamcılığı halkın yenedünya düzenine geçiş süreci olarak algılamasının yanında bunun zıddını savunan devletin yönetiminde bulunan muhalif grubun varlığı söz konusudur. Emperyalist devletlerin giderek büyümesi ve İslam coğrafyasında yaşanan gerileme karşısında İslamcılığın karar vericiliği tartışmaya açılmıştır. Batının dinlerinden uzaklaşması ile ilerlediği fikri konuşulmaktaydı (Aktay, 2014, s. 245). Artık İslam'ın belirleyiciliğinden sıyrılmak için dini bir reform beklentisi doğmaya başlamıştır (Yılmaz, 2014, s. 632). Tabi bu düşüncenin yanında İslam dininin temel felsefesinin algılanamadığı için ondan uzaklaşıldığı bunun sonucunda Osmanlı'nın geri kaldığı düşüncesi tartışmanın diğer tarafının görüşüydü. Aslında bu durum dünyadaki Modernizmin düşüncesinin Osmanlıda yaratmış olduğu ikilik denilebilir. Rousseau'dan Weber'e kadar birçok düşünürün vurguladığı gibi modernlik, temelde birleştirici olmaktan çok bölücü bir özellik taşımaktadır. Geleneksel dünya görüşü, hep belli düalizmlere dayalı birlik ve uyum üzerine kurulmuştur; Tanrı-insan, âlem-insan, dünya-ahiret, akıl-gönül, amaçlar-araçlar, özne-nesne, bilgi-eylem gibi. Oysa modernlikle bunlar parçalanmış düalizmler dikotomiye dönüşmüştür (Gencer, 2017, s. 61).

Abdülhamit döneminde devletin konuştuğu bir proje olan İslamcılık, inkılapçıların güçlü olduğu dönemde halkın konuştuğu bir duruma dönüşmüştür.

Askerî modernizasyonla başlayan bu süreç zamanla politik, ekonomik, kültürel alanlara da yayılmış; tüm bu alanların İslâm'dan arındırılmasının (de-Islamization) Müslüman kitlelerde yarattığı meşruiyet krizi, genel anlamda bir akım olarak İslamcılığı ve onun gerçekleştircileri olduğunu iddia eden “İslâmî hareketleri” ortaya çıkarmıştır (Erkilet, 2014, s. 682). Buradan hareketle İslamcılığın sivilleştiği ya da siviller tarafından savunulmaya başlandığı görülmektedir.

2.2. Dünyada İslamcı Hareketler

İslamcılık faaliyetlerini Türkiye’den ibaret bir durum olduğunu asla iddia edemeyiz. Türkiye ve İslam coğrafyasındaki diğer ülkeler arasında etkileşim halinde olan bir İslamcılık hareketinden söz edebiliriz. Ülkelerde ki gelişmeleri birbirinden bağımsız bir şekilde düşünemeyiz. İslamcılık 19. yy’ın ortalarında İslam coğrafyasının tamamında etkili söylem olmayı başarmıştır. Dünyadaki tetikleyici unsur Pakistan’ın Hindistan’dan koparak bağımsızlığını ilan ederken kendi kendini İslam devleti olarak tanıtmaya başlamıştır. Pakistan sonrasında Mısır’da Müslüman Kardeşler teşkilatı meşrulaşmıştır. Daha sonra İran devrimi gerçekleşmiştir. Tüm bu gelişmeler Türkiye İslamcılığını da ciddi bir şekilde etkilemiştir. Türkiye’deki İslamcıların İslam dünyası söylemleri dünyadaki bu gelişmeleri İslamcılığın başarısı olarak görerek benimsemelerini sağlamıştır. Örneğin İktibas Dergisi sahibi Ercüment Özkan ve bu dergide kendisiyle bir söyleşi yapılan Atasoy Müftüoğlu, İran Devrimi’nin, İran’ın değil, İslâm’ın devrimi olduğu noktasının altını çiziyorlardı (Mert, 2014, s. 415). Ercüment Özkan aynı söyleşide “Allah insana hangi mezhebe göre namaz kıldığını değil namaz kılıp kılmadığını soracaktır” diyerek mezhepsel farklılıkların İslam ümmeti görüşünün önüne geçemeyeceğini vurgulamıştır. İslamcılığın bu gelişimini İslam ümmeti çerçevesinde içsel faktörler olarak değerlendirecek olursak bir de dışsal faktörler bulunmaktadır. Dış faktörler ise Hristiyanlıkta yapılan misyoner faaliyetleri ve emperyalizm ile mücadele denilebilir. Tüm Afrika ve Asya kıtası 1980 sonrası dönemde adeta Hristiyanlık tarafından fethedilmiştir. Bu bölgelerde yüz milyonlarca insan Hristiyanlıkla tanışarak bu dinin değerlerini yaşamaya başlamışlardır (Çaha, 2014, s. 476). Bu durum İslam coğrafyasında sindirilememiş, bu yayılcı mantık dünyada Müslümanların alternatif güç olduklarını hatırlatmıştır. Hristiyanlıktaki bu hızlı ilerleme hem Türkiye’de hem de dünyada İslamcılığın yayılmasına katkı sağlamıştır. Bugün İslamcılık söylemi, dünyanın en yoksul bölgelerinden, kapitalist metropollere kadar

uzanan geniş bir coğrafyada ne öz bilincinin sandığı kadar güçlü ne de karşıtlarının düşündüğü kadar zayıftır. Ancak aktif bir girişimi temsil etmektedir (Çiğdem, 2014, s. 26).

2.3. Türkiye’de İslamcılık

Devlet tarafından tartışılan İslamcılık II. Abdülhamit sonrası halka gündemine oturmuştur. İnkılapçıların yeni reformlarıyla birlikte İslamcılık, halk tarafından çeşitli mecralarda tartışılır duruma gelmiştir. Bunların başında o dönemin aydınlarının yer aldığı dergiler ve gazeteler gelmektedir. II. Meşrutiyet’in ilanından sonra ilk çıkan dergi *Sırat-ı Müstakim* 1912’ye kadar, 1912’den 1925 yılına kadar ise *Sebilü’r-reşad* olarak çıkmaya devam etmiştir ve başyazar Mehmet Akif’tir. 1925 yılına kadar 641 sayı ile aralıksız olarak yayınlanmış, Takrir-i Sükûn yasasının dönemin başbakanı İnönü tarafından meclisten geçirilene kadar devam etmiş ve akabinde yayından kaldırılmıştır. 1900’lü yılların başlarında farklı dergiler de çıkmıştır. Bunların başında *Beyanu’l-hak Dergisi* (1908-1912), *İslam Mecmuası Dergisi* (1914-1918), *Mahfil Dergisi* (1919-1926), *Volkan Gazetesi* (1908-1909), *Mihirâb Dergisi* (1923-1925) gelmektedir. Bu dergi ve gazeteler İslamcılık tartışmalarının yapıldığı yerler olmuştur. O dönemin şartları düşünüldüğü takdirde İslamcı dergiler yadsınamayacak kadar fazladır (Köroğlu, 2016, s. 8-9). Takrir-i Sükûn cumhuriyet dönemi hükümetinin İslamcılık karşıtı reformları için dönüm noktası olmuştur. Bu reformcuların amacı reformlarıyla İslam kültürünün kökünü kazıyarak yerine ulusal Türk kültürünün getirilmesidir (Karpas, 2015a, s. 28). Bu dönemin ilk icraatı olan ve Cumhuriyet’in dayattığı kılık kıyafet inkılabı, seküler Batılı ‘resmî’ kadın modeline karşı, başörtülü kadın; ‘sivil kadın’ olarak tanımlanmıştır (Mert, 2014, s. 418). Bu kapsamda yapılmış en büyük reform ezanın Türkçe okutulmasıdır. Fakat 1928-1931 yıllarında bu istikametteki reformlarının arkasını getirilememiştir (Yılmaz, 2014, s. 632). Cumhuriyetin tahakkümü altında İslamcılık tartışmaları gerileyerek durma noktasına gelmiştir. Hatta biraz daha ileri bir söylem olarak kendini geri plana çekip gizleyerek görünmezlik ilan etmiştir denilebilir (Mert, 2014, s.413). 1937 yılında dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya İslamcılık karşıtı şu sözleri sarf etmiştir: “Laiklikten maksadımız dinin memleket işlerinde müessir olmamasını temin etmektir. Bizce laikliğin çerçevesi ve hududu budur. Biz diyoruz ki; dinler, vicdanlarda ve mabetlerde kalsın, maddi hayat ve dünya işlerine karışmasın. Karıştırmıyoruz ve karıştırmayacağız” (Subaşı, 2016, s.

49). Ulusal Türk kültürünün oluşturulması çabasının ardından İslam'ın yalnızca gönüllerde ya da mabetlerde var olabileceği bir dönemin icrası yapılmıştır. Baskıların şiddetlendiği tek parti döneminde Cumhuriyet ve Kemalizm ile yaşanan geleneksel bir gerginlik durumu söz konusudur. Bu durum genellikle belirsiz bir demokrasi anlayışı çerçevesinden yürütülen tartışmalarla aşmaya çalışılmış, buna karşılık İslamcı hareketin ne siyasî örgütlenmelerinde ne de cemaat kurgusunda demokratik değer ve ilkelerin yerleşmesi için çaba gösterilmemiştir (Çiğdem, 2014, s. 30). Günün şartlarının anlaşılması ve bu şartlara karşılık bir duruş sergilenmesi gerekirken İslamcı hareket kendisini adeta kızığa çekerek olanları dışardan seyretmeyi yeğlemiştir. İslamcı hareketin bu durumu çok partili döneme kadar devam etmiştir. 1950'de çok partili sisteme geçişle birlikte gelen kısmî özgürlük ortamı içinde kendilerini ifade etme imkânı bularak siyaset içinde de etkin olmaya başlamışlardır. İslâm bu tarihlerde yeni bir fenomen olarak gün yüzüne çıkmaktan çok, bastırılmış ve görünmez kılınmış köklü bir fenomen olarak siyaset sahnesine çıkmıştır (Çaha, 2014, s. 476). Çok parti döneminin esas başlangıcı denilebilecek yıllar Demokrat Parti iktidarıyla birlikte başlamıştır. Menderes'in yapmış olduğu çalışmalara bakılırsa İslamcılar ve İslamcılığı kısıtlayan taraf arasında ara buluculuk yapmaya çalıştığı gözlenir. Demokrat Parti iktidarı sırasında bir taraftan Anıtkabir'in inşası ve Atatürk'ü Koruma Kanunu'nun tedavüle sokulması, diğer taraftan tutan ve tutmayan inkılâplar sınıflandırmasının yapılması hem bu gerilimin varlığını kanıtlar hem de İslamcı 'içerlemenin' yatıştırılması olarak anlam kazanır (Çiğdem, 2014, s. 29). Demokrat Parti döneminde ezan tekrar Arapça okunmaya başlanmıştır. Menderes elindeki güçle İslamcıların istediği bazı şeyleri hayata geçirdiği için İslamcılar Menderes'i kendisine yakın hissetmiştir. Fakat kendi döneminde Kemalizm koruyuculuğunu yaparcasına hayata geçirdiği kanunlar İslamcılıktan öte, Menderes tarafından idare edilen toplumun her kesimini rahatlatan uygulamalar ile *arabulucu bir dönem* yaşatmıştır. Yine de Menderes, halkın belirlediği bir adam olduğu için, Karpaz 60 darbesiyle ilgili "ilk sivil hükümetin devrilmesidir" yorumunda bulunur (Karpaz, 2014, s. 111).

Cumhuriyetle birlikte, dinselliğin yorumlanması, elbette devletçi otoriteryan bir karakter taşır ve bu amaca yönelik bir kadro olan Diyanet İşleri (1924) ve İmam Hatipler (1913) aracılığıyla oluşturulmuştur. Daha sonra Yüksek İslam Enstitüleri'nin (1959) kurulması da, aynı çizgiye oturmuş ve bu kurumlar toplumla

yahut Müslüman cemaatle organik ilişkileri bulunan, bu cemaatin dinamiğini besleyen bir bağımsız münevverân grubunun yaratılmasından çok, bu kurumların açılmasıyla birlikte dinin denetiminin yapılmasını kolaylaştırmıştır (Çiğdem, 2014, s. 31). Din, devletin karar alma mekanizmalarının hiçbirine etki etmemeliydi ve buna karşılık devlet dinin söylemlerini belirleyerek çalışma alanlarına müdahale etmeliydi. Bu durum sadece dini eğitimde yaşanan bir durum değildir. Zorunlu eğitimde de durum farksızdı. Müfredatın tamamı Kemalizm'in ya da Cumhuriyet taraftarlarının halk üzerindeki ideallerini yansıtıyordu. Devlet olarak halk ile en çok iletişim kurulacak iki alan olan din eğitimi ve zorunlu eğitimidir. İki alan da Cumhuriyet tarihi boyunca tek tip vatandaş yetiştirmek için kullanılmıştır.

Özellikle cemaatlerin ve tarikatların lokomotifini yaptığı İslâmî kesim 1970'lere kadar Said Nursî, Süleyman Hilmi Tunahan, Necip Fazıl Kısakürek, Hüseyin Hilmi Işık ve yerelde İslamcılık söylemi olan kişilerin söylemleriyle kimliklerini oluşturmaya çalışıyorlardı. Bunların hemen hemen tümünün ortak özelliği millî ve manevi değerlere önem veren bir dinî anlayışa sahip olmalarıydı (Çaha, 2014, s. 476). Bu dönemin en tanınan kişilerinden olan Necip Fazıl aşırı bir öz güvenle çıkarmış olduğu *Büyük Doğu Dergisi* ve söylemleriyle İslami kesimin de ihtiyacını karşılayarak bir idol olarak karşılanmaya başlanmıştır (Yılmaz, 2014, s. 633). Bu aydın kesimin İslamcılık söyleminin içerisinde barınan milli duruşu koyu milliyetçiler ve dini muhafazakârların ortak çağrısıyken daha sonraki yıllarda aralarında ayrılıklar yaşanmıştır. Fakat milliyetçi akımın söylemlerinden İslamcılığı ayırmak mümkün değildir (Mert, 2014, s. 414).

2.4. 1980 sonrası Türkiye’de İslamcı Hareketlerin dönüşümü

Seksen sonrasında İslamcılık görüşü çok sesli bir şekilde savunulmaya başlanmıştır. Bu dönemde öze dönüş durumundan bahsedilebilir. Artık İslamcılık yükselen bir değer haline gelmiştir. Bu dönüş ile ilgili Nikki R. Keddie 1990'lı yıllardan bu yana İran, Mısır ve Türkiye’de yükselen İslâm'ın, kitlelerin geriye dönüş arzularından kaynaklanmadığını; aksine bu ülkelerdeki mutsuz, mağdur kesimlerin daha iyi bir yaşam standardı elde etme arzusundan kaynaklandığını buralarda yaptığı derin gözlemlerden hareketle ileri sürmektedir (Çaha 2014, s. 476). Bu davranış, bu dönemde İslamcılarının sivil toplumun doğası gereği hareket ettiklerini göstermektedir. Kendi inandıkları değerlerin yaşam koşullarının oluşması için örgütlü bir söylem

halinde İslamcılık savunulmuştur. Bu kavramın 80’li yıllarda yükselen değer olması, 12 Eylül’ün de etkisiyle devletçi düşünce alışkanlığının zayıflaması, İslamcı düşüncede sivil toplum kavramının benimsenmesi açısından etkili oldu. Kısacası bu kez de bir zamanlar ‘demokratlık’ta olduğu gibi, bir yandan İslamcılık sivil toplum olarak tasavvur edilmeye başlandı. Diğer yandan sivil toplum da İslamcılaştı diyebiliriz (Mert, 2014, s. 418). Edinilen yeni alışkanlıkların da etkisiyle İslamcılık bir hak olarak görülmeye başlanılan arayışlar olarak sürerken, bir yandan da örgütlü çalışmak iyi bir yöntem ve yönetim olarak İslami hareket tarafından dillendirilmiş ve benimsenmeye başlanmıştır.

Bu sürecin sonunda İslamcıların daha yüksek sesle iki talebi oluşmaya başladı. Birincisi İslam kamusal alana girmeli, ikincisi ise Müslüman ufkunun yerel sınırları aşarak İslam âlemi fikrinin teşekkülüdür (Çaha, 2014, s. 477). Nitekim özellikle 1980’li yılların ortalarından itibaren kamusal alandaki görünürlüğü önceki dönemlere kıyasla çarpıcı bir biçimde artmıştır. 1974 yılında Cumhuriyet Halk Partisi ile kurduğu hükümet Milli Selamet Partisi’ni hem meşrulaştırdı hem de kalıcılaştırdı. Milli Selamet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi’nden sonra Adalet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi ile koalisyonlar kurarak siyasî iktidarlar için parti bayrağındaki gibi bir “anahtar” rolü üstlendi (Yılmaz, 2014, s. 632). Milli Selamet’in bu tavrı İslamcılara kamusal alanın yolunu açmıştır.

İslami hareket kendi kimlik inşaları için İslam coğrafyasında yaşayan âlimlerinin, aydınlarının konferans yazıları, eserleri Türkçeye çevrilmeye başlandı. Çevirisi yapılan kişilere örnek olarak Seyyid Kutup, Hasan el-Benna, Ebu’l-A’la el-Mevdudi, Ali Şeriatî, Fethi Yeken, Abdulhamit Bilâî, Said Havva en meşhur olan kişilerdendi. Tabi bu kişilerin tercih edilmesinin sebebi sadece iyi eser yazmaları değildi. Bu şahsiyetler yaşadıkları ülkelerde İslamcılığın sembol isimleriydi. Türkiye’de çeviri eserleri bireyler sadece kendilerine kimlik edinmek için okumuyorlardı. Aynı zamanda örgütlenme olarak daha iyi yapıları da yakından tanıyarak rol model alıyorlardı. Tüm bu etkenler bir araya gelince eserler çevrilirken mezhep ayrılıkları, demografik yapı ve kültürel farklılıklar hiçbir zaman göz önünde bulundurulmadı. Ayrı ayrı örgütlenilmesine rağmen ortak bir payda olarak tercüme eserler okundu. Çeviri eserler ile Türkiye’de İslami harekette dönüşüm yaşandı denilebilir. Okunan eserler İslamcıların daha sonra daha farklı kişileri de okumasının

önünü açmıştır. Gündülen bu çabaların temel nedeni ise İslam âlemi tezinin hayata geçirilmesi idi. Yapılan faaliyetler ve çalışma alanı bakımından yerelden sıyrılmaayan İslami hareket, zihin dünyası olarak İslam âlemi vurgusunu güçlü ve öz güvenle söylemeye başladı. İslamcılarının gayreti sadece bu alanla sınırlı kalmadı. Artık sanat ve edebiyat alanlarında da varlık göstermeye başladılar. Bir dönüm noktası olarak *Minyeli Abdullah* kitabı ve akabinde çekilen filmi ve *Huzur Sokağı* romanı bu dönemin en popüler çalışmalarının başında gelmektedir (Çiğdem, 2014, s. 29) Seksenli yıllarda siyasi alana mesafeli yaklaşan İslamcı bir damar daha var ki bu kişiler İslamcılarını besleyen kişilerdir. Atasoy Müftüoğlu, Ercüment Özkan, İsmet Özel, Mehmet Sait Çekmegil, Sezai Karakoç, Hayrettin Karaman, gibi kişiler de İslamcılarının yerli kaynak olarak beslendiği İslamcı entelektüellerdendir. Bu kişilerin çoğunluğunun siyasete mesafeli yaklaştığı bilinmektedir. İslamcılık çalışmalarını birer sivil vatandaş olarak sürdürmüşlerdir. Sezai Karakoç ise 90 yıllarda Diriliş Partisi'ni kurmuştur. Fakat hiç seçime katılmamıştır. 1997 yılında iki defa üst üste seçime girmediği için partisi kapatılmıştır. 2007 yılında da Yüce Diriliş Partisi'ni kurmuştur. 2016'da parti kongresinde şu sözleri söylemiştir: “Allah’ın izniyle, hiçbir karşılık beklemeden, bir ödev veya görevi yerine getirmek için ve bir sorumluluk gereği, bu durduğumuz yerde duruyoruz (www.yucedirilis.org.tr).”

Peki, İslamcılık hızlı bir ilerlemeyi nasıl sağladı ve bu alana hangi yöntemlerle sahip oldu? Bu konu tartışılmaya değer bir durumdur. İslamcılık 12 Eylül askerî rejiminin ardından, seksenli yıllarda yeniden sahneye çıktığında siyaset sahnesinde yeni dinamikler ve söylemler devreye girmişti. Sol siyaset ve söylemler, bu süreçte fazlasıyla örselenmiş, Sovyetler'in çözülmesiyle dünya çapında yaşanan erozyon da buna eklendiği için, siyaset sahnesinden özellikle ideolojik anlamda, neredeyse tamamen silinmişti (Mert, 2014, s. 417). MSP'nin İslamcılığa katkısı kesinlikle yadsınamayacak seviyededir ancak dünya genelinde yaşanan gelişmeler aynı zamanda Milli Selamet Partisi'nin de önünü açmıştır. Dünyanın her yerinde tutmayan Sosyalizmin Türkiye'ye de ithal edilmesini ve çöküşünün sonucunda İslamcılığın yükselişinin sebebini İsmet Özel “artık Müslümanların da bir Moskova'sı var” sözleri ile İran devrimine farklı bir soluk getirmiştir. Seksenli yıllarda, İran Devrimi'nin Türkiye'de İslâmî çevrelerde belli bir sempati oluşturması karşısında İsmet Özel, bu türden heveslere, bu sözleri sarf ederek ağır bir dille karşı çıkmıştı. 22 Kasım 1985 tarihli *Yeni Asır Gazetesinde*, “Humeyni istiyor diye Türk

halkı bir şey yapmaz. Müslüman olduğu kadar Türk'tür. Türkler başa bağlıdır" diyerek İslamcılığın millî yönünü işaret etmişti (Mert, 2014, s. 414).

Seksen döneminde İslamcılığa farklı bir nitelendirme yapılarak, İslamcılığın yaygın kavramlarından biri; yeni üretilen ve terörle, silahlı mücadele ile kanla, şeriat ve hilafet merkezli siyasi taleplerle, şiddetle, İslam devletleriyle, demokrasi ve laiklik karşıtlığıyla radikal ve fundamentalistlikle ilişkilendirilen "siyasal İslam" kavramı olmuştur (Yetim, 2017, s. 13). Yukarıda isimleri zikredilen 80'li dönemlerin yerli entelektüel İslamcılarını nitelendirirken gayri siyasi İslamcılar diyebiliriz (Öztürk, 2017). Aslında Türkiye İslamcılık tarihinde şiddet vb. unsurları benimseyip halkın tepkisini alan grup veya kişiler ya barınamamıştır ya da dönüşüm yaşamak zorunda kalmıştır. Sayıları da diğer İslamcı hareketlere nazaran yok denecek kadar azdır.

90'lı yıllarda İslamcılar daha çok adalet vurgusu yapmıştır. Siyasi arenada düşüşe geçen sağ gruplara rağmen yükseliş göstermiştir. Örneğin Marmara depreminde medya tarafından sansürlenmesine rağmen İslamcı sivil toplum deprem gününden itibaren ciddi insani yardımlarda bulunarak vatandaşın yarasına merhem olmuştur.

28 Şubat'ta İslamcılar ciddi bir tecrübe daha yaşamışlardır. Darbeyle birlikte yine dernekler vakıflar kapatılarak İslamcılığa ayar verilmeye çalışıldı. 28 Şubat post modern darbesi sadece Erbakan'a değil Türkiye İslamcılığına yapılmıştır. Ta ki Erdoğan'ın Ak Partisi ile yeni bir siyasi deneme yapmasına kadar bu süreç ciddiyetini koruyacaktır. Ak Partisi döneminde sivil toplumun önü açılmıştır. Seksenli yıllardan bu güne kadar atağa geçmiş olan İslamcı STK'lar bu durumdan beslenerek çalışma alanlarını genişletmişlerdir. 2000'li yıllarda İslamcı STK'ların önünün açılmasının tek aktörü Ak Partisi hükümetleri değildir. Avrupa Birliği uyum sürecindeki sivil toplumun gelişimine dair dayatmalar dolaylı olarak İslamcılarının da gelişmesine katkı sağlamıştır. Daha önce sağ muhafazakârlığın tahakkümü altındaki bir İslamcı eğilimden söz edilebilirken, şimdi İslamcılığın baskın olduğu bir sağcılıktan bahsetmek gerekir. Her ne kadar, sağ muhafazakârlar, kendilerini İslamcı saymasa da geniş ideolojik alanlara fetih saldırıları düzenleyen oluşumlardır (Çiğdem, 2014, s. 26).

2.5. Anadolu Platformu

Anadolu Eğitim ve Davet Gönüllüleri Platformu ismi kısaltılarak platform üyeleri tarafından “Anadolu Platformu” olarak ifade edilmektedir. Anadolu Platformu kendisine edindiği vizyon ve misyon gereği ıslahatçı olarak nitelendirilebilir. Anadolu Platformu’nun geçmişi seksenli yıllara dayanmaktadır. Bu yıllarda Pakistan’da verilen bağımsızlık mücadelesi ve sonucunda oluşan “İslami devlet” modeli ve İran’da gerçekleşen devrim ve bu durumdan etkilenen Mısır İhvan Hareketi, İslami hassasiyetleri kendine görev bilen STK’ların hararetli tartışmalarına konu olmaktaydı. Tartışmalar sonucunda İslamcı olarak nitelendirilebilecek sivil toplum örgütleri için “İslami devlet” söylemi sıcak gelmekteydi. En geniş çerçevede İslamcılığı, İslam’ın sadece manevi boyutunu ele alan bir din değil, aynı zamanda dünyevi alanı da düzenleyen; bu bağlamda siyasi, ekonomik, kültürel, toplumsal vs. birçok alanda talep ve önerileri olan bir din olduğunu düşünen bir akım olarak ifade edebiliriz. Anadolu Platformu kurucuları; İslamcılarının temel tartışma alanlarından biri olan İslami devlet talebini prensip olarak yadsımamakla birlikte, mevcut toplumsal ve siyasal koşulların Müslümanlara öncelikle davet sorumluluğunu yüklediğini düşünmektedirler. Toplumun problemlerinin çözümünde izledikleri yol İslam’ın kültüre, eğitime, sanata, ekonomik ilişkilere ve siyasal olaylara bakışı üzerinden şekillenmektedir. Bu düşünsel çerçevede örgütlenme faaliyetlerini giderek geliştirerek platformun isminde de vurgulandığı üzere “davet” ağırlıklı bir çalışma şekli mevcuttur (Aytepe, 2016, s. 170-197).

Anadolu Platformu üye kuruluşlarının profili incelendiğinde eğitim, kültür, spor, insani yardım, mesleki eğitim, sanat ve dini değerleri yaşatma alanlarında çalışma yapan kurumların üst çatı kuruluşu olduğu görülmektedir. Anadolu’nun çeşitli il ve ilçelerinde faaliyet gösteren 66 üye dernek ve vakıf Anadolu Platformu’nu oluşturmaktadır. Ayrıca Anadolu Platformu bünyesinde 4 ulusal STK faaliyet göstermektedir. Bu STK’lar Anadolu Esnaf Sanayici ve İş Adamları Derneği (ANESİAD), Anadolu Kadın Ve Aile Derneği (AKADDER), Anadolu Öğrenci Birliği ve İyilik Eğitim ve Yardımlaşma Derneği (İyilikder)’dir. Ulusal dernekler, hali hazırda illerde çalışma yapan ana kurumların beraberinde yapılanmasını kurgulamaktadır. Kadın-aile, ekonomi, öğrenci-eğitim ve yardım alanlarında merkezi bir yönetim sistemi benimsenerek problemler tartışılmaktadır. Bu durum tüm kurumsal yapıların benimsediği bir yöntemdir. Devletler ve özel şirketler taşrada

yürütülecek faaliyetler için yerel yönetimler, bölgesel müdürlükler vb. isimlerde teşkilatlanmalar yapmaktadır. Yerelde gerçekleşen tüm faaliyetler merkezden takip edilirken, yürütülen tüm çalışmaların ortak bir paydada buluşması, ortak iynin paylaşılmasını ve hayata geçirilmesini kolaylaştıracaktır. Anadolu Platformu bir kişinin yönettiği cemaat veya tarikat yapılanmasını yadsıyarak yönetim modeli olarak “kurumsal önderlik” vurgusu yapmaktadır. Türkiye’den örnek vermek gerekirse Süleymancılar, Kırkincılar, Menzilciler ve Fethullahçılar (FETÖ) gibi örgütler bireylerin önderlik ettiği ve liderleri ile anılan sivil toplum örgütleridir. Anadolu Platformu kendisine benimsediği yöntem ile bireylerin değil kurumların ön plana çıkmasını yeğlemektedir.

AKADDER Başkanı Rabia Aldemir “biz kendimize her fırsatta aile merkezli toplumsal diriliş hareketi diyoruz” (Aldemir, 2016, s. 28), ifadesini kullanmaktadır. Anadolu Platformu kendisine belirlediği sorunların çözümü için gerçekleştirdiği faaliyetler incelendiği zaman aileyi merkeze aldığı gözlenmektedir. Aile kültürel mirasın, anıların, alışkanlıkların, tarihi değerlerin, sözlü alarak nesilden nesile aktararak bu değerlerin devamlılığını sağlamaktadır. Toplumsal yaşantı, insan için ne kadar önemli ise aile de o toplumun bekası için bir o kadar önemlidir. Hegel, “sivil toplum devlet ile aile arasında ahlak temelli bir yaşam sahasıdır ve devlet ile aile arasında iletişimi sağlayan tüm unsurlar sivil toplumu oluşturmaktadır” der (Aksoy, 2008, s. 19). Sivil toplum kuruluşları faaliyetlerini örgütlenerek yürütürler. Bu durumda çalışmaların devamlılığı ve niteliği, kuruluş üyelerinin katılımları ile doğru orantılı olarak gelişecektir. Anadolu Platformu’nun yapmak istediği faaliyetlerin merkezine aileyi koyması faaliyetlerin sürdürülebilirliğinden ve somut çıktılarına olumlu katkılar sunmasından dolayı isabetli bir çalışma yöntemi denilebilir. “Dünyadaki başarılı deneyimler de göstermektedir ki, ailelerin sorun çözme kabiliyeti arttıkça kamunun sosyal hizmet ve yardım yükü azalmaktadır. Sadece devletin yapabilecekleriyle değil; sivil toplumun da gücünü birleştirmesiyle aile değerlerine destek vermesi gerekiyor. Topluma dönük hizmet üreten herkes, aile değerlerine, ailenin güçlenmesine ne kadar katkıda bulunduğuna bakmakla mükelleftir” (Demirkan, 2006, s. 94).

Anadolu Platformu bir kişinin doğal başkan olduğu kendi çalışma arkadaşlarını seçmesinden ziyade tüm üye kuruluşların katılımıyla istişare kurulunu seçmektedir.

İstişare kurulu kendi içinde oylama yaparak kendi başkanlarını seçmektedir. Bu seçim sürecinin şahıs merkezli bir yapılanmayı ortadan kaldıracığı ve kurumu ön plana çıkaracağı savunulmaktadır. Türkiye’de İslami hassasiyetleri korumaya ve yaşatmaya yönelik çalışma yapan STK’larda yönetici seçimle değil doğal bir süreçle olunur. Bu durum başkan olacak kişinin okuma becerisi yani bilgi düzeyi ve yapmış olduğu hizmet kalitesi ile belirlenmektedir. Üyelerin ve gönüllülerin dini hassasiyeti ve saygısı önemli bir kıstas olarak belirleyici unsur olmaktadır. “STK’larda üst düzey yönetici olarak görev yapan kişiler yöneticiliklerinin yanında liderlik vasıflarına da sahip olmalıdırlar. STK’lar heterojen yapılardır. Çok farklı alanlarda faaliyet yapmaktadırlar. Bu nedenle faaliyetlerin devamlılığı yöneticinin liderlik vasfı ile belirlenmektedir” (Akatay- Yelkikalan 2007, s. 52). STK gönüllülerin katkılarıyla faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Gönüllüler yönetici-lider kişiler tarafından motive edilerek faaliyetlere katılırlar. Yani STK başkanı seçilirken aslında gerçek manada bir seçim değil lider yöneticinin onaylanması söz konusudur. Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)’nın 2013 yılında kendi bölgesinde yapmış olduğu araştırmada 320 STK’dan 157’sinde kurulduğu yıldan bu yana başkan değişikliği olmamıştır. 65 STK ise ikinci başkanını seçmiştir (Çaha, vd., 2013, s. 38). Anadolu Platformu’na bakıldığı zaman da aynı durum görülmektedir. Yönetici lider pozisyonunda görev alan kişiler değişmemektedir.

2.6. Anadolu Platformu’nun Kurumsal Yapısı

Anadolu Platformu gibi Türkiye genelinde yapılanması olan STK’lar gönüllü yöneticiler ile hareket etmektedir. Bu da ciddi bir insan gücünün gereksinimini doğurmaktadır. Uluslararası insan kaynakları danışma şirketi olan Hay Group’ un bir makalesinde dikkat çektiği üzere Harvard Business Review’in 1970 yılında sayılarında daha çok strateji, politika ve bazen de teknoloji konularına yer verilirken bu gün bunlardan çok daha fazla liderlik ve yetenekler konuları konuşulmaktadır. Bunlar aynı zamanda en çok okunan makale konularını da oluşturmaktadır (Çavdar, 2006, s. 48-49). Şirketler şu dönemde daha çok iyi yöneten değil fark yaratan kişilere ihtiyaç duymaktadır. STK’lar da tıpkı şirketler gibidirler. Çünkü Türkiye’de STK’lar incelendiği zaman aynı alanda çalışan binlerce kuruluş olduğu gözlenmektedir. Bu atmosferde STK’lar kendi misyon ve vizyonları gereği faaliyetlerinin bekası için özgürlükler ortaya koymasını gerektirmektedir. Bu da STK’larda görev alan kişilerin sadece yöneten değil aynı zamanda lider ve

problemlerin çözümünde fark ortaya koyan bireyler olmalarını gerektirmektedir. Görülüyor ki insan kaynakları, STK'ların temel sorunlarından biridir. Anadolu Platformu'nda insan kaynakları hususunda zorluk yaşanmadığı görülmektedir. Komisyonlarının ve projelerinin sorumluları olarak kendi bünyesinde yetiştirmiş olduğu nitelikli kişileri atamaktadır. Atamalarda çoğunluk gönüllülük üzere gerçekleşirken bazı pozisyonlardaki kişiler istihdamlı olarak çalışmaktadır. Bu ayrım pozisyonda çalışan kişilerin yapacağı işin yoğunluğuna göre tercih edilmektedir. İllere yapılacak ziyaretlerin sıklığı günlük veya diğer periyotlarda yapılacak toplantı sayıları kişinin görevlendirilme şeklini belirlemektedir.

Anadolu Platformu'nun yönetim şemasının en üstünde istişare kurulu bulunmaktadır. Bu kurulun altında icra başkanlığı bulunmaktadır. İcra başkanına bağlı 14 birim bulunmaktadır. Bunlar; başkan vekili, dış ilişkiler birimi, diplomasi birimi, sivil toplum birimi, eğitim kültür birimi, medya birimi, mali işler birimi, strateji geliştirme birimi, AKADDER, İYİLİKDER, ANESİAD, Anadolu Öğrenci Birliği, genel sekreterlik ve teşkilatlanmadan sorumlu başkan yardımcısıdır. Bu birimler icra kurulu başkanı tarafından atanmaktadır. Teşkilatlanmaya bakıldığında eğitim ve kültür ile ilgili birden çok çalışma yapan komisyon bulunurken spor alanında çalışma yapan özel bir birim bulunmamaktadır. Ulusal gündeme konu olabilecek spor çalışmalarının kısıtlı olduğu gözlemlenmektedir. Spor ile ilgili faaliyetler spor faaliyetlerini yapacak hedef kitle ile ilgili faaliyetler yürüten ilgili birimler alt iş olarak ilgilenmektedir. Platform herhangi bir ulusal spor faaliyet düzenlemek isterse faaliyeti İstikrar Spor Kulübü üzerinden yapmaktadır. Örneğin bu faaliyetleri Anadolu Öğrenci Birliği Üniversite Komisyonu ve Ortaöğretim Komisyonu gibi alt birimler takip etmektedir. Eğitim ve kültür alanında ise bu alanla ilgili kurulmuş olan eğitim kültür birimi dışında Anadolu Öğrenci Birliği, AKADDER ve ANESİAD kendi hedef kitleleri doğrultusunda faaliyetlerini Anadolu Platformu merkezinden organize etmektedir. Bunun yanında yerele inildiği zaman her üye kurum eğitim ve kültür faaliyetlerini yürütmek zorundadır.

Anadolu Platformu, isteyen her kurumu kendisine üye kabul etmemektedir. Kurumların kurumsal kapasiteleri ve teşkilatlanma yapılarındaki yeterlilik, üye olmasında belirleyici rol oynamaktadır. Kurumların üyelik başvuruları sırasında organize edilen faaliyetler veya eğitim verilen insan sayısı ne kadar fazla olursa

olsun üye olabilmeleri için bazı kurumsal standartlara sahip olması istenmektedir. O ilde bir derneğin kurulması ve bu derneğin altında platform paralelinde çalışan komisyonların teşekkül etmesi gerekmektedir.

2.6.1. Kurucuları kimlerdir?

Anadolu Platformu kurumsal önderlik vurgusu yapmaktadır. Kurucu kimliğine sahip veya önder olarak değerlendirilerek birilerinin öne çıkması istenilmemektedir. Anadolu eğitim ve davet gönüllüleri platformunun kuruluşuna Gaziantep, İstanbul, Malatya, Adana, Van ve Osmaniye illerinde bulunan üye kuruluşlar öncülük etmiştir.

- Bülbülzade vakfı adına Turgay ALDEMİR (Gaziantep)
- Aksa vakfı adına Ahmet ÇAMURLUOĞLU (İstanbul)
- Meşale derneği adına Salih BÜKER, Tamer ÇALHAN (Malatya)
- Gökkuşluğu derneği adına Özkan SOYLUOĞLU (Van)
- Ülfet der adına Gazi KILIÇPARLAR (Adana)
- İl-Sander adına Süleyman Dağ (Osmaniye)¹

Osmaniye İslamcılık kapsamında tarihsel tecrübeyi kendisine tecrübe sayan gönüllü insanların bir araya gelerek teşkilatlı, ilkeli bir duruş ile teşekkül ettiği vurgulanmaktadır.

2.6.2. Anadolu Platformu gönüllülerini sivil toplum kuruluşu olmaya sürükleyen düşünsel alt yapı nedir?

Anadolu Platformu, tarihsel sorumluluk, bilgi ve hikmet ekseninde yeni bir ihya ve inşa sürecini oluşturmak gayesindedir. “Ülkenin Geçmişinden gelen birikimle, farklı bölgelerde sivil çabalar ortaya koyan kurum, kuruluş ve kanaat önderlerinin tecrübelerini birleştirmek amacıyla kurulmuş sivil bir hareket olduğu görülmektedir” (Aldemir, 2015c, s. 55). Kuran-ı Kerim’in insanlığa sunmuş olduğu evrensel mesaja önem verilmektedir. Ve bu mesaj hakkında Peygamber Efendimizin (s.a.v.) anlama ve yaşama gayretini, faaliyetlerinde belirleyici unsur olarak hareket edilmektedir. Anadolu platformu “İçinde bulunduğu tarihi koşullar, elde var olan imkân ve fırsatların ahlaki bir sorumluluk yüklediği kanaatindedir. Anadolu Platformu, yaşamış olduğumuz zamanın ve coğrafyanın yüklemiş olduğu sorumluluk

¹ Anadolu Platformu’nun yayınlanmamış tüzüğünden alınmıştır.

bilincinin bir eseri olarak ortaya çıkmıştır. Dünyanın her yerine yayılan zulüm, baskı ve sömürü düzenine karşı huzurlu, güvenli ve yaşanılabilir bir dünyayı var etme mücadelesi platformun asli misyonunu oluşturmuştur” (Kayan vd. 2018). Bu misyonun vazgeçilmez şartı, nesillerin vahyin bilgisi ve harekete geçirici solluğuyla buluşturulma hedefidir. Uhrevi kurtuluşu esas almayan hiçbir kurtuluş insanlığa huzur getiremez düşüncesi hakimdir.

2.6.3. Katılımcı Meşveret Anlayışı

Dünyada faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının birçok yönetim modeli bulunmaktadır. İslamcı sivil toplum kuruluşları değerlendirilirse önemli olan İslam dininin çizmiş olduğu yönetim modelinin benimsenip benimsenmemesidir. İslam dini bir işin yapılması için ilk önce istişare edilmesini emretmektedir. Aynı zamanda işleri istişare ile yürütmek insani bir gerekliliktir. İnsanoğlu zaaf ve kusurlara sahip bir varlık olması nedeniyle, insanlık için istişare etmek varoluşsal bir ihtiyaca dönüştürmektedir. “Allah Teâlâ Hz. Peygamber’e işleri yürütürken Müslümanlarla istişare etmesini emretmiş, istişareye dayalı bir yönetim hukuku ve çalışma ahlakı geliştirdikleri için ümmetinin ilk neslini övmüştür. İstişare, aileden başlayarak hayatın bütün alanlarında gözetilmesi gereken insani bir ilkedir. Toplum ve devlet meselelerinin istişare ile karara bağlanması hayati bir değer taşır. Toplumda önemli kararlar bir kişinin görüşüne dayanılarak alınmamalıdır. Bir kişinin, bir toplumun bir devletin veya kurumun kararlarını tek başına alabiliyor olması ve bunun sonucu olarak yapının gerilemesi kaçınılmazdır” (Kayan, vd. 2018, s. 59). Anadolu platformu istişare ve ortak akıl kültürünün bir yönetim kültürü olması gerektiğini savunmaktadır.

2.6.4. Kurumsal Önderlik Söylemi

Sivil toplum kuruluşlarında faaliyetlerin belirlenmesinde ve uygulama süreçlerine bir kişi karar vererek sonuçlandırılmasındansa ortak akılla hareket edilirse, bireylerle değil katılımcı meşveretle ortaya çıkarılmış değer ve ilkelerle işleyen kurumsal yapılara sahip olunur. Yöneticilik veya liderlik yapısı sürekli işgal edilen bir makam değil yenilenmeye açık ve gücün istişare yoluyla paylaşıldığı makam olmalıdır. “Özgürlüğün ve özgünlüğün teminatı, kurumsal önderlik ve katılımcı meşveret olmalıdır” (Kayan, vd. 2018, s. 60). Anadolu Platformu, tarihi tecrübeyi ve çağın gereklerini de göz önünde bulundurarak çabaların uzun soluklu

olması ve değerlerimizin yarınlar taşıyabilmesi için katılımcı meşveret, ehliyet ve liyakat esaslı kurumsal önderlik vurgusu yapmaktadır.

2.6.5. Anadolu Platformu’nun Fikri İnşa Sürecinde Beslendiği Kaynaklar

Anadolu Platformu ülkenin yaşamış olduğu tarihsel süreci ve her dönemin aktörlerinin tecrübelerini önemseyerek ümmetçi düşünceyi benimsemektedir. Bu kapsamda tüm Türkiye’de yaşanan okuma süreci, gönüllülerin kimliklerini inşa etmek için Anadolu Platformu’nda da bu süreç yaşanmıştır. “İslam dünyasındaki pek çok öncü şahsiyetle birlikte, ülkemizde Mehmet Akif, Said Halim Paşa ve Elmalılı Hamdi Yazır gibi dava adamı ve mütefekkirlerin fikir, düşünce ve yapılanmaları, platformun kimlik inşa sürecinde müstesna bir değere sahiptir. 2006 yılında kurumsallaşma sürecini yenileyen Anadolu Platformu, İslam dünyasının birikimini ve evrensel tecrübeyi önemseyip değerlendirmekle birlikte, bu topraklardaki dini, sosyal, kültürel ve teşkilatlanma tecrübesine dayanan yerli bir harekettir” (Kayan, vd. 2018). Türkiye’de 1970’li yıllarla birlikte etkinlik gösteren İslamcı sivil akımların tecrübe ve birikimlerini tarihi süreçle yoğurarak, bugüne kadar sürdürülebilir faaliyetler ortaya koymuştur. Bu süreç içerisinde aynı kaygıları taşıyan kişiler ile ortak çalışmalar yaparak Anadolu Platformu çalışma ve yapılanma esasları teşekkül etmiştir.

2.6.6. Anadolu Platformunun Fikri Temelinin Tanımlanması

Anadolu Platformu daha önceki bölümlerde de anlatıldığı üzere İslamcı sivil tolum kuruluşları arasında zikredilebilir. Kendisine seçtiği İslamcı yapılanma dolayısıyla Tevhidi bir çizgide teşekkül etmiş bir sivil yapılanmadır. Yeryüzü ve bütün varlık âlemi, mutlak ve biricik varlık olan Allah’ın mülküdür. İslamcı düşünceye sahip kişilerin tüm taşınır ve taşınmaz mülklerin bireyin kendisine Allah’ın emaneti olarak kabul edilir. Gerçek iktidar ve sarsılmaz otoritenin tek sahibinin Allah olduğu belirtilmektedir. “O’nun iradesi evrende yasa, insan davranışında ilke ve istikamet demektir. Bu dünyada sınırsız itaate ve sevgiye layık yegâne varlık Allah’tır. Allah dışında hiçbir varlık veya düşünce insanın anlam arayışına ve huzur ihtiyacına cevap veremez. Allah insanların rakibi değil, Rabbidir. O, hem insanoğlunun varlığının hem de özgürlüğünün teminatıdır” (Kayan, vd. 2018). Anadolu Platformu yetkilileri insanoğlunun varlığını yalnızca Allah’a has

kılınması gerektiği ve özgürleşmek için ise O'na kul olması gerektiği vurgusunu yapmaktadırlar.

2.6.6.1. Adalet Anlayışı

Adalet tepede bulunanların veya güçlü bir devletin tasarrufunda olan bir durum değildir. Adaletin tesis edilebilmesi için Bireyin ve toplumun, hayatın her alanında dirlik ve düzen, hakkaniyet ve eşitlik ilkelerine uygun bir yaşam tarzını benimsemesi gerekmektedir. Anadolu Platformu bu ilkelerin ülkemizde veya tüm dünyada tesis edilmesi için çalışmalar yapmayı kendisine çalışma alanı olarak seçmiştir. Sivil toplum kuruluşları, doğası gereği hareket ederek insanların kendi aralarında veya halkın devletiyle arasında oluşan sorunların çözümü için çalışmaktadır. “Adaletin özünde her şeyi yerli yerine koymak ve her hak sahibine hakkını vermek vardır. İslam dini zulüm, küfür, nifak ve ifsadı, adaletin özü olan hakkaniyeti ortadan kaldırdığı için reddetmektedir. Bugün insanlığın en temel ihtiyacı adalet ve özgürlüktür. Bu iki unsurun tahsis edilmesi insanların mutluluğunun ön şartıdır. Zulüm, baskı ve sömürü bu dünyayı sadece kaosa sürüklemekle kalmaz aynı zamanda kişinin özüne dönmesini ve kendi kimlik inşa sürecindeki anlam arayışına da engel olur” (Kayan, vd. 2018, s. 30). STK’lar daha genel olarak tüm insanlar toplumun bir kesimi veya kendileri için değil; kendisinin dışındaki tüm kesimler için hukuk, adalet ve özgürlük arayışında olmalıdır.

2.6.6.2. Ahlak Görüşü

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insan, ahlak ile ilgilenmiştir. Çin’de Konfüçyüs, Hindistan’da Buda kendi hareketlerinin değerlendirilmesi temeline dayanan ahlak ile hemhal olmuşlardır. Bu kişiler, ahlakı yaşama sirayet ettirmek için yollar ararken, bu yolların insanları mutluluğa götürdüğünü belirtmişlerdir. Bunun yanında peygamberler de ahlak dışı davranışların insanı felakete sürükleyeceğini ve sonunda pişman olacaklarını anlatmışlardır (Topçu, Ahlak, s. 15)

Kendi içinde tutarlı bir ahlaki bütünlüğe ulaşmayan hiçbir güç büyüyemez. Ahlaki tutarlılığı evrensel bir çerçeveye taşıyamayan hiçbir güç de kalıcı olamaz. “Bütün beşeri ideolojiler yükselişlerini, ahlaki tutarlılıktan etkilenen insan fitratına borçludurlar. İslam, insanın fitratına (hulk) uygun tavır ve düşünceler geliştirmesini temin edecek ahlaki öğretiler vaz’ etmiştir. Kur’an, doğruluğu, anne-babanın, akraba

ve çevrenin aleyhine bile olsa esas almayı; adaleti, düşman bir kavmin lehine bile olsa ayakta tutmayı her Müslümana itikâdi bir görev olarak yüklemiştir. Evrensel bir ahlak düzeni kurmanın yegâne şartı, Allah'ı, tüm değerlerin kaynağı olarak görmektir” (Kayan, vd. 2018, s. 31). Tevhid ve takva ile temellendirilmeyen bir ahlaki değer, özgürlük değil, esaret getirir. Özgürlüğü taşıyabilmenin zorunlu şartı temiz bir kalp, selim bir akıl, samimi bir duyarlılıktır.

2.6.6.3. Bilgi Üretim Sistemi

Sivil toplum kuruluşlarının toplumun umut ve beklentilerini karşılayabilmeleri için vazgeçilmez şartlarından birisi bilgiyi kuşanmalarıdır. İslamcı bireyler için Okumak yani bilgi edinmek dini ritüeldir. Bilgiye ulaşma faaliyetlerinin Allah tarafından emredilen bir vazife olarak algılanıp icra edilmektedir. Müslümanlar karşılaştıkları yeni bilgileri tetkik ederek faydalı ve doğru olduğuna inandıkları bilgileri tereddüt etmeden almışlardır. Anadolu Platformu fikir ile aksiyon, söz ile eylem, teori ile pratik, iman ile ameli bir bünyede birleştirerek halkın içerisinde bulunma çabası içerisinde (Aldemir, 2015c, s. 58). Bilgi yaratıcının rızasını kazanmak için kullanılan araçlardan birisidir. Bilginin kim tarafından üretildiği değil toplumun yararına olup olmadığı önemlidir. Bu durumu İslam toplumlarının özelliği olan “*irfan*” ile anlamak daha doğru olacaktır. “Madde-mana, fizik-metafizik, din-dünya, doğu-batı ayırımı yapılmadan üretilen bilgiler, Müslümanlara farklı medeniyet ve kültürlerle olan karşılaşmalarında güçlü bir özgüven sağlamış, ilim havzaları bilgi ve ahlakın müstesna örneklerini ortaya çıkarmıştır. Bugün İslam dünyasının cehaletle ve bilgiye duyarsızlıkla anılıyor olması İslam adına bir talihsizliktir. Akıl-vahiy, Kur'an-sünnet, gelenek-yenilik, din-felsefe gibi ikilemler üzerinden bir tercihi dayatan tartışmalar, Müslümanların içine girdikleri entelektüel darlığın boyutlarını göstermektedir” (Kayan, vd. 2018, s. 33). Aklın ve özgür düşüncenin, Kur'an'ın atfettiği mertebeye yeniden yükseltilmesi, daha iyi bir gelecek kurulması için vazgeçilmez bir şarttır. Okumak platformun eğitim sisteminin nihai hedefi değil ilk şartıdır. Çoğalmak ve geniş kitlelere ulaşmak aslolan bir duruş değildir. Bilginin paylaşıldığı, pratiğe dönüştüğü bir eğitim sistemi platformun varoluş nedenidir.

2.6.6.4. İnsan Merkezli Yapılanma Tercihi

İnsan akıl, irade, vicdan ve güç sahibi olarak ilahi vahye muhatap olmuş ve üstün bir kimlik edinmiştir. İslam, insanın zihinsel, duygusal ve fiziksel niteliklerini bir bütünlük içinde (fitrat/iyiye, İslam’a yönelme) (Hökelekli, 1996: 48) geliştirmeyi taahhüt ettiği için evrenseldir. “İnsanlara bir takım değerler kazandırılmalıdır. Çünkü bu değerlerin Allah tarafından insanlara bahşedilmiştir ve bu değerlerden dolayı insan kıymetlidir” (Aldemir, 2015c, s. 61). İnsana değer verilip verilmediğini, niteliklerini özgürce kullanabilmesine imkân verecek bir ortam oluşturmakla anlayabiliriz. “İnsanın şahsiyetini alçaltan, fikri veya fiziki olarak esaret altına alan, ona bir nesne muamelesi yapan veya süfli amaçlar uğruna araçsallaştıran bütün tutum ve yaklaşımlar reddedilmektedir” (Kayan, vd. 2018, s. 35). Hiçbir dinî veya mezhebî aidiyet, insanın şahsiyetini örtmek veya baskı altına almak için gerekçe olamamalıdır. Platform bir kişinin bile olsa, onuru ve haysiyetine yaraşır bir hayat sürmesi için mücadele verme düşüncesini benimsemektedir.

2.6.6.5. Ailenin Sivil Toplumdaki Yeri

Bireyin insan kalarak oluşturduğu en anlamlı sosyal ortam ailedir. İslam, ailenin huzur ve sükûnun kaynağı olarak sağlam nesiller yetiştiren birer ocağa dönüşmesi için karşılıklı hak ve sorumluluklar tayin etmiştir. Bu hak ve sorumluluklar herkesi fitri nitelikleri çerçevesinde kuşatmaktadır. İslamcı camiaların yapmış olduğu çalışmalarda ya kadınlar aktif ya da erkekler aktif faaliyet yürütmektedir. Aile çalışması ise hem kadını hem de erkeği harekete geçirerek aktifleştirmektedir. Aile merkezli faaliyetlerde eşlerin birbirlerini tamamlayarak yapılacak faaliyetlerde birliktelik sağlanmaktadır. Anadolu platformunun yapmış olduğu faaliyetlerde eşlerin birlikte katılmaları ile evlerde huzurun eşler arasında paylaşımın artmasına katkı sağlamaktadır (Aldemir, 2015d, s. 121). Kadını hiçe sayan, çocuğu kontrol altında tutan, erkeği aile yönetiminde tek güç olarak gören geleneksel yaklaşımlar kadar; anneliği sevgi ve merhametten uzaklaştırıp bur yüke çeviren, çocuğun kimlik inşası tamamlanırken sınırsız imkan tanıyarak fitratından uzaklaştırmak ve babalığı ihtiyaçları tedarik etmek için yaratılmış bir insan olarak görmek de bir o kadar yanlıştır. “Müslüman toplumlardaki en büyük kırılmalardan birisi, Allah Resulü’nün aile merkezli başlattığı mücadelenin aileden koparılarak bir iktidar mücadelesine dönüştürülmesidir. Aile, medeniyetimizin doğum yeri, Hz.

Peygamberin vahyi getirdiği ilk mekân ve ebedi bir ortaklığın, bitmek tükenmek bilmeyen bir coşkunun kaynağıdır. Sivil toplum çalışmaları aile merkezli olarak yürütülmeli, evleri, çocukları ve akrabaları kuşatmalıdır. Bu çalışmalarda hayatın içinde pratikler ortaya konmalı, mücadeleyi sürdürecektir nesiller çıkarılmalıdır. Platform aile merkezli çalışmalarını sağlıklı iletişim, doğru bilgi ve salih amel olmak üzere üç temel dinamik ekseninde yürütme çabası ortaya koymaktadır” (Kayan, vd. 2018, s. 36). Birbirine emanet edilen fertler olarak aileyi İslami mücadelenin merkezine taşımayan hiçbir hareket kalıcı olamaz. Bu anlamda aile, toplumsal inşa sürecinin temel unsuru olarak kabul ediliyor; aile ile başlayan bilinçlenme sürecinin kadın, erkek, çocuk, yaşlı, bütün insanları kuşatması halinde başarıya ulaşılacağına inanılıyor.

2.6.6.6. Devlet Tasavvuru

Devlet özünde halkın örgütlü hali olan, toplumun tamamına ait olan bir mülk olarak algılanmalıdır. “Devlet ile halk aynı amaç ve hedefler doğrultusunda birlikte hareket etmelidir. Devlet ve toplum birbirini tehdit olarak görmemelidir” (Aldemir, 2015d, s. 151). Devlet gücünü topluma karşı kullanan bir yönetim, meşruiyetini kaybetmeye mahkumdur denilebilir. Devlet; o devletin vatandaşı olmanın vermiş olduğu haklar gereği vatandaşını kuşatan bir güneş gibi altında yer alan herkesi ısıtan bir yapılanmadır. “Devlet, otorite ve güç, bir mümin için sadece iyiliği yayma ve adaleti ayakta tutma vasıtasıdır” (Kayan, vd. 2018, s. 39). Anadolu Platformu’na göre arzın imarı ve neslin ıslahına giden yolda bütün insanların üzerinde ittifak edeceği bu değerler sadece devleti değil, İslam’ın hayata dair hedeflerini gerçekleştirmek isteyen bütün bireysel ve kurumsal teşebbüsleri ilgilendirmektedir. İslami mücadele devlet ve iktidara ulaşmak değil gönüllerin fethi için yürütülmelidir. Asıl olan, bireyin ve toplumun hayatında dini ve ahlaki bir dönüşüm gerçekleştirmektir. Anadolu Platformu bu dönüşümü gerçekleştiren toplumların İslam’ın hayat veren hükümleriyle yönetilme taleplerini, meşru ve inkâr edilemez bir hak olarak görmektedir.

2.6.6.7. Sivil Toplumlaşma (Cemaatleşme) Görüşü

Devletlerin tanımlanmış sınırlarının, İslam’ın ise bu sınırların üstünde bir vizyona, ufka sahip oluşunu ve yayılmasını engelleyemediği görülmektedir. İslam’ın mesajı, bireyler ve örgütlü yapılar eliyle bütün yeryüzüne yayılabilir. Birlik olmak ve

birlikte olabilmek gerekir. Rabbin davasını insanların kalplerine yerleştirmek gerekmektedir. Derdi ve davası olan insanların bir araya gelerek oluşturduğu sivil İslami hareketlerin bu hedefler doğrultusunda çalışan kurumlar olmalıdır (Aldemir, 2015d, s. 9). İslami temellerle örgütlenen yapılar, bugüne kadar İslam'ın sayısız insana ve geniş coğrafyalara taşınmasına vesile olmuş, önemli başarılar elde etmişlerdir. Ancak önemli hizmetlerde bulunmalarına rağmen, Türkiye ve İslam dünyasındaki pek çok dini yapı ve cemaat, mevcut halleriyle problem kaynağı haline gelmiştir. Bunun temel sebebi, dini grupların, varlıklarına meşruiyet kazandıran çerçeveyi ihlal etmeleridir. Aslında dini örgütlenmeler, dinin kişiden başlayarak topluma giden ve son tahlilde hayatın tamamını kuşatma çabasını ifade eden uygulamalarına, insanın sosyal bir varlık olduğu gerçeğini dikkate alarak çalışmalar yaparlar. Bu örgütler, insanın özel bir varlık olduğu gerçeğini; dinin de bireye bir “fert” olarak ayrı ayrı değer verdiğini göz ardı ettikleri anda, meşruiyetlerini tartışmalı hale getirmektedirler” (Kayan, vd. 2018, s. 40). Cemaatler, din ve bireyi, kendi asli ve doğal zemininde kavradığı sürece geliştirici ve ikmal edicidirler. Aksi halde sınırlayıcı ve yabancılaştırıcıdırlar. Dini grupların temel misyonu, dinin insanı inşa etme sürecinde ihtiyaç duyulan sosyal ortamın imkânlarını oluşturmaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı sivil toplumun (cemaatlerin) varlığının tartışılmaz hale geldiği savunulmaktadır.

2.6.6.8. Mezheplere Bakışı

Günümüz İslam coğrafyasına bakarsak, Müslümanların İslam dinini yaşarken farklı mezheplere mensup olduğunu görmekteyiz. Farklı mezheplere mensup insanların bir kısmı mezhepsel ayrılıkları zenginlik olarak benimserken bir kısmı da bunu bir ayrılık ve dışlama aracı olarak kullanıldığı da görülmektedir. “Mezhepler İslam dininin anlaşılması için ortaya konulmuş farklı fikir ve kanaatlerin temsili mahiyetindeki mekteplerdir”(Aldemir 2017b, s. 19). Burada dikkat edilmesi gereken husus mezhebi mensubiyetin, İslam dinine ait olmanın önene geçmemesidir. Mezhebi mensubiyet İslam dinine aidiyetinin önüne geçmesi durumunda ayrılık, cehalet, kaos, gib durumların ortaya türeyecektir. “Mezhep ve ekoller İslam dininin anlaşılması ve yaşanmasında ortaya çıkan problemleri çözmek için üretilen farklı fikir ve kanaatleri temsil eden birer zenginliktir” (Aldemir 2017b, s. 20). Anadolu Platformu İslam tarihinde ortaya çıkan bütün itikâdî, fikhî ve fikrî ekolleri, İslam'a getirilen yorumlar ve tartışılabilir tercihler olarak görmektedir.

2.6.6.9. Ümmet Anlayışı

Miskinlik atalet İslam dininin kabulleneceği bir durum değildir. Bunun nedenle İslam ümmeti yenilgi psikolojisinden azınlık duygusundan kurtularak yaşadıkları toprakların asli unsuru olduğunun bilincinde olmalıdır. İslam dünyasının tamamını ortak vatan olarak kabul edip kardeş olduğunun bilincine varması gerekmektedir. (Aldemir, 2014, s. 17). İnsanların kabileler ve milletler olarak yaşamlarını sürdürmeleri, kabul edilmesi ve korunması gereken bir hakikattir. Fakat bu durum milletler arasında bir üstünlük kurulması çabası kabul edilir bir durum değildir. “İrk, soy, cinsiyet ve milliyet gibi doğuştan kazanılmış insanın tasarrufunda olmayan özellikler değer ölçüsü olarak kabul etmek Allah’ın koymuş olduğu nizamı aykırı davranmak demektir. Değerlerin tek bir kaynağı vardır, o da Allah’tır. Allah’ın birliği, ümmetin birliğinin temelidir” (Kayan, vd. 2018, s. 46). Anadolu platformu insanların arasında her türlü farklılığa rağmen ortak buluşacakları noktanın İslam dinine sahip çıkıp, ümmet olması gerektiğini savunmaktadır.

2.6.6.10. İktisadi Anlayış

Allah insanı yeryüzünün halifesi olarak yaratmıştır. Hilafet kelime manası olarak devralandır. Mülk devralınıp ve devredilen bir şeydir. Kur’an’a göre servetin dağılımı ve intikali esastır, alışveriş helaldir. “Faiz, stokçuluk, karaborsacılık, hırsızlık ve gasp gibi sömürüye ve haksız kazanca dayalı her türlü muamele yasak ve haramdır. Çalıştığımız her işte çalışamayana, edindiğimiz her servette ve bundan mahrum olana verilmek üzere bir hak vardır. Zekât, infak, sadaka yani eldeki mal her ne şekilde veya yöntemde paylaşılsa paylaşılsın, insanın kendisine emanet olarak verilen mala bereket katar, kişiye sorumluluk ve tezkiye, topluma huzur ve istikrar kazandırır” (Kayan, vd. 2018, s. 51). Ekonomik olarak diğerini öncelemenin sadece paylaşan ve paylaşılan için bir değer değil aynı zamanda toplumsal refahın sağlanmasına destek olacağı anlayışı mevcuttur. Paylaşma duygusunun artması ve pekişmesi için iyilik yardımlaşma ve dayanışma derneği kurulmuş. Bu düşünce temelleriyle esnaf, sanayici veya iş adamları olsun bir diğerinin daha iyi ve helal kazanmaları için ve ekonomik olarak mahrumiyet yaşamış kişilerin haklarını gözetmek için ANESİAD derneği kurulmuştur.

2.6.6.11. Gönüllülük Anlayışı

Sivil toplum kuruluşlarının büyük bir çoğunluğu faaliyetlerinin gönüllülük üzerine bina etmiştir. Bu durum İslamcı STK'larda daha fazla görülmektedir. Yapılan faaliyetlerin ibadet olması düşüncesi mevcuttur. Sorumluluk makamında olmak insana bireylerin çıkar gözetmediği koşullarda uğruna şahsi çıkarlarından feragat ederek hem maddi hem manevi katkılarda bulunma yükümlülüğünü ifade eder. Anadolu platformu için sorumluluk ile gönüllülük aynı şeyler olarak algılanmaktadır. İnsan gönüllü olunca aynı zamanda sorumlu olmaktadır. “Ücretlerini yalnızca Allah’tan bekleyen insanların oluşturduğu teşkilatlar, sadece sessiz kitlelerin umut ve beklentilerine karşılık vermiş olmazlar, bunun yanında insanlığa rehberlik edecek şahsiyetlerden oluşan güçlü bir gelenek tesis etmiş olurlar” (Kayan, vd. 2018, s. 62). Fedakârlık, diğerkamalık, hoşgörü, paylaşım ve sorumluluk Anadolu Platformu’nun örgütlü hareket etmesinin kilometre taşları olarak görülmektedir.

2.6.6.12. Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik

İslami yapıların temel problemlerinden birisi, ilkeler üzerine bina edilen bir fikriyata ve teşkilat yapısına sahip olmamalarıdır. “Lider karizmasına ve günün koşullarına bağımlı hareketler, kısa süreli başarılar elde etseler bile kaybolmaya meyillidirler. Değer ve ilkelere göre yapılan hareketler ise, kısa süreli başarısızlıklar yaşasalar da varlıklarını sürdürmeye muvaffak olurlar. Anadolu Platformu yapageldiği çalışmaları bir hareket bütünlüğü içerisinde nitelikli, verimli, planlı, programlı, ölçülebilir, hesap verebilir, açık, özgün ve şeffaf bir yapıya kavuşturmaya gayret göstermektedir” (Kayan, vd. 2018, s. 65). Açık, hesap verilebilir ve güvene dayalı çalışmaların bereket ve istikrar getirdiğine, kapalı kapılar ardında alınan kararların ve yapılan işlerin çeşitli sorunlara neden olacağına inanılmaktadır. Bu nedenle çalışmaları ve bu çalışmalarda görev alan gönüllüleri açık ve şeffaf bir süreçle değerlendirmekte ve belirlemektedirler. Anadolu platformu yapacağı çalışmaların belirlenmesinde Anadolu’da bulunan tüm üye kuruluşları belirleyici unsur olarak kabul etmektedir. Platform merkezindeki koordinasyon ekiplerinde yer alan kişiler aynı zamanda yerelde üye kuruluşlarda da aktif görev almaktadır. Teşkilatın içerisinde aktif görev alan herkesin, sorumluluk alanıyla ilgili hesap verebilmesini, temel bir ilke olarak benimsemektedir. Platformun,

kurumlardaki iş ve işleyişi kontrol eden Denetleme Kurulu, hesap verilebilirlik ilkesine kurumsal bir istikrar ve ciddiyet kazandırmaktadır.

2.6.6.13. Gençliğin Anadolu Platformundaki Yeri

Gençler toplumların geleceğinin teminatıdır denilebilir. Bir toplumun genç nüfusu ne kadar fazla ile o toplum gelecekte çok farklı alanlarda başarı gösterme şansı elde edecektir. Gençlerin sivil toplum hareketlerinde yer alması ise ortaya konulacak çalışmaların uzun vadede sürdürülebilirlik açısından stratejik önem taşımaktadır (Aldemir, 2017a, s. 182). Gençlerimizin söylemlerinin yüzeysellikten kurtulması, nitelik sahibi, düşünen, okuyan, yazan ve söylem geliştiren bir aşamaya ulaşmaları için her türlü kültürel ve sosyal ortamı hazırlamaya gayret ediyoruz. Kültürel birikimini, sosyal beceri ve medeni cesaretle birleştiren kadrolar yetiştirmek için çabalanmaktadır” (Kayan, vd. 2018, s. 70). Platform, hareketin yönetim kademelerinde gençlere alan açmakta ve sorumluluk üstlenmelerini kıymetli bulmaktadır. Kuşakların bir arada omuz omuza olmasını çalışma prensiplerinden biri olarak görmektedir.

2.7. Misyonu

Yönetim ve çalışma yöntemleri dünya tarihi araştırıldığı zaman en eski tarihlerde bile karşımıza çıkmaktadır. Tarihi ne kadar geriye götürürseniz götürün insanların kendi aralarında yardımlaştıkları görülmekte ve yapmak istedikleri doğrultusunda kendilerine koymuş oldukları hedeflerle karşılaşmaktadır. Milletlerin diğer milletlerle verdiği mücadele, tacirlerin satış pazarlama planları ve bu doğrultuda yapmış oldukları seferler ile iş geliştirme yöntemleri vb. alanlarda gayret sarf etmekteydiler. Misyon ve vizyon açıklamalarının sıklıkla tercih edilen bir yönetim tekniği olmasının nedeni birden fazladır. İlk neden, misyon ve vizyon açıklamalarının basit fakat örgüt açısından önemli soruları açıklıyor olmasıdır (Ay, 2012, s. 202)

Misyon kelimesi Latince’de *mittere* ya da *missus* kelimesinden türediği ve gitmesini sağlamak, fırlatmak, atmak anlamlarında kullanıldığı, İngilizce’de ise, *mission* kelimesinin Türkçe karşılığıdır (Muslu, 2014, s. 153). Türkçe’de ise bir kimseye veya bir kurula verilen özel amaçlı görev anlamında kullanılmaktadır (TDK 2017).

Misyon; örgütlerin ortak bir birlik durumuna gelmesi işlevini sağlayan kültürel birleştirici olarak açıklanır. Örgütler bir amaç için kurulur. Bu amaç zamana göre değişmekle birlikte, örgütün varlık nedeninin çalışanlarca anlaşılmasını sağlayan temeli barındırır (Yurtseven, 1998, s. 27). Örgütlü çalışıldığı zaman insanlar bulundukları ortamla ilgi bazı sorular sorarlar ve bu soruların yanıtını doğru aldıkları takdirde örgütün üyesi olarak kalmaya devam ederler. İyi bir misyon aşağıdaki sorulara cevap veriyor olmalıdır:

- Varoluş nedenimiz ve amacımız nedir?
- Bizi aynı alanda çalışan diğer örgütlerden ayıran farklar nelerdir?
- Kısa vadede karşımıza çalışma alanıyla hangi değişiklikler olabilir?
- Ekonomik bağlantılarımız nasıl olmalı?
- Temel değer ve inançlarımız ne olmalıdır? (Muslu, 2014, s. 155)

“Platformumuza üye olan Anadolu'daki sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliği ve koordinasyonu “katılımcı meşveret ve kurumsal önderlik” anlayışımızla gerçekleştirmek. Hakkaniyetin esas alındığı medeni bir dünya için sahîh bilgi salîh amel ve sağlıklı iletişim imkanlarını geliştirmek. Hakk’ın değerlerine bağlı ve halkın içinde yaşayarak zamanın ruhunu kavrayan dinamik bir eğitim ve davet ile neslin ıslahı ve arzın imarına katkıda bulunmak. Üye kuruluşlar arasında bilgi, tecrübe ve görüş alışverişini sağlayarak 'birlik' gayesi çerçevesinde ortak refleksler geliştirmek ve kurumsal kazanımlar sağlamak. Eğitim, Kültür ve Yardımlaşmayı esas alan tüm üye kuruluşlarla birlikte daha adil ve daha iyi bir dünya için iş birliği içinde çalışmalar yapmak, bu kapsamda gerekli yapısal düzenlemeleri oluşturmak. Ulusal ve uluslararası mekanizmalara etkin süratle katılımı sağlamak. Gelişen durum ve koşullara göre üye kuruluşların katılımı sağlayarak ortak tavır belirlemek, proje geliştirmek, inisiyatif almak ve isleme komiteleri kurmak. İnsanların tükettikleriyle var oldukları, yeni dünya düzeninin tüketim anlayışına karşı durarak her alanda ürettiklerimizle var olmak. Hayatta yer işgal eden değil, yer açan, değer üreten insanlardan oluşan bir hareket ve topluluk oluşturmak”².

Bir örgütün misyonunu kısa ve öz olarak ifade etmesi gerektiği hususunda fikir birliği vardır. Aynı çatının altında insanların ne ile tutulacağını açık bir şekilde ifade

² Anadolu Platformuna ait yapılanma sistemi ve çalışma esasları kitapçığında yayınlanmış misyon metni

etmek gerekmektedir. Anadolu Platformu'nun misyonunun biçimsel olarak uygun olduğu görülmektedir. Anadolu Platformuna üye olan Anadolu'daki sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliği ve koordinasyonun “katılımcı meşveret ve kurumsal önderlik” anlayışıyla kendi tüzük ve sistemlerine saygılı bir çerçevede temin edilmesi vurgusu yapılmaktadır. Burada üye kuruluşlar “Anadolu Platformu neden var olmuştur” ya da “platformun var olma nedeni nedir” sorularının cevabını buluyorlar. Anadolu platformu misyonu gereği kişilerin ön plana çıktığı idari model değil kurumların ön plana çıktığı bir yönetim şeklinin vurgusunu yapmaktadır. “Katılımcı meşveret”, koordinasyonun istişare yöntemi ile yapılacağına beyanıdır. Gülgün Erdoğan Tosun'un üç yüz civarı STK ile yapmış olduğu araştırmada STK'larda yapılacak projeler ve faaliyetlere kimlerin karar verdiği sorusuna %66 oranında “başkan ve yönetim kurulu karar verir” cevabını almaktadır (Tosun, 2000, s. 52-60). Bu demektir ki STK'larda üyelerin değil seçilen yönetimin faaliyetlere karar vermektedir. Anadolu Platformu misyonunda bu algıyı yıkmayı hedeflediği görülmektedir.

Platform kendisine “üye kuruluşlar arasında bilgi, tecrübe ve görüş alışverişini sağlayarak birlik gayesi çerçevesinde ortak refleksler geliştirerek kurumsal kazanımlar sağlamak” vurgusunu yapmaktadır. Burada “bizi diğer kuruluşlardan ayıran özellikler nelerdir” sorusunun cevabını almaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının en büyük handikabı tecrübe aktarımının zayıflığıdır. Serhat Kalkınma Ajansı'nın yapmış olduğu bir araştırmada; birbirinden farklı ya da aynı konu ve alanlarda müstakil bir biçimde örgütlenen STK sayısının baskın olması, bölgede kurumsal özerklik ve bağımsız örgütlenme tarzında güçlü bir eğilimi yansıtmakla birlikte bir bütün olarak bölgenin şartları ve ilgili STK'ların altyapı ve gelirleri düşünüldüğünde müstakil örgütlenmenin, STK'ların karşılaştıkları sorunları çözerken kapasitesinde yetersiz olmalarında önemli bir etken olduğu gözlemlenmiştir. Öte yandan bölgede, müstakil kuruluşlara oranla oldukça düşük seviyede olan bir kuruluşun şubesi ya da temsilcisi olan STK sayısının azlığı, Türkiye'de güçlü, kurumsal ve istikrarlı STK'ların, temsilcilik ve şube açmak suretiyle bölge ve bölge insanına katkılarının sınırlı kaldığının vurgulanmaktadır (Çaha, vd., 2013, s. 28). Bu araştırmanın da vermiş olduğu sonuçlar gereği Anadolu Platformu'nun üye kuruluşları ile tecrübe aktarımı yaparak çalışmalarını daha da iyi noktaya taşıyacağı vaadi, üye olacak kuruluşlar için cazip bir özellik halini almaktadır.

Eğitim, kültür ve yardımlaşma alanlarında daha iyi bir dünya için birlikte hareket etme bilincinden bahsedilmektedir. Yerel, ulusal veya uluslararası alanda karşılaşılan sorunlar karşısında alınacak tüm önlemler için her türlü destek olunacağı belirtilmektedir. Üye kuruluşlar misyonun bu maddesinde ise ekonomik olarak nasıl hareket edileceği sorusunun yanıtını bulmaktadır. Her türlü destekten kasıt maddi ve manevi destek olarak beyan edilmektedir.

İnsanların tükettikleriyle var oldukları yenedünya düzeninde tüketen anlayışa karşı durarak, ürettiklerimizle var oluna bilineceği ve hayatta yer işgal eden değil, yer açan, değer üreten insanlardan oluşan bir topluluk oluşturma çağrısı yapılmaktadır. Misyonun bu maddesi ise “temel değer ve inançlarımız ne olmalıdır” sorusunun yanıtı olarak yazılmıştır denilebilir.

2.8. Vizyonu

Vision kelimesinin ise Hint- Avrupa dil yapısında görmek ve bilmek anlamına gelen *weid*, *woid*, *wid* kelimelerinden türediği, bundan kaynaklanarak da Latince’de *vide* kelimesinin görmek anlamında kullanıldığı belirtilmektedir, İngilizce “*vision*” kelimesinin Türkçe karşılığı *vizyondur* (Alkoç, 2010, s. 26). TDK’da ise vizyon, görünüm, ülkü, sağgörü, ileri görüş olarak açıklanır (TDK 2017).

Vizyon, örgütün misyon ile neye ulaşmak istediğini belirtir. Misyon metninde beyan edilenleri uygulayarak vizyona ulaşılma hedeflenir (Muslu, 2014, s. 157). Vizyon, gelecekte bir örgütün hangi durumda olmasına ilişkin perspektifidir. Gelecekte hangi durumda olacağını bilen örgütler geçmiş referanslı veya günübirlik değişimler içerisinde dalgalanan örgütler değil bugünden yarını oluşturmaya çalışan, gelecek referanslı örgütler olacaktır (Muslu, 2014, s. 162).

“Platformumuz, güçlü bir kurumsal üst çatı kimliğiyle üyemiz olan tüm sivil yapılar arasında sürdürülebilir gelişim, birlik ve koordinasyonu sağlamak amacıyla; temsil, yönetim, koordinasyon, denetim gibi bazı temel sorumlulukları üstlenir. Her düzeyde ilişki kurmayı sağlar ve bu ilişkilerin geliştirilmesine öncülük yapar. Genişleyen halkalar şeklinde, yakından uzağa, tüm insanlığı kuşatacak bir perspektifle; iyinin, doğrunun ve güzelin paylaşıldığı bir birliktelik sağlamayı

amaçlar. Yeryüzünde tüm canlılar için varlık âleminin hukukunu gözetecek güveni tesis etmek için çalışır”³.

Anadolu Platformu’nda ulaşılabilecek iki hedef koyulmuştur. Birincisi “üye olan tüm sivil toplum kuruluşları arasında sürdürülebilir gelişim, birlik ve koordinasyonu temin etmek amacıyla; temsil, yönetim, koordinasyon, denetim gibi bazı temel sorumlulukları üstlenmek” bu yapının kendi içerisinde koymuş olduğu bir hedeftir. Bu problem STK’ların genel problemidir. Kurumlar arası koordinasyon ve ortak hareket edebilme bilinci sistemli çalışan kurumların problem çözebilmesi için önemlidir. Denetleme mekanizması tüm devletlerin, şirketlerin veya kar amacı gütmeyen örgütlü hareketlerin yapılmak istenilen faaliyetlerden sürdürülebilir faydayı elde etmek için kurdukları takip sistemidir. İş birliği ve denetim başarılması zor bir hedef olduğu için Anadolu Platformu iç dünyasında böyle bir hedef koymuştur. İkincisi ise “genişleyen halkalar şeklinde, yakından uzağa, tüm insanlığı kuşatacak bir perspektifle; iyinin, doğrunun ve güzelin paylaşıldığı bir birliktelik sağlamayı amaçlar. Yeryüzünde tüm canlılar için varlık âleminin hukukunu gözetecek güveni tesis etmek.” İkinci hedef platformun dış dünyada nereye ulaşmayı istediğinin beyanıdır. İslamcı bir hareket olarak sınıflandırabileceğimiz Anadolu Platformu İslamcılık akımının İslam ümmeti düşüncesini bir adım daha ileri götürerek “tüm canlıların hukukunu” gözetmeyi kendisine hedef koymuştur. Canlılar insan ve diğer canlılar olarak sınıflandırılırsa Anadolu Platformu diğer canlılar için de kendisine hedef koymuştur. Kendisine bu kadar geniş bir alanı seçmesini şu şekilde açıklayabiliriz: Platform yayınlamış olduğu kitaplarda internet sitelerinde devamlı “neslin ıslahı arzın imarı” sloganını kullanmaktadır. Her şeyin yerli yerinde insanlığın huzuru için kullanılması önerilmektedir. Yani dünyada bulunan tüm imkanların insanlığın daha iyi koşullarda yaşamasını sağlamak için kullanılması gerektiğini savunulmaktadır.

2.9. Teşkilat Yapısı

2.9.1. Kurumsal meşveretin önemi

Anadolu Platformu her alanda kurumsal meşveret vurgusu yapmaktadır. Meşveret, Arapça kökenli bir kelime olup Türkçe’de “bir konu hakkında birinin

³ Anadolu Platformuna ait yapılanma sistemi ve çalışma esasları kitapçığında yayınlanmış vizyon metni

düşüncesini sorma, danışma” anlamında kullanılır (TDK, 2017). Yani bir karar alma mekanizmasında yer alan bireylerin problemi tartışarak karara bağlamasıdır. Böyle bir vurgunun neden tercih edildiği konusunda platform yöneticileri, meşveretin İslami bir yöntem olduğunu ifade etmektedir. Hz. Peygamber, danışarak karar verme hakkında şu şekilde beyanlarda bulunmuştur; “İstişare yapan pişman olmaz, istişare yapan zarar etmez, istişare edip de işlerinin en doğrusuna ulaştırılmayan hiçbir topluluk yoktur.” (Karatepe, 2004, s. 43).

İslami yöntemin yanı sıra STK’lar gönüllülerden oluşan topluluklardır. Profesyonel anlamda istihdamlı çalışan personeller olsa da faaliyetler gönüllülerin üzerinden yürümektedir. Bu nedenle çok yönlü ve karşılıklı bir iletişim modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun yanı sıra, ulusal bazda çalışan STK’lar göz önünde bulundurulduğu zaman, yöneticilerin aynı anda aynı yerde koordinasyon kurması mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle acil durumlarda karar vermenin gerekli olduğu zamanlarda, yoğun bir iletişim, işbirliği ve motivasyon ihtiyacı oluşmaktadır (Akatay, Yelkikalan, 2007, s. 49)

2.9.2. Genel Kurulun Yapılması ve İstişare Kurulunun Teşekkülü

Genel kurul Anadolu Platformu’nun en üst ve en yetkili karar organıdır (Anadolu platformu tüzük 2018)⁴. Genel kurul iki yılda bir EKİM ayında bir araya gelmektedir. Genel kurul üye kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır. Genel kurul uygulanmak yöntemi ve genel kurul üyesi olma şartları aşağıdaki gibidir.

Genel kurul ile ilgi özel hususlar;

- Seçim 2 yılda bir yapılır.
- Seçilecek kişiler birey olarak aday olamaz, sadece üye kuruluşlar tarafından önerilir.
- Seçim başkanlık seçimi değildir, istişare kurulu (yönetim kurulu) seçimidir.

Seçime katılacak kişilerin belirlenmesi;

- Her üye kuruluşun başkanı doğal delegedir.
- Ulusal STK’ların yönetim kurulu doğal delegedir.

⁴ Anadolu Platformu’nun yayınlanmamış dernek tüzüğünden alınmıştır

- Üye kuruluşlara her 20 eğitim grubu için bir delege hakkı verilmektedir.
- Yukarıdaki kişiler genel kurulu oluşturur.

İstişare kurulunun seçiminin faaliyet akışı;

- 20 kişilik istişare kuruluna üye önerisi üye kurumlardan toplanır.
- Merkeze gelen listelerde bulunan isimler alt alta sıralanmaktadır.
- Liste oluştururken en çok önerilen kişi birinci sıraya yazarak değil soyisim sırasına göre alfabetik dizilim yapılmaktadır.
- Genel kurul toplanır.
- Delegeler yirmiden çok isimin bulunduğu listeden 20 kişiyi seçer.
- Listede bulunmayan 10 yeni kişi, delegeler tarafından önerilebilir.
- En çok oyu alan 20 kişi istişare kurulu üyesi olarak seçilir.
- İstişare kurulu kendi içerisinde üye kişiler tarafından en çok önerileni başkan olarak seçer.
- İstişare kurulu ihtiyaca göre dışarıdan 10 kişilik istişare kurulu üyesi ataması yapabilir.

Anadolu Platformu yönetim şemasında en üst karar alma mekanizması olarak istişare kurulu yer almaktadır. İstişare Türkçe’ de danışma anlamında kullanılmaktadır (TDK 2017). Yapılacak tüm faaliyetlerde alınacak tüm kararlarda danışılan kurul anlamında değerlendirilmektedir.

2.9.3. Disiplin kurulu

Disiplin kurulu dernek tüzüğünde bulunmasına rağmen fiilen icradan kaldırılmıştır. Tüzük bilgilerine göre koordinasyon kurulunun talebi üzerine toplanmaktadır. Kurum içi işleyişte çıkan anlaşmazlık veya problemlerin çözümünde devreye girerek raporunu koordinasyon kuruluna sunmaktadır.

2.9.4. Tahkim kurulu

“Dernek yönetimi içerisinde çıkması muhtemel sorunları tespit ederek veya oluşmuş problemler karşısında hakem görevini üstlenmektedir”⁵. İstişare kuruluna bağlı olarak çalışmaktadır.

2.9.5. Denetleme kurulu

Derneğin tüm çalışmalarında faaliyetlerin bütçesini gelir gider durumundaki bütçesini ve üye kuruluşların dernek tüzüğündeki çalışma esaslarına bağlı kalıp kalmadıklarını denetler. Denetleme kurulunun teşekkülü istişare kurulunun atamasıyla gerçekleşmektedir. Hazırlamış oldukları raporları istişare kuruluna sunmaktadır⁶.

2.9.6. İcra Kurulu

Anadolu Platformu teşkilat yapısında, istişare kurulunun ortaya koyduğu hedef ve stratejilerin platformun sahada yapacağı tüm faaliyetlerde hayat bulmasını sağlamak için kurulmuş “icra kurulu” bulunmaktadır. İcra kurulu dernek tüzüğünde bulunan yönetim kurulu (koordinasyon kurulu) yerine ismi değiştirilerek icra kurulu olmuştur. İcra kurulunun başkanını istişare kurulu atamaktadır. İcra kuruluna bağlı 14 birim bulunmaktadır. Bunlar; başkan vekili, dış ilişkiler birimi, diplomasi birimi, sivil toplum birimi, eğitim ve kültür birimi, medya birimi, mali işler birimi, strateji geliştirme birimi, AKADDER, İYİLİKDER, ANESİAD, Anadolu Öğrenci Birliği, genel sekreterlik ve teşkilatlanmadan sorumlu başkan yardımcısıdır. İhtiyaca göre yeni birimlerin kurulumu yapılabilmektedir. İcra kurulunda kimlerin görev alacağı başkan atandıktan sonra istişare kurulunun onayıyla belirlenir. Her birimin bir başkanı ve üyeleri bulunmaktadır. Üyelerin atanması icra kurulu tarafından yapılmaktadır.

Dış ilişkiler birimi: Platformun uluslararası bağlantılarını kurarak faaliyetlerini icra eden birimdir.

Diplomasi birimi: Platformun devlet ile iletişimini sağlar. Platformun devlet ile işbirliği halinde gerçekleştireceği tüm faaliyetlerin koordinasyonunu sağlar.

⁵ Anadolu Platformu’nun yayınlanmamış dernek tüzüğünden alınmıştır.

⁶ Anadolu Platformu’nun yayınlanmamış dernek tüzüğünden alınmıştır.

Sivil toplum birimi: Ulusal ve uluslararası alanda çalışmalar yürüten STK'lar ile platformun bağlantılarını kurarak yapılacak çalışmaları organize eder.

Eğitim ve kültür birimi: Platforma bağlı yerelde veya ulusal olarak gerçekleştirilen tüm eğitim kültür çalışmalarını organize eder. Daha iyiyi yakalamak için araştırma geliştirme faaliyetleri yapar. Örgün eğitime dâhil olan ve olmayan tüm kişilerin ihtiyaç analizlerini yaparak alternatif olabilecek çalışmalar sunar.

Medya birimi: Platform adına yapılacak tanıtım ve duyuru faaliyetlerini düzenler.

Mali işler birimi: Platformun mali işlerinin planlamasını, kaynakların kullanımı ve denetimini gerçekleştirir.

Strateji geliştirme birimi: Platformun kendisine belirlediği misyon ve vizyon çerçevesinde platformu daha ileriye taşımak için çalışmalar yapar.

Genel sekreter: Kurumun faaliyetlerinin planlamasını, yürütmesini ve takibini yapar.

Teşkilatlanma birimi: Platformun teşkilatlanmasından sorumlu birimdir. Gidişatı denetleyen, aynı zamanda geliştiren birimdir. Teşkilatlanma biriminin sorumlusu aynı zamanda başkan yardımcılığı da yapmaktadır.

AKADDER: Kadın ve aileden sorumlu birimdir. Ulusal ve uluslararası çalışma alanına sahiptir. Platformun tüm çalışmalarında yer alır.

Anadolu Öğrenci Birliği: Örgün eğitimde okuyan ortaokul, lise ve üniversite öğrencileri ile ilgili faaliyetler yürütür. Aynı zamanda okul çağında olup da örgün eğitime devam edemeyen öğrenciler de hedef kitlesi içerisinde. İki alt komisyondan oluşur. Ortaöğretim ve liseden sorumlu olan ve yükseköğretimden sorumlu olan komisyonlar alt teşekkülüdür.

ANESİAD: Esnaf, sanayici ve iş adamlarının daha adil, kaliteli sürdürülebilir ticaret yapmalarını sağlamaktan ve işletmelerin önünü açacak her türlü eğitim faaliyetlerini karşılamadan sorumlu birimdir.

İcra kuruluna bağı bu birimler icra kurulunu oluşturmaktadır. Bu birimler kendi alanlarında faaliyet yürüten üye kuruluşların koordinasyonunu sağlayarak faaliyetlerin sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Aynı zamanda çeşitli organizasyonlarla üyeler arasında tecrübelerin aktarımını sağlamaktadırlar.

Platform çalışmalarının genişlemesi için üyelik başvurularını kabul etmektedir, aynı zamanda üye kuruluşlar oluşturmayı hedeflemektedir. Fakat üye olmayı talep eden tüm STK'larda kurum bünyesinde öğrenci, öğretmen ve kadın çalışmalarından sorumlu komisyonların teşekkül etmesi gerekmektedir. Ve sayısal verilere takılmadan bu alanlarda faaliyet yapıyor olması gerekmektedir.

Ulusal olarak faaliyet gösteren ANESİAD, AKADDER, Anadolu Öğrenci Birliği ve İyilikder, her ilde faaliyetlerin yürütülmesi için üye kuruluşun yanı sıra dernek kurulumu yapmayı hedeflemektedir. Platformun misyonu ve vizyonu doğrultusunda yapılacak faaliyetler, görünürlük, sürdürülebilirlik ve nitelik bakımından aynı standartların yakalanması açısından ulusal kurumların ismi altında yürütülmektedir.

Faaliyetlerin tertiplenmesi için yapılan toplantılarda alınan kararlar, faaliyetlerin program akışı ve sonuçlarının değerlendirilmesi gibi tüm bilgiler yazılı kültür gereği kayıt altına alınmaktadır. Üye kuruluşların yönetim binalarında arşivlerin oluşturulması istenerek merkez tarafından denetimi yapılmaktadır.

Üye kuruluşların denetimi istişare kurulu üyelerinden oluşan birim tarafından gerçekleştirilmektedir. Denetleme birimi yılda bir kere üye kuruluşlarda teşekkül etmiş tüm komisyonun faaliyetlerini ve arşivlerini denetlemektedir.

2.10. Medyada Anadolu platformu

Tüm dünyada devletler veya kurumlar yaptıkları faaliyetlerin halkın ilgililerine ulaşması için medyanın yardımına ihtiyaç duymaktadırlar. Anadolu Platformu da yapmış olduğu faaliyetlerin medya ile iletişim kurularak duyurulmasını sağlamaktadır. Bu anlamda Anadolu Platformu'nun yapmış olduğu faaliyetlerin haberleri medyaya yansımaktadır. Genellikle eğitim faaliyetleri, yardım faaliyetleri ve Suriyeli vatandaşlara dönük yapılan faaliyetler medyada yer almaktadır. Bunun dışında gündem ile ilgili olarak İcra Kurulu Başkanı Turgay Aldemir ile yapılan

birçok röportaj yayınlanmıştır. Anadolu Platformu özellikle devletin haber ajansı olan Anadolu Ajansı'nda kendisine daha fazla yer bulmaktadır. Anadolu Platformu ile ilgili medyada çıkan haberler şu şekildedir:

- İyilikder'in Bab'ta yapmış olduğu yardım (AA, 23.10.2017).
- Gaziantep'te DEAŞ terör örgütünün canlı bomba saldırısı sonucu 56 kişinin hayatını kaybettiği mahalleye kitap kafe açıldı (AA, 27.09.2017).
- Anadolu Platformu Derneği tarafından Gaziantep Üniversitesinde açılan sergide Anadolu Ajansı foto muhabirlerinin 110 fotoğrafı yer aldı (AA, 03.10.2016)
- Fırat Kalkanı Harekatı kapsamında teröristlerden temizlenen Cerablus'a dönüşler sürerken, Anadolu Platformu üyeleri, çocuklara unuttukları oyunları anımsattı. (AA, 17.09.2016)
- Suriye'nin geleceğine entelektüel yatırım. Anadolu Platformu tarafından, aralarında Türkiye'de öne çıkan yazarların kitapları, dünya klasikleri ve hikayelerin de bulunduğu 30'dan fazla kitap Arapça'ya çevirilerek Suriyelilere dağıtılıyor. (AA, 13.08.2016)
- Cerabluslu çocuklar okullarına kavuşacak. Fırat Kalkanı Harekatı ile terör örgütlerinden temizlenen Cerablus'ta terör örgütü DAEŞ'in baskısıyla kapalı olan okulların tekrar eğitime açılması için sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle çalışma başlatıldı (AA 18.09.2016)
- 5 Şehir 5 Film Projesi'nin galası yapıldı. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Beş Şehir adlı eserinden yola çıkarak, lise öğrencileri tarafından hazırlanan ve 5 ayrı kısa filmden oluşan, 5 Şehir 5 Film Projesinin galası yapıldı. (AA, 29.11.2015)
- Gaziantep'te, Bilim Eğitim ve Kültür Araştırmaları Merkezi (BEKAM) ile Anadolu Ajansı iş birliğinde, muhabir yetiştirmek ve sektöre insan kaynağı sağlamak amacıyla düzenlenen "Medya İletişim" eğitimi sona erdi (AA, 08.02.2015).
- Cerabluslu öğretmenlere seminer. Fırat Kalkanı Harekatı kapsamında terör örgütü DEAŞ'tan temizlenen Cerablus'ta, İyilik Yardımlaşma ve Dayanışma Derneğince kurulan İyilik Merkezi'nde Suriyeli öğretmenlere seminer verildi (AA, 30.01.2017)
- Suriye'ye 2 ayda 817 yardım tırı(Yeni Şafak, 25.02.2014).

- Cerablus'a 'İyilik Merkezi' kuruluyor(Yeni Şafak, 28.11.2016)
- Yeni asırda söz İslâm'ın
- Anadolu Platformu'nun her yıl düzenlediği Anadolu Buluşmaları'nda Akit'e özel açıklamalarda bulunan araştırmacı yazar Ramazan Kayan, "Ümmetin yeniden tarihteki misyonunu kuşanması için bu yeni asrın İslâm'ın asrı olacağını düşünüyoruz. Çünkü beşeri ideolojilerin insanlara verecek bir hiçbir şeyleri kalmadı, artık söz İslam'da" dedi (Yeni Akit 28.08.2015).
- Anadolu Platformu icra kurulu başkanı Aldemir, Bülbülzade Vakfının desteğiyle Suriyelilerin sorunları ve dünya gündemine yer verilen İşrak Gazetesi'nin yayın hayatına başlamasının 1. yılı dolayısıyla bir otelde düzenlenen toplantıda yaptığı konuşmada, Türkçe ve Arapça yayımlanan gazetenin, bölge coğrafyasının zenginliklerini yüreğinde buluşturarak kalemiyle yansıtan vicdanlı insanların sesi olmaya çalıştığını söyledi (Milliyet, 04.03.2017)
- Gaziantep'te Suriye Çalıştayı. İyilik Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (İyilikder) tarafından Gaziantep'te Suriye Çalıştayı düzenlendi (Hürriyet, 24.10.2016).
- Anadolu Öğrenci Birliğinden İstişare Kamp Programı. Anadolu Öğrenci Birliği tarafından Kayseri'de düzenlenen Türkiye Geneli İstişare Kampı programının üçüncüsü yapıldı (Hürriyet, 28.07.2015)
- Gaziantep Üniversitesi (GAÜN) ve Anadolu Platformu işbirliğinde düzenlenen Toplumsal Sorunların Çözümünde Alimlerin Sorumluluğu konulu çalıştayın açılışında konuşan GAÜN Rektörü Prof. Dr. Ali Gür, "Mektedir ve medrese terminolojisini ayrı olarak düşünmeyelim artık. Hem beynimizde hem kalbimizde bu ikisi bir olsun" dedi (Milliyet, 29.05. 2017).
- Küresel Barış Vizyonu Çalıştayı. Anadolu Platformu Başkanı Aldemir: "Biraz birbirimize tahammülle, sabırla konuştukça Allah'ın izniyle yeniden bu topraklar değil burada yaşayanların, dünyanın neresinde olursa olsun zulme uğrayanların gelip himaye olacakları, adalet bulacağı bir merkeze dönüşecektir" dedi (Milliyet, 04.03.2017).

Yukarıdaki haber metinleri Hürriyet, Milliyet, Haber7, Yeni Şafak gibi birçok ulusal ajanslarda arama motoru ile rahatlıkla haberler bulunabilmektedir. Yapılan

haberlerin içerikleri gözden geçirildiğinde ise olumuz bir tablo bulunmamaktadır. Yapılan faaliyetlerin olumlu bir dille halka arz edildiği anlaşılmaktadır.

BÖLÜM III

ANADOLU PLATFORMU ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ

Eğitim, bir toplumun var olma nedenlerinden biridir. Ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel olarak gelişmenin kalkınmanın yolu eğitimden geçmektedir. Osmanlı döneminde yaşamış pedagog olan Mustafa Satı Bey 1912 yılında ikinci baskısını yapmış *Fenn-i Terbiye* isimli kitabında okullarla ilgili şu açıklamayı yapar; Bir milletin bir memleketin ahvalı hakkında seri' bir fikir icmalî hasıl etmek için en kestirme yol, o milletin, o memleketin mekteplerini tetkik etmektir. Çünkü mektepler milletlerin mazisini aks, halini temsil, atisini izhar eder (Gündüz, 2012, s. 35). Yani bir milletin veya memleketin durumu hakkında bilgi toplamak için en kısa yol o milletin veya memleketin okullarını araştırmaktır. Çünkü okullar milletlerin geçmişi hakkında bilgi verir, şu anki halini anlatır ve geleceği hakkında bilgi verir. Eğitim bir milletin geleceğinin teminatıdır. Eğitimin bu kadar önemli oluşu nedeniyle Türkiye'de faaliyet gösteren STK'ların tamamı kendi alanlarında eğitim faaliyeti yürütmektedir. Eğitim denilince sadece akademik eğitim akla gelmemelidir. Akademik eğitimlerin yanında insanların kendi kimliklerini oluşturma amacı doğrultusunda bir takım eğitimler yer almaktadır. Bu eğitim kaygısı sivil toplumun oluşmasını tetikleyen etkenlerden birisidir. Akademik destek, dini eğitim, terbiye, adap öğretilmesi, mesleki, sportif, sanatsal vb. mecralarda çalışmalar yapan kuruluşların tamamı eğitim faaliyetleri yürütmektedir. Anadolu Platformu'ndan örnek vermek gerekirse ANESİAD'ı incelediğimiz zaman iş adamlarının, sanayicilerin, kobilerin veya küçük esnafın alanına uygun olacak şekilde eğitim faaliyeti düzenlediği görülmektedir. Ticaretin etiği, ihracat yöntemleri, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri gibi üyelerin ihtiyacına göre eğitim faaliyetler yürütülmektedir. Çünkü Türkiye'de devlet tarafından idare edilen eğitim merkezleri insanların ihtiyacını karşılayamamaktadır (Bozkurt 2015, s. 218). Durum böyleyken sivil toplum kuruluşlarının eğitim alanı çevresinde faaliyet yürütmesi kaçınılmaz olmaktadır.

3.1. Eğitim Genel Bir Bakış.

Felsefî görüşlere ve filozoflara göre eğitimin tanımı değişmektedir. Sosyal bilimlerde bir terimin çokça tanımı varsa o terimin ağyarını mani efradını cami bir

tanımı yapılamıyor demektir. Realizme göre eğitim, edinilen bilgilerin, tecrübelerin, kültürel öğelerin bir sonraki kuşağa aktarılaraq yeni neslin topluma uyum sürecidir. Pragmatizme göre kişiyi yaşantılarını inşa yoluyla yeniden yetiştirme yöntemidir. Marksizm'e göre ise eğitimde insanın çok yönlü yetiştirilmesi söz konusudur. Aldığı eğitimle doğayı değiştirecek ve üretimde bulunacak biçimde yetiştirilmektir. Natüralizme göre eğitim, insanın doğal bir şekilde olgunlaşmasını yeğlerken onun bu özelliği göstermesini sağlamaktır (Sönmez, 2015, s. 38).

Yukarıda eğitim tanımlamalarını yaptığımız Batı düşüncesinin yanında filozofların da eğitim tanımları da şu şekildedir: Eflatun; iyi bir eğitim, beden ve ruha yakışan mükemmeliyeti tamamen verendir. Çiçero; eğitim çocuğun insan halini almasına hizmet eden sanattır. Gazali; eğitim doğru ve faydalı amel tahsil etmektir. Eğitim, insanı halk ve halik (Allah) katında görevlerini yapabilecek bir olgunluğa getirmektir (Gündüz, 2012, s. 199). Gazali'ye göre eğitim öğretim her şeyden önce bir kemale erme meselesidir. İnsanda kuvve halinde bulunanı fiili haline çıkarma amacı güder. Fikri yoğunlaşma, ahlaki arınma ve akli aydınlanma, beraberinde sonsuz bir öğrenme alanı olan tefekkürü getirir. Kısaca bu sürecin hedefi, olgun, erdemli ve yapıcı olmaktan yahut kalmaktan ibarettir (Oruç, 2009, s. 8). İbn Miskeveyh; insanın nefesine, çoluk çocuğuna, ailesine ve günlük yaşantısına karşı sorumlu ve tedbirli kılınmasına, siyaseten başarılı olmasına hizmet etmektir. Kınalızade Ali Efendi; akla, insana zevk veren duyguları ve nefsin isteklerini kullanabilecek derecede irade kuvveti vermektir. Eğitim, nefsin kötü ahlaki yönünün önlenmesini ve yok etmesini, iyi ahlaki yönünün de gelişmesini sağlamaktır (Gündüz, 2012, s. 199).

Tanımlar incelendiği zaman ifadeler arasında farklılıklar olduğu, fakat tutarsızlığın olmadığı görülmektedir. Eğitimin tanımında kimi amacı kimi yöntemleri ele almıştır. Amaçların belirlenmesinde de kimi mutluluğa kimi de mükemmeliyete dikkat çekmiştir.

Yukarıdaki eğitim tanımlarına bakıldığı zaman insanlarda yerinde kalmama ve bir gelişim sürecinin olduğu anlaşılmaktadır. İnsanların tek başlarına kendi kendisini eğitmesi mümkün gözükmemektedir. Eğitimin eğitim olabilmesi için yetişkinlerin oluşturduğu bir neslin yanı sıra gençlerin oluşturduğu bir neslin de olması gerekir. Sözü edilen ilk neslin ikinci neslin üzerinde bir eylem icra etmesi gerekmektedir

(Durkheim, 2016a, s. 50). Eğitimin olması için iletişimin olması gerekir. Eğitim, kişinin toplumun içerisindeki hayatın akışını bütün olarak görmesini hayatta karşılaştığı problemlerin çözümünde, toplumsal uyumun sağlamasında kendisine güvenmesini sağlar. Süreç içerisinde farkına vardığı yeteneklerinin yeri ve zamanı geldikçe hayatta gerçekleştirmesini temin edecek çalışmaların tamamıdır. Bunu yaparken kişinin ve grupların topluma intibakını sağlayarak toplumsallaşmasını temin etmektir. Bu suretle ferdin içinde yaşadığı toplumun ve yaşadığı toplumun dışında kalan insanlığın manevi değerlerini, hayat tarzlarını özümleyerek sıhhatli bir biçimde uyumunu sağlamaktır (Bolay, 2013, s. 105).

Cumhuriyetin ilk yıllarda, özellikle II. Abdülhamit döneminde vurgusu yapılan İslamcılık, Osmanlıcılık ve Pantürkizm'den uzak durulmuştur. Bu söylemlere karşılık eğitimde ilerlemek için millilik, medenilik, laiklik ve batıcılık vurgusu ön plana çıkarılmıştır. Ona göre Türk milliyetçisi kuvvetlenmeli, Batının medeniliği gibi medeni olunmalı, eğitimde de laik olunmalı, Batıdaki gibi siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeler takip edilmeli ki millet kurtulabilsin (Özkan, 2015, s. 110-115). İslam'ın devletin almış olduğu karara etki gücünün geri kalmışlığın nedeni olarak görülmesi düşüncesi Cumhuriyet döneminde de bizzat kurucusu tarafından savunulmuştur. Avrupalı seyyah olan Molkte, Osmanlının son dönemlerinde İstanbul'a yapmış olduğu ziyaret sonucu bir seyahatname yazmıştır. Seyahatnameler modern çağın belgesel ve belgesel film çalışmalarının işlevini yerine getiren çalışmalardır. O dönemde tespitlerin aktarılması okuyucunun hayal etmesini sağlayan etkili ve kalıcı belgeler olarak kullanılmıştır. Seyyah; Avrupa'nın tamamı tarafından barbarlar olarak nitelendirdiği Türkler 'in bu kadar gelişmiş ve kaliteli bir eğitim sistemine sahip olmasından hoşnut kalarak eğitim alanından ayrıldığını söylemektedir (Gündüz, 2016, s. 354). Cumhuriyet döneminde eğitim ile ilgili Batı vurgusu, Batı'nın zorunlu eğitim alanında ki ilerlemesinden kaynaklanmaktaydı. İbn-i Haldun komşunun güçlü olmasıyla ona her alanda özenileceğini şu sözlerle beyan etmiştir: Komşu olan iki halktan biri diğerine gözü daha üstün ise, burada da üstün olanı örnek alıp ona benzemeye çalışması söz konusu olacaktır. "Tıpkı Endülüs'te olduğu gibi. Endülüslülerin giyim kuşamda, hayat tarzında, adet ve geleneklerinde, hatta evlerin ve işyerlerinin duvarlarına resimler çizecek kadar pek çok hususta Avrupalı millete benzemeye çalıştıkları görülür. Hikmetle bakıldığı zaman bütün bu gelişmelerin istilanın belirtileri olduğu hissedilir" (İbn-i Haldun, 2004: 200). Tarih

boyunca ticaretin ve ilmin merkezi Ortadoğu ve Anadolu toprakları artık güçlü olan batıya direnememiştir.

Parsons, okulların öğrenciye iki özellik kazandırdığını iddia eder. Birincisi sosyalleşme ikincisi ise tahsistir (allocation) (Bozkurt, 2015, s. 218). Halbuki Batı’da gelişen eğitim, eğitim tanımlarında yapılan topluma uyum, sosyalleşme ve mutluluk vurgusu için değil tamamen mükemmeliyetçi vurgunun tahakkümü altında ilerlemiştir. Kitlesele eğitim amacını Spring şu şekilde ifade eder: “Okul eğitimlerinin amacı vatandaşı ve işçiyi modern sanayi için yetiştirmektir. Ve toplumda radikal bir dönüşüm sağlamayı hedefleyenlerin, var olan toplumu sürdürmek üzere örgütlenmiş eğitim sistemlerine karşı oldukça eleştirel bir tutum takınmaları son derece doğaldır.” (Spring, 2017, s. 13). Batı’nın eğitimde modernleşmesi aslında en çok sanayicilerin işine yaramıştır. Üretimin sağlıklı ve kaliteli ilerlemesi için insanların daha iyi mühendis veya daha iyi ara eleman olması gerekiyordu. Amerika kıtasının güneyinde zorunlu eğitimin hayata geçirilmesine dönük uğraşları finanse eden George Peabody (ö. 1869) Prusya’daki sistemin yalnızca zararsız bir seçmen kitlesi ve köle ruhlu bir iş gücü ordusu yaratmakla kalmayıp zihinleri iğdiş edilmiş bir tüketici sürüsüne de hayat verdiğinin pekala farkındaydı. Daha sonra sanayi baronlarından Andrew Carnegie (ö. 1919), John D. Rockefeller (ö. 1937) kendileri için kamusal eğitimin bir sürü yaratmasının kendilerine sağlamış olduğu devasa fırsatları fark ederek hareket etmişlerdir (Gatto, 2016, s. 25). Sermayenin eğitime saldırısı günümüze kadar devam etmiştir. 19. yy sonlarına doğru sermaye hem kılık değiştirip hem de tarz değiştirerek icraatına devam etmiştir. Tarihi bir süreçte insanların daha iyi bir işçi olması için eğitim almalarını isteyen sermaye sahipleri, günümüzde ise bu eğitimin olabilmesi için bazı ihtiyaçların doğmasını sağlamışlardır. Bu ihtiyaçlar kitap, deneme sınavı gibi eğitim materyalleridir. Bu sayede milyarlarca dolar kazanç elde etmeye devam etmişlerdir (Mclaren, 2011, s. 70-75).

Cumhuriyetin ilk döneminde eğitimin Batı’daki modernleşme rüzgârının etkisi altında kaldığı aşıkardır. Modernizmin Batılı düşünürlerin gözünde de takdire şayan bir yeri yoktur. Rousseau’dan Weber’e kadar birçok düşünürün vurguladığı gibi modernlik, temelde birleştirici olmaktan çok bölücü bir özellik taşır; modern insanın özlemle aradığı yekpare kimlik (seamless identity) tabirinin de anlattığı gibi. Geleneksel dünya görüşü, hep belli düalizmlere dayalı birlik ve uyum üzerine

kurulmuştur; tanrı-insan, âlem-insan (makro-kozmos, mikro-kozmos), zaman-mekân, yeryüzü-gökyüzü, dünya-ahiret, akıl-gönül, amaçlar-araçlar, özne-nesne, bilgi-eylem gibi. Oysa modernlik ile bunlar parçalanmış, düalizmler dikotomiye dönmüştür (Gencer, 2017, s. 61).

Modernizmin parçalayıcı etkisi Türkiye’de dikkate alınmamıştır. Modern devlette meşruiyet ve egemenlik kaynağı ilahi olmaktan beşeriye evrilmiş, yöneten ve yönetilen ilişkisi yeniden formüle edilmiştir. Yeni sistemde yönetilenlerin hak, sorumluluk ve denetleme görevleri vardır. Modern devletler adalet ve güvenliğin yanında bayındırlık, sağlık, eğitim gibi alanlarda yeni kamusal görevler üstlenmiştir. Çünkü modern devletler halklarına çeşitli konularda bilgi vermeyi, onları iyi bir meslek sahibi yapmayı ve toplumsal düzenin sağlıklı birer üyesi olmaları için çalışmalar yapmayı bir hak olarak görmüştür. İddia edilen bu haklar uygulandığı takdirde halkın kontrolü daha da kolay olacaktır. Kaliteli eğitim alaylıktan mektepliye dönüşle halkın meşgul olmasını sağlayarak aynı zamanda yetişmiş insan kalitesini de arttıracaktı. Aynı zamanda sanayide çalışırken düşünmeye vakti olmadığı için ifade edecek bir fikri de olmayacaktır. Eğitimde, Modernizmin gizli hedeflerinin devletler için amaç haline gelişi, sonucunda da elde edilen iş gücünün halka değil de sanayicilere yaraması halk tarafından kabul edilir bir durum değildi. Bunun için Avrupa’da ciddi mücadeleler verilmiştir. Hatta kan dökülmüştür (Gündüz, 2016, s. 182). Tezimizin başında anlattığımız sivil toplumun doğuşu serüveni Avrupa’da tekrar tekerrür etmiştir. Devletlerin bu tutumları aslında sivil toplumlara çalışma alanı açmıştır. İnsanların zorunlu olan eğitimden arta kalan zamanlarını STK’lar doldurmaya başlamıştır. Bu hususta uyandırıcı, sorgulayıcı bir insan profili için STK’lar mücadele vermeye başlamıştır.

3.2. STK’lar ve Eğitim

Ülkemizde kökeni tarihimize dayanan STK geleneği bulunmaktadır. Osmanlı zamanında vakıfların faal kurumlar oluşu hiçbir şekilde yadsınamaz. Bu vakıfların okul yaptırma, öğrenci okutma, barınma hizmeti, yolluklar, burs verme ve aynı yardımlar gibi faaliyetlerde bulunduğu tarihimizde güçlü bir vurgusu yapılmaktadır. Günümüzde ise STK’lar aynı misyonu edinerek çalışmalarında eğitim faaliyetlerindeki geleneği devam ettirmiştir. Türkiye’de STK’ların yoğun bir şekilde eğitim faaliyeti yürütmesinde ülkenin demografik yapısıyla doğrudan ilgilidir.

Türkiye’de 2016 yılı itibariyle 79.814.871 insan yaşamaktadır. Bunun 25.455.529 kişisi 5-24 yaşları arasında bulunmaktadır (TÜİK 2017). Yirmi beş milyonu aşkın kişi, genç ve çocuklardan oluşmaktadır ve bu insanlar okul çağındadırlar. Öğrenci sayılarının bu denli fazla oluşu devletin tüm eğitimleri tek başına verebilmesinin mümkün olmadığını göstermektedir (Eraslan, 2011: 203). Hatta Milli Eğitim Bakanlığı’nın varlığına rağmen yerel yönetimler ihtiyacı karşılamak amacıyla meslek kursları adı altında kurumlar kurarak örgün eğitimde okuyan öğrencilere ve meslek sahibi olmak isteyen vatandaşlara çeşitli eğitimler vermektedir. STK’ların neden bu kadar yoğun eğitim faaliyeti yürüttüğü tahmin edilemeyecek bir durum değildir. Hatta kültürel etkinlikler için kurulmuş hemşeri dernekleri bile eğitim faaliyetleri düzenlemektedir. Tabi bu tür alanları olmamasına rağmen eğitim faaliyetleri yürüten derneklerin AB’nin ve Türkiye Devleti’nin sağlamış olduğu fonlardan yararlanma arzusu da eğitim vermelerinde etkili olmuştur. Bu fonlarda özellikle, İçişleri Bakanlığı’na bağlı olan Dernekler Dairesi Başkanlığı yıllık çağrıya çıkarak derneklerin çalışmalarına finans sağlamaktadır. STK’lar arasında eğitim faaliyetleri o kadar fazlaşmıştır ki kuruluşlar kendilerine çalışacakları alan seçmek zorundadırlar. Bu alanlar şu şekildedir;

- İlkokul, ortaokul ve üniversitede okuyan öğrencilerin akademik gelişimlerine destek vermek
- Okuma yazma kursları vermek (Eraslan, 2011, s. 204)
- Nakdi yardımda bulunmak (burs)
- Edebiyatla ilgili eğitimler vermek
- Görsel sanatlara dair eğitim vermek
- Müzik eğitimi vermek
- Bilimsel çalışmalar yaptırmak
- Öğrencilerin yurt dışı faaliyetlerini yürütmek
- Kız çocuklarının okullaşmasını sağlamak (Eraslan, 2011, s. 204)
- Mesleki eğitim vermek
- Barınma hizmeti vermek
- Okul yaptırmak

Aslında bu durum alanında uzmanlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda STK’ların çalışma alanı tercihlerini de kolaylaştırmaktadır. Hiç girilmemiş

alanlarda çalışma yapmak STK'lar için saygınlık belirtisi olmuştur. Sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları faaliyet sayısı ile doğru orantılı olarak devlet tarafından tanınırlıkları da artmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının gönüllülük üzerine bina ettiği bu çalışmalar, devletin açığını kapatarak denge unsuru olmalarını sağlamaktadır.

Türkiye Devleti bazı STK'ların yapmış olduğu faaliyetlerinin önünü kesmek için 03.10.2016 tarihinde bir KHK yayınlamıştır. KHK ile birlikte sivil toplum örgütlerinin örgün eğitimde okuyan öğrencelerin eğitimine yönelik yapmış olduğu faaliyetlerin önü kesilmiştir.

MADDE 78- 5580 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 2- Okullar ile özel öğretim kursları hariç olmak üzere başka adlarla da olsa ilköğretim ve ortaöğretim örgün eğitim programlarının aynısı veya bir kısmını uygulayan ya da bu programlara yönelik deneme, seviye tespit sınavı gibi adlarla toplu sınav organizasyonları yapmak üzere faaliyet göstermek için yüz yüze veya uzaktan öğretim yöntemi ile özel öğretim kurumları veya yerler açamaz, işletilemez, öğretim programları oluşturulamaz. Belediyeler, sivil toplum kuruluşları ile yükseköğretim kurumlarının sürekli eğitim merkezleri gibi birimlerinde de bu faaliyetler yürütülemez.” (Resmi Gazete, 2016).

KHK'daki kararların olağan üstü durumlardan dolayı alındığı bilinen bir husustur. Çünkü devlete bağlı olan üniversiteler ve belediyelerin de çalışma yapması kısıtlanmıştır. Belediyelerde daha sonra iyileştirme yapılsa da üniversitelerdeki durum devam etmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın dışındaki tüm kurumların engellenmesi, bu durumun olağanüstü durumlar dolayısıyla yapıldığının en büyük belirtisidir. Değişiklik STK'lar tarafından tartışma konusu edilmemiştir. Olağanüstü durumun yerini normalliğe bıraktığı zaman düzenlemenin değişmesi sivil toplumun işlevselliği için önemli bir karar olacaktır.

3.3. İslam Coğrafyasında Sivil Eğitim Alanlarının Doğuşu; Medreseler

Tezimizin içerisinde medreseler konusunun işlenmesinin nedeni, medreseler kuruluş yıllarından bu güne kadar devlet ile mesafesi hep aynı kalmıştır. İlk faaliyet gösterdiği yıllardan günümüze kadar sivil bir yapılanma oldukları düşünülmektedir.

Anadolu platformu da eğitimde sivilliği savunan bir kuruluş olduğu için medreseler konusunun anlatılması ihtiyacı hissedilmiştir

Medreseler, İslam coğrafyasının eğitim kurumlarıdır. Medreselerin kuruluşunda iki durum etkili olmuştur. Birincisi mescitler, ikincisi ise hemen mescidin yanında yer alan öğrencilerin barınmalarını sağladıkları hanlardır (Makdisi, 2004, 71). Bu durumun nitelik kazanmasıyla medreseler oluşmuştur. İlk medrese muhtemelen Horasan'da inşa edilmişti, fakat medreseleri İslam devletinin merkezinde konumlandıran ve popüler olmasını sağlayan kişi Selçuklu veziri Nizamü'l-Mülk'tü (ö. 1092). Nizamü'l-Mülk Bağdat'ta ve 11 büyük kentte kurduğu nizamiye medreseleri ile İslam toplumunun en temel kurumlarını hayata geçirmiştir (Tekeli, İlkin, 1999, s. 12). Bu tutum kendisinden sonra gelen Nureddin Zengi ve Selahaddin Eyyubi tarafından örnek alınmıştır. Selahaddin Eyyubi'nin yaşadığı dönemde Şam'da otuz medrese bulunurken, on ikinci yüzyıl ile on üçüncü yüzyılın ortasına doğru 60 yeni medrese kurulmuştur. On üçüncü yüzyılda Moğol istilasının yıkımına uğrayan Bağdat ve Şam medreselerinden ayrılan âlimler için Kahire önemli bir sığınak olmuştur. Burada Memluk yönetimi, âlimleri ve yapacağı çalışmaları güçlü bir şekilde finanse etmiştir (Berkey, 2015, s. 16-20)

Önceki nesil, medreseleri Sünni ihya için gerekli ideolojik kadroları yetiştirmeyi hedefleyen kurumlar olarak görmekteydi. Bu görüşün hatalı olduğuna dair ilk işaretleri gösteren George Makdisi, bile medreselerin bir kurumlaşmış eğitim şekli olduğunu hararetle savunmaktadır. Önceki yorumların hatalı olduklarını başarılı bir şekilde ortaya koyan Makdisi medreselerin örgütlü ve toplumun diğer kesimlerinden farklılaşmış bir öğrenci gurubuna uzmanlaşmış bir müfredata eğitim vermeye icazetli öğretim kadrosuna (müderris ve fakih olma yeterliliğini belgelemek gibi) ve kurumsal bir hedefe sahip olduğunu düşünmekteydi. Makdisi eğitimin büyük ölçüde özel olduğunu anladığı zaman bile hala medreseleri yükseköğretimin en önemli kurumu olarak görmekteydi. Bu anlayışa göre medreselerde öğrenciler, kendilerine öğretici olma ruhsatını (tedris icazeti) sağlayacak “temel hukuk lisansı programı”nı takip etmişlerdir. Makdisi'nin medresenin yapısı ve eğitim uzmanlaşmasında oynadığı rol hakkındaki yorumları eleştirilmiş olmakla birlikte hala hakimiyetini sürdürmektedir (Chambberlain, 2014, s. 96).

Medreselerin bizim konumuzla ilgili olan kısmı kuruluşu itibariyle sivillik özelliğine sahip olmasıdır. Medreseler iki kesim tarafından finanse edilmekteydi. Birincisi o dönemin sultanı, yöneticileri, melikleri ikincisi ise halkın içerisinde zengin kişilerdir. Her iki kesim de eğitim kurumu kurarken vakıflar üzerinden hareket etmekteydi. İnsanları medrese kurmaya iten neden ise dini hassasiyet ve hayır yapma amacı yatmaktaydı (Yılmaz, 2017, s. 116). Çünkü eğitimin müfredatları incelendiği zaman başta İslami ilimler gelmektedir. İslam dininde ilim öğrenmek ve öğretmenin faziletinin yanında bunu finanse etmek de bir o kadar faziletli bir ibadet olarak görülmektedir.

Medreselerdeki eğitimin müfredatı geleneksel olsa da Müslüman alimlerin yüzyıllar boyunca derledikleri ve yazdıkları ders kitaplarına ve şerhlere odaklanan dolayısıyla yükseköğretim özelliği gösteren türden eğitim şeklindeydi (Berkey, 2015, s. 17). Alimler fıkıh, şiir, tıp, felsefe ve diğer ilimleri medreselerde okutmaktaydı. Medreselerin dışındaki halkalarda da bu eğitimleri vermekteydi. Verdiği eğitimler sayesinde itibar kazanan bir alim, Müslümanların, Samirilerin, Yahudilerin ve Hristiyanların bir arada Helenistik (ulumü'l-evail) tahsil ettikleri bir ders halkasına sahipti. Bir başkası uzman olduğu ilim dallarında Hristiyanlara Yeni Ahid, Yahudilere Tevrat okutmak da dahil olmak üzere ayrı ayrı ders halkalarına sahipti (Chamberlain, 2014, s. 114). Medreseler o dönemlerin yükseköğretim kurumlarıdır. Burada eğitim veren kişiler ise o dönemin profesörleriydi. Buradan mezun olan kişiler hukuksal işlerde ve devletin değişik kademelerinde çalışmışlardır. Medrese okuyan kişilerin birincil hedefi mezun olduktan sonra devlet vb. aracılığıyla iş bulmak değildi. Mezuniyetlerinin sonucunda şimdiki tüzel kişiliğe sahip üniversitelerin verdiği diplomayı da alamayacaktı. Neden eğitim aldıkları ve mezun olduklarında ne kazandıkları Michael Chamberlain şu cümleleriyle özetlenebilir; yüksek orta çağda yaşamış bir Şamlıya, yükseköğretimin ne demek olduğunu nasıl anlatacağımıza dair bir fikrimiz olamaz. Fakat eğer modern tecrübeden doğan terim ve kavramları kullanırsak başarısız oluruz. Bizim yaklaşımlarımız genç bir insanın nasıl alim veya alime olduğunu, ister erkek ister kadın olsun bu kişinin niye alim olmaya çalıştığını ve diğerlerinin alimliği kendileri veya çocukları hakkında niçin bu kadar değerli bir emek olarak gördüklerini henüz açıklamamaktadır. İslam coğrafyasında bilgi daha yüksek hedeflere çıkabilmek için bir araç olarak kullanılmıştır. Medreseleri finanse ederek eğitimin sürdürülebilirliğini sağlayan

kişiler ile medresede eğitim alarak alim ve alime olan kişilerin amacı aynıydı aslında. Her iki taraf da yaptıkları işe ibadet gözüyle bakmaktaydı. Gazali'nin eğitimi tanımlarken dediği gibi; Gazali'ye göre eğitim öğretim her şeyden önce bir kemale erme meselesidir. Fakat batıda bilgi, amacın kendisi olarak belirmiştir. Bu pencereden bakıldığı zaman bir alimin hangi düşünceyle ömrünü bu şekilde harcadığı anlaşılması güç bir duruma dönüşmektedir.

Medreselerin denetimi kadılar tarafından yapılmaktaydı. Çünkü devredilen malların usulsüz kullanımı ile ilgili örneklerle karşılaşılmaktadır. Her ne kadar kadı tarafından denetlense bile eğitimi veren insanların özgür tavırları, eğitim verilen mekanların vakıflara ait oluşu ve eğitim için hazırlanan müfredatların da alimler tarafından hazırlanıyor oluşu medreselerde verilen eğitimin sivil bir eğitim olması için yeterli özellikler olarak sayılabilir.

Eğitim için mesai yapan alimlerin ek gelirleri yok ise ihtiyaçlarını vakıfların karşıladığı görülmüştür. Eğitim alan öğrencilerin tamamı eğitim masraflarını karşılayacak durumda da değillerdi. Bu nedenle medreselerdeki eğitimlerin düzenli ilerleyişi hayır sahiplerinden gelen ödeneklerin düzeni ile doğrudan ilgiliydi. Fakat karşılıksız verilen yardımlar her zaman istenilen vakitte gelmemiştir. Vakıflar eğitim faaliyetinin sürdürülebilir olması için çözüm olarak kullanılmıştır. Eğitim kurumu kurmak isteyen kişiler eğitim verilecek binasını vakfetmenin yanında medreselerin ihtiyaçlarının karşılanması için tarım arazileri, bostanlar, bağlar, bahçeler, köyler gibi toprak gelirleri ve dükkanlar, hamamlar ve değirmenler gelir getirici yerleri vakıflara devretmişlerdir (Yılmaz, 2017, s. 126). Buralardan elde edilen gelirler ile medreselerin iâşe giderleri, halı giderleri, eğitimci giderleri, temizlik giderleri öğrencilerin mum, mürekkep, kağıt masrafları karşılanarak ihtiyaçların karşılanmasına kalıcı çözümler sağlanmıştır. Alimler arasında yöneticiler tarafından desteklenen kurumlarda eğitim vermeyi kabul etmeyen bir kesim vardır. Bunlar rahatlıkla sözlerini söyleme arzusu yani sivilliğini yitirme kaygısı ile hareket eden alimlerdir. Hatta verdiği eğitimlerin karşılığında hiç bir ücret talep etmeyenler bile olmuştur. Kimileri de aldıkları paraları tekrar öğrencilerine dağıtmıştır. Yardımları reddeden alimlerin daha fazla hürmet gördüğünü ve medrese vakıflarından yararlanmanın kirli ve yozlaşmış bir davranış olduğunu anlatan çok fazla kaynak vardır. Mesela Nevevi, dini hassasiyetleri gereği medreselerden gelen hiçbir katkıyı

kabul etmemiştir ve kendi ailesinin topraklarında yetişen yiyeceklerle hayatını sürdürmüştür (Chamberlain, 2014, s. 105). Yöneticilerin finanse ettiği medreselerde eğitim vermek için sıraya girenlerin yanında bu tür davranışları gösteren âlimler saygınlık kazanmış ve halk tarafından itibar görmüştür.

Medreselerin bu işleyiş şekli Osmanlı'da da devam ederek süregelmiştir. Hatta II. Abdülhamit dönemine kadar alışkanlıklar terkedilmemiştir. Padişah ve üst düzey yetkililer eğitim alanları kuruyor ve medreseler nezaretin denetimi dışında faaliyet gösteriyordu (Gündüz, 2016, s. 336). Görüldüğü üzere devlet denetiminden bağımsız olma arzusu devletin bizzat yöneticilerinde de müşahade edilmiştir. 1876'dan önceki yıllar eğitim açısından mali başarısızlık yılları olarak tanımlanmıştır. II. Abdülhamit dönemi öncesinde hükümet, ilköğretim okullarının kurulması aşamasında ekonomik meselelerin çözümünde yine halkın katkıda bulunmasını serbest bırakmıştır (Gündüz, 2016, s. 187).

3.4. Anadolu Platformu Eğitim Faaliyetleri

3.4.1. Anadolu Platformu'nun Eğitim Algısı

Eğitim insanı merkeze alan bir sistem olmalıdır (Aldemir, 2015a, s. 18). Bilinmektedir ki eğitimin amacı insanın mutluluğu ve gelişimi olması gerekirken, modernizm ile birlikte dünyada deforme edilerek sermayenin birer neferi haline getirilmiştir. Anadolu Platformu eğitim düşüncesi İslam dininin eğitim algısıyla bağdaştırılarak aktarılabilir. İslam dininin eğitimde temel amacı iyi bir doktor iyi bir mühendis değil iyi bir insan yetiştirmektedir (Ataman, 2015, s. 85). Çağın getirdiklerini özümseyerek yeni bir dilin yakalanması ve eğitimin temel öznesi olan dinin idrak edilerek hak ettiği yere konulması gerekmektedir (Aldemir, 2015a, s. 14). Vurgulanmak istenilen şey insanı başka bir insanın veya düşüncenin ihtiyaçlarını karşılamak için değil insanı insan olduğu için yetiştirmenin önemi vurgulanmaktadır. Almanya'da Nazi kamplarından sağ kurtulan bir öğretmen; "Kendisini iyi yetiştirmiş mühendislerin yaptıkları gaz odalarını, iyi yetişmiş doktorların zehirleyerek canlarına kastettikleri çocukları, iyi yetişmiş hemşirelerin yaptığı iğneler sonucu ölen bebekleri, lisede ve üniversitede eğitimlerini tamamlamış gençlerin vurup telef ettiği insanları gördüm. Eğitimin insanları bu kadar dönüştürmesinden dolayı eğitimden kuşku duyuyorum. Sizlerden isteğim şunlardır. Öğrencilerinize eğitim verirken ilk önce onlara insan olmayı öğretin. Gayretleriniz öğrencileri bilgili ve becerikli

canavarlara dönüştürmesin. Okuma yazma, fen, matematik vb. öğrencinin insan olmasına katkı sağlıyorsa o zaman değer arz etmektedir.” Bu Yahudi eğitim yöneticisi kadın her eğitim ve öğretim yılının başında çalışanlarına bu mektubu yollamıştır (Ataman, 2015, s. 82).

Aldemir’in metinlerinde hep sorgulatmayı başaran bir eğitim sistemi vurgusu telkin edilmektedir. Okulların, eğitimcilerin, eğitim yöneticilerinin, eğitim sisteminin, eğitimin içeriğinin tartışılmaya açık konular olması gerektiğini savunmaktadır. Bu manada Türk eğitim sisteminin tartışıldığı gün eğitim tasavvurunun yüzünü, gerçek manada eğitimi modernize etmeye döndüğü gün olarak görmektedir.

Anadolu Platformu, eğitimi birebir iletişim üzerine bina etmiştir. Her dersin başında eğitimciler tarafından sohbet gurubuna bazı sorular yöneltilir. Bu hafta ne yaptın; insanların iyiliği için, bir ihtiyaç sahibinin ihtiyacını gidermek için, farklı ne öğrendin veya farklı hangi faaliyetlere katıldın?

Derslerin verimliliği aslında ders dışındaki faaliyetlerin olup olmamasıyla ortaya çıkmaktadır. Bireyler bir ötekinin hiçbir kaygı gütmenden yardımına koşabiliyor mu, esas başarılması gereken hedef olarak bu görülmektedir. Bu taramadan sonra gündem değerlendirmesi yapılmaktadır. Ülkenin içinde bulunduğu durum ve toplumsal sorunlar tartışmaya açılmaktadır. Ve daha sonra derse geçilmektedir. Derse gelen eğitimci ile öğrenci arasında çok da farklı olmayan bir ilmi seviye bulunmaktadır. Çok meşhur eğitimci/alim/hoca bulunmamaktadır. Eğitim bir ışık yansıması gibi geçmektedir. Toplu bir şekilde aydınlanmak için insanların birbirini aydınlatması gerektiği savunulmaktadır. Aynı derse her birey, eğitimci de dahil olmak üzere hazırlıklı bir şekilde gelmektedir. Ders grubundaki kişiler, katılımcı bir şekilde çalışıp geldiğini anlatmaktadır. Bir sonraki dersin konusu ortamdaki ayrılımdan önce tebliğ edilerek öğrencilerin bir sonraki hafta hazırlıklı gelmesi sağlanmaktadır. Bu şekilde ortamda bir kişinin diğerlerini aydınlatması değil de ortamda bulunan her bireyin diğerini aydınlatması sağlanmaktadır.

Eğitimlerin başlangıcının aile olduğu savunulmaktadır. Bireysel anlamda bir toplumsallaşma süreci değil de aile olarak toplumsallaşma yeğlenmektedir. Yapılan eğitim faaliyetleri incelendiği zaman ailenin tüm fertlerini içine alan bir eğitim

sistemi mevcuttur. Kadın, çocuk, genç ve yetişkin eğitimleri verilmeye çalışılmaktadır. Ve özelde ailenin bir arada katıldığı aile eğitimleri verilmektedir. Bu uygulamalar neticesinde aile merkezli bir eğitim sistemi olduğu gözlenmektedir.

Eğitimin yaşı ve süresi yoktur. Eğitim sadece örgün eğitim alan kişilerde veya sadece çocukluk döneminde olacak bir durum değildir. Eğitimin bir sınırı yoktur. Eğitim her anda ve her yaşta olması gereken bir durumdur (Özhazar, 2015, s. 135). İstanbul’da yaşayan insan sayısı yedi yüz bin iken 300 tekke mevcuttu. İnsanlar eğlence alanlarının dışında zaman geçirecek mekanlara sahipti. Ve buralarda duran değil ilerleyen kişiler oluyorlardı. Fakat günümüzde, insanların zaman geçirirken hayatlarına değer katan, insanlara yön veren bu değerli mekanların niceliğinde problemler vardır. İlk önce ikincil eğitim alanlarının kurulamadığı insanların gününün büyük bölümlerini yönlendirilemediği bir toplulukta doğrudan eğitim kurumları eksik doğmuştur (Doğan, 2015, s. 42). Tek düze hayat yaşayan insanlar sadece okul, sadece iş gibi bireyi toplumdan uzaklaştıran hayat boyu öğrenmeyi engelleyen alışkanlıklarla karşı karşıyadır. Sosyal medyada zaman geçirme, televizyon izleme gibi zaman alıcı ilgiler zamanla insanı kalabalıklar içerisinde yalnızlaştırarak bireyi toplumdan soyutlamaktadır. Erich Fromm’a göre eskiden insanları bekleyen tehlike birilerinin tahakkümü altına girerek köleleşmektir. Günümüzde bekleyen tehlike ise robota dönüşmektir. Kölelikle imtihan olunduğu zaman özgürlük kaybedilir fakat robotlaşmayla bireyler insanlığını yitirir. (Ataman, 2015, s. 89). Anadolu Platformu, insanların sosyalleşerek eğitim faaliyetlerini işlerinden, okullarından veya çocuk yetiştirmeden arta kalan zamanlarında değil, her üyesinin kaliteli zaman ayırmanın yanı sıra içinde yaşadığı mevcut durumda, ailesiyle vakit geçirirken, uğraştığı işte ve mesleğinde, kendini yetiştirmeyi, etrafındakileri de iyiye yönlendirmeyi ve bilinçli ve düzenli olarak eğitim almayı üyelerine ve gönüllülerine telkin etmektedir.

Cemaatler cemiyetler toplumu ayakta tutan kurumlardır. Eğitim, STK’ların en büyük hareket alanıdır. Bir STK devlete yakınlaşarak (yamanarak) varlıklarını koruyamaz. Bu mantık ile tertiplenen eğitim faaliyetleriyle iyi insan yetiştirilmesi güçleşir. Aynı şekilde devlet de sivil toplumu denetlemeye kalkışıp baskı unsurlarını kullanarak geleceğini teminat altına alamaz (Aldemir, 2015b, s. 23). İbn-i Haldun “eğer devlet yöneticisi halkına kötü davranır, bu tutumunu da sürekli hale getirirse asabiyet

bozulur, devletin düzeni temelden bozulur ve kendini korumaktan aciz bir duruma gelir” der (Haldun, 2004, s. 267). Sivil toplum özgür bir şekilde eğitim faaliyeti yapmalıdır. Asıl olan bireylerin haklarıdır. Bireylerin kendi aralarında kuracağı sistemin nasıl olacağına karar veren yönetim şekilleri, hem bireysel hem de toplumsal anlamda tahakküm ya da emredici anlayışı dolayısıyla insan haklarını ihlal eden bir sisteme dönüşecektir (Can, 2005, s. 136). Devlet bu durumu tahakküm kurarak değil meşru çerçevede denetleyerek mesafeli bir şekilde takip etmelidir.

3.4.2. Anadolu Platformunun Eğitim Faaliyetleri Organizasyon Şekli

Anadolu Platformu eğitim verirken tıpkı medreseler döneminde olduğu gibi imkan bulunan her yerde eğitim yapılması amaçlanmaktadır. Eğitimler evlerde, dernek ve vakıf merkezlerinde, eğitim için yaptırılmış binalarda, yurtlarda vb. tüm alanlarda yapılmaktadır. Eğitim verilecek kişiler yaşlarına, eğitim derecelerine, kişisel gelişimine, mesleğine ve cinsiyetine göre sınıflandırılarak eğitim grupları kurulmaktadır. Sınıflandırma yapıldıktan sonra platform tarafından hazırlanmış matbu eğitim programları kullanılmaktadır. Programlar, merkez tarafından değil platformun eğitim biriminden sorumlu kişiler ve illerde görevlendirilmiş gönüllülerle birlikte oluşturulmaktadır. Programlar merkez tarafından tüm illere dağıtılmaktadır. Aslında bu yöntem tüm faaliyetlerin temelini oluşturmaktadır. Merkezî koordinasyon ve yereldeki gönüllülerin emeği esas alınmaktadır. Evde Karakter Eğitimi (EKE) 1. ve 5. sınıflar arası gruplar, ortaokul 6. ve 8. sınıflar arası gruplar, lise 9. ve 12. sınıflar arası gruplar, üniversite ve yetişkin gruplar olmak üzere 5 ayrı program bulunmaktadır. Bu programlar sayesinde Türkiye'nin her yerinde aynı zaman aralıklarında aynı programı uygulama hedeflenmektedir. Programların sonunda kitap listeleri bulunmaktadır. Eğitim yılı boyunca okunacak kitapları öğrencilerin okumasını sağlamak eğitimcinin görevleri arasında kabul edilmektedir. Programların girişinde eğitimcinin uyması gereken kurallar şeklinde ders yönergesi bulunmaktadır. Eğitimci bu yönerge doğrultusunda derslerini yapmak zorundadır.

3.4.3. Eğitim müfredatları

3.4.3.1. Evde Karakter Eğitimi (EKE) Programı

Bu alanda yapılacak eğitim programları kitaplaştırılmıştır. Altı kitaptan oluşan müfredat bulunmaktadır. İbadetlerimiz, Görgü Kurulları, Camileri Tanıyalım, Kutsal

Kitabımız Kuran-ı Kerim, Peygamberler Kıssaları, Sevgili Peygamberim kitapları 6-9 yaş arası çocukların eğitiminde kullanılmaktadır. Bu kitaplar ayrıca Arapça ve Kürtçe olarak basılarak, anadilde eğitimler de yapılmaktadır.

3.4.3.2. Ortaokul Öğrencileri (Üç Farklı Program)

Altıncı sınıflar için Peygamberler Tarihi (24 haftalık), yedinci sınıflar için Siyer-i Nebi (22 haftalık), sekizinci sınıflar için Kavram – Ahlak (20 haftalık) Siyer programları uygulanmaktadır.

3.4.3.3. Lise Öğrencileri (Beş Farklı Program)

Kulluk ve Sorumluluk Bilinci (20 haftalık), Ahlak (23 haftalık), Kavramlar(24 haftalık), Davet (20 haftalık) ve Siyer (32 haftalık) programları uygulanmaktadır.

3.4.3.4. Üniversite Öğrencileri (Altı Farklı Program)

Kulluk ve Sorumluluk Bilinci (20 haftalık), Kavramlar (20 haftalık), Peygamberler Tarihi (20 haftalık), Siyer-i Nebi, Modern Dönem İslam Ülkeleri (24 haftalık), Yakın Tarih (34 haftalık), Temel Siyasi Kavramlar ve İdeolojiler (31 haftalık) programları uygulanmaktadır.

3.4.3.5. Yetişkinler için programlar (on dört farklı program)

Kulluk ve Sorumluluk Bilinci (24 haftalık), Ahlak (20 haftalık), Kavramlar-1 (25 haftalık), Kavramlar-2 (27 haftalık), Akaid (27 haftalık), Ana Hatlarıyla İslam Dini (23 haftalık), Esmâü'l-Hüsna (30 haftalık), Peygamberler Tarihi (30 haftalık), Siyer-i Nebi (25 haftalık), Davet (20 haftalık), İlmihal ve Fıkıh (30 haftalık), Modern Dönem İslam Ülkeleri (24 haftalık), Yakın Tarih (34 haftalık), Temel Siyasi Kavramlar ve İdeolojiler (31 haftalık) programları uygulanmaktadır.

Programlara bakıldığı zaman 20 haftadan 34 haftaya kadar süren eğitimler vardır. Platformun şu soruyu sorması gerekir; aynı dönemde başlayan iki ders grubu biri yirmi haftada derslerini tamamlıyor diğeri 34 haftada derslerini tamamlarken uyumu nasıl sağlamalıyız? Nitekim dersi erken biten grubun uyumu ve istikrarı dersi geç bitenle aynı olmayacaktır. Yetişkinler için zaman kavramı veya eğitim yılı gözetilmeyebilir. Fakat örgün eğitimde okuyan çocukların sınırlandırılmış bir eğitim

ve ğretim yılları vardır. Bu nedenle programların standart bir hafta sayısına eşitlenmesi ve yerelden ulusala giden bir birliktelik arz etmesi gerekir.

Eğiticiler genelde kamu personeli olan öğretmenlerden tercih edilmektedir. Bunun dışında çeşitli mesleklerde çalışan kişiler kendisini geliştirmiş, ticaretle uğraşan kişilerin de sayısı azımsanmayacak kadar fazladır. Türkiye’de yedi milyonu aşkın kişi üniversite eğitim almaktadır. Öğretmenler bu sayının içerisinde cüzi bir sayıyı oluşturmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığı zaman diğer işlerde çalışıp Anadolu Platformu’nda eğitimci olarak görev alan kişilerin de birer üniversite mezunu olması muhtemelen yüksek bir orandır. Her eğitim yılının başında eğitimcilerin eğitimi organizasyonları yapılarak programlardaki değişiklikler duyurulup, ders işleme yöntemleri gibi çeşitli eğitimlere tabi tutulmaktadır. Eğitimcilerin de bir başka ders grubunda öğrenci olarak bulunması gerekmektedir. Öğrenci ile öğretmen iletişimindeki temel felsefe, bir yerden öğrenip bir yere aktarmak gerektiğidir. Bu zorunluluk ile büyük bir sorun olan eğitimcilerin kendini yenilememesi ve derslere hazırlıksız gitmesi gibi durumlara önlem alınmaktadır. Hiçbir ders grubunda öğrenci olarak bulunmayan kişiler eğitimci olarak görev alamamaktadır.

3.4.4. Evde Karakter Eğitimi Projesi; EKE

EKE, Evde Karakter Eğitimi isimli eğitim projesidir. 6-11 yaş arası çocuklara uygulanmaktadır. İlkokul birinci ve ikinci sınıflarda okuyan öğrenciler için herhangi bir cinsiyet ayrımı yapılmadan ders grupları oluşturulmaktadır. Üçüncü sınıftan beşinci sınıfa kadar kız çocuklarıyla erkek çocukları ayrı ayrı ders ortamlarında eğitim almaktadır. Yedi-on bir yaşları arasındaki çocuklar çoğu kültürde arkadaşlarını seçerken cinsiyet ayrımı yapmaktadır. Tabi bu durum koşullara göre değişmektedir. Bu dönemde cinsiyet ayrımı yapmadan oynatılan oyunların sonunda çocuklar birbirini alaya alarak veya karşısındaki arkadaşını kızdırarak olumsuz etkilemeye çalışmaktadır. Eğitimciler kız ve erkek öğrencileri aynı ortamda tutmakta veya aynı sırada oturtmakta zorluk yaşamaktadır. Çocuklarda belirli bir mesafenin ötesine geçince karşı cinsin özelliklerinin kendisine geçeceğine inançla ortamdan sıkılarak uzaklaşma arzusu doğmaktadır. Bu yaşlarda çocuk birçok şeyi kavramadığı için bir merak duygusu barındırır. Görsel olarak televizyonda veya etrafında görmüş olduğu şeyleri deneme yoluyla merakını gidermek ister. Bu nedenle karşı cinsi yakalayıp öpme veya dalga geçerek rahatsız etme gibi davranışlar sergilerler

(Semerci, 2015, s. 84). EKE projesi, kitaplarının isimlerinden de anlaşılacağı üzere dersleri eğlenceli hale getirmek için oyunlar etkinlikler yaptırılmaktadır. Bu şekilde yapılan cinsiyet sınıflandırması derslerin verimliliğini arttırabilir.

EKE projesinde eğitim alan çocukların kazanımlarından birisi sosyalleşmedir. Modern çağda çocuklar, okulları dışında bir arada zaman geçireceği arkadaşlar edinmemektedir. EKE ile çocukların sokaklarından ve apartmanlarından dışarı çıkarak oturdukları bölgedeki çocuklarla arkadaşlıklar edindikleri belirtilmektedir. Ders alanı olarak evler tercih edilmiştir. Projenin amacı çocukların ailelerinin yanında eğitim almasıdır. Kadınların iş gücüne katılmalarıyla birlikte çocukların eğitimini ailelerin dışındaki özel kurumlar ve devlet okulları gibi kurumlar almıştır. Bu durum çekirdek ailenin zarar görmesine neden olmuştur (Spring, 2017, s. 115). Ebeveynlerin de eğitim faaliyetine direk katkı sağlamasa da ortam koşullarının sağlanması konusunda çocuğuna bu eğitimi için destek olduğunu gösterme fırsatı bulmaktadır. Eğitim ailenin refakatinde oluşu çekirdek ailenin zarar görmesine engel olmaktadır. EKE eğitimlerine özel olarak hazırlanmış kitaplar aracılığı ile eğitimler verilmektedir. Her sınıfın eğitim alacağı kitaplar farklıdır. Etkinlikler üzerine bina edilmiş bir eğitim sistemi yeğlenmiştir. EKE kitapları Türkçe'nin dışında Arapça ve Kürtçe de bastırılmaktadır. Ana dilde eğitim vererek verimin artırılması hedeflenmektedir. Arapçası ise mülteci durumunda olan Suriyeli vatandaşların eğitiminde kullanılmaktadır. EKE projesinde eğitimciler için de bir el kitabı bulunmaktadır. Eğitimcinin yapması ve bilmesi gerekenler kitaplaştırılmıştır. Aileler çocuklarının ahlaklarıyla iyi bir şekilde ilgilenip bu alanda iyi bir konuma getirebilirler. Fakat çocuklarının topluma adaptasyonu konusunda bir fikir bir düşünce geliştirmemektedirler. Bu durum aile mefhumunun doğası gereği yapamayacağı bir durumdur (Durkheim, 2016b, s. 26). Durkheim topluma adaptasyonu ailenin dışında okulların yapabileceğini söylemektedir. Zorunlu bir ortamda çocukların topluma uyumu sağlanabiliyor ise gönüllülük üzerine bina edilen ortamlarda çocuklar daha hızlı kaynaşarak topluma uyumları hızlanacaktır. EKE projesi bu kapsamda da çocukların toplumsallaşmasına katkı sağlamaktadır.

3.4.5. Ortaöğretim Komisyonu

Ortaöğretim Komisyonu, Anadolu Öğrenci Birliği çatısı altında teşkilatlanmaktadır. Altıncı sınıfla on ikinci sınıf arasındaki öğrencilerle

ilgilenmektedir. EKE projesinden mezun olan öğrencileri orta öğretim birimi devralmaktadır. Bu komisyon da yine belirli sayıda öğrenci ile eğitimler yapmaktadır. Eğitim programlarında peygamberler tarihi, siyer-i nebi, kavramlar ve ahlak programı işlenmektedir. Altıncı sınıfların eğitim programı olarak peygamberler tarihi seçilmiştir. Bu tercihle çocukların örnekler üzerinden hikayeci bir anlatımla dersin verimliliği ve öğrencilerin motivasyonunun arttığı belirtilmektedir. Tercihen evlerde veya kurumlarda yapılmaktadır. Eğitimciler öğretmenlerden veya üniversite okuyan gençlerden tercih edilmektedir. Üniversite öğrencilerinden tercih edilmesi nedeni genlerin aldıkları eğitimleri pekiştirilmesini, hitabet yeteneklerini geliştirilmesini, aidiyet bilincinin oluşmasını ve faaliyet alanları açısından katılımcı bir üyelik sistemi sağlamaktadır.

Ortaöğretim biriminin en kapsamlı faaliyet alanlarından birisi yaz okulu projeleridir. Projede “eğlenerek öğrenelim” ifadesi ortak slogan olarak kullanılmaktadır. Proje tüm üye kuruluşlar tarafından uygulanmaktadır. Bu proje için kitap çıkarılmış ve eğitimciler bu kitaba göre eğitim vermektedir. Dersler teorik eğitimlerden oluşmamaktadır. Yerine ve imkanlara göre geziler, kamplar yapılıyor. Müzik, görsel sanatlar, yüzme, futbol vb. eğitimler de verilmektedir. Aslında bu uygulama Milli Eğitim sisteminin de istediği bir uygulamadır. Çocukları sosyalleşecekleri sanat ve spor ile uğraşacakları sistem çocukların eğitimdeki verimliliklerini arttırmaktadır. Çocukların okul başarısı ile ilgili endişe duyan veya sistemli çalışma ve disiplinle ilgili desteğin faydalı olacağı düşünülen çocuklara uzmanlarında ilk önerisi spor eğitimidir (Yalçın, Balcı, 2013, s. 27). Bilinmektedir ki oyunlar ve sanatsal eğitimler çocuklarda yaratıcı düşünce, ruhsal olarak rahatlatma, kişilik gelişimi destek, bu faaliyetlerle kendini özgür hissetmesi, kendini ifade etme, hayal gücünü geliştirme gibi katkılar sağlamaktadır (Ayaydın, 2011, s. 304-311). Ayrıca çocukların eğitimlerini kolaylaştırmaya ve başarısına katkısı herkesin malumudur. Yaz okulları imkan dahilinde üye kuruluşların kendi mekanlarında yapılmaktadır. Katılımın yoğun olduğu ve imkan olmayan yerler ise devlet okullarını kullanmaktadır. Üye kuruluşlar ile İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasında bir protokol imzalanmaktadır. Yaz okulu bir proje olarak İl Milli Eğitim Müdürlükleri'ne sunulmaktadır.

Bir diğer ulusal faaliyet ise gençlik buluşmalarıdır. Bu faaliyetin birincisi bölgelerde ikincisi ise ulusal çapta tertiplenmektedir. Programların başlıkları; Değişen Dünya ve İslam, Toplumsal Değişim ve Gençlik, Geçmişten Geleceğe Gençlik, Gençlik ve Ahlak, Geçmişten Geleceğe Tecrübe Paylaşımı olmak üzere beş yıl yapılmıştır. Beş yüz civarı genç katılım göstermektedir. Her defasında farklı iller ev sahipliği yapmaktadır. Sunumları eğitimcilerin moderatörlüğünde gençler yapmaktadır. Bu projenin hedefi ulusal bir birliktelik yakalamak, altmış civarı ilden gençlerin birbirlerini tanınması sağlayarak vizyonunu geliştirmektir. Çoğu eğitimcinin yakalayamayacağı bir fırsat olan beş yüz kişiye hitap etme fırsatı, gençlere özgüven aşılayıp hitabet yeteneklerinin gelişmesine ciddi katkılar sağlamaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı ile işbirliği kapsamında bakanlığın kamp alanları kullanılarak ara tatilde ve yaz tatillerinde kamplar yapılmaktadır. Bu programın hedef ve amacı bir öncekiler ile aynıdır. Bunların dışında da eğitim yılı içerisinde kitap okuma, geziler, günü birlik kamplar yapılmakta ve isteyen öğrencilere müzik, görsel sanatlar ve el sanatları eğitimi verilmektedir.

3.4.6. Üniversite Komisyonu

Platformun değer verdiği istişare kurulu başkanının ve icra kurulunun yakından takip ettiği bir komisyondur. Platform seksenli yıllarda bir gençlik hareketi olarak faaliyetlerine başlamıştır. Başkan, başkan yardımcıları ve bölge başkanlarından oluşan yönetim kurulu bulunmaktadır. Türkiye 12 bölgeye ayrılarak her bölgenin bir başkanı bulunmaktadır. Her ilin bir sorumlusu bulunmakta ve illerde birden fazla üniversite var ise her üniversiteye bir sorumlu atanmaktadır. Üniversitelerde topluluklar kurulması hedeflenmektedir. Üniversite içerisindeki eğitim, kültür ve spor faaliyetleri toplulukların üzerinden yürütülmektedir.

Ortaöğretim komisyonuna göre daha yetişkin bir hedef kitlesi olduğu için katılımcı yönetim şekli icra edilmektedir. Faaliyetlerin yürütülmesi için öğrenci meclisi kurulmuş ve bu mecliste her üniversitenin temsilcisinin katılmak zorunda olduğu toplantılar yapılmaktadır. Yılda üç defa toplanılmaktadır. Birincisi planlama ikincisi koordinasyon üçüncüsü ise değerlendirme şeklinde tertiplenmektedir. Üniversite komisyonu, 68 ilde 104 üniversitede çalışma yapmaktadır. Yurdun değişik bölgelerinde kamplar, çalıştaylar düzenlenmektedir. Bu faaliyetlere aktif görev alan

öğrenciler çağrılmaktadır. Bin beş yüz ile iki bin arasında kişi katılım göstermektedir. Bireyler toplumların içerisine karıştıkları zaman birey olarak göstermiş olduğu tepkilerinden, alışkanlıklarından, karakteristik yapısından sıyrılarak içinde bulunduğu topluluğun ruhuna bürünür. Bu nedenle topluluk içerisindeki bireyi ikna etmek, bireyi tek başına ikna etmekten çok daha kolaylaşmaktadır (Freud, 2017, s. 27-37). Yakın geçmişte yapılan programların üst başlıkları; Örnek Neslin İnşası, İnsanlık Davasını Tutarken Ne Yapmalı Nasıl Yapmalı, Türkiye ve İslam Dünyasında Gençliğin Kimlik Arayışı, Değerler ve Olgular Arasında Müslüman, Yeni Türkiye’de Gençliğin Gelecek Tasavvuru, Gelecek Bizim olarak sıralanırsa bu konularda insanların kitle psikolojiyle ortak bir ruh oluşturma çabası akla yatkın gelmektedir. Gençlere bireyden yola çıkarak İslam ümmetine doğru genişleyen bakış açısı kazandırılmaya çalışılmaktadır. Organizasyon ve sunumlar gençler tarafından yapılmaktadır. Spesifik konularda sunum yapması için alanında uzman kişiler de davet edilebilmektedir.

Düşünce akademisi gibi isimler kullanılarak edebiyat, siyasi, felsefi, sosyolojik vb. okumalar yapılmaktadır. Alanında uzman olan gazeteci, yazar, profesör gibi konuşmacılar davet edilmektedir. Yıllık eğitim programları çıkarılarak ilgili kişiler konularına göre öğrencilere sunum yapmaktadır. Bu proje sayesinde öğrencilerin okuma ilgileri arttırılıyor. Özellikle mühendislik bölümlerinde okuyan öğrenciler edebiyat ve sosyal bilimlerle tanışarak kendilerini geliştirme fırsatı bulmaktadır.

Ders grupları kurularak gençlerin eğitim alması sağlanmaktadır. Önceki bölümlerde aktarılan programlar çerçevesinde eğitim verilmektedir. Eğitimciler illerde ikamet eden kalıcı kişilerden tercih edilmektedir. Bu sayede ilde yaşayan yerel halk ile buluşma fırsatı yakalayan gençler sınırlandırılmış kampüs hayatından kurtulmuş olmaktadır. Genellikle mesleklerine göre sınıflandırarak eğitimcilerin üniversite öğrencilerine mesleki tecrübe aktarımı ve rol model olması sağlanmaktadır. Aylık bir kitap belirlenerek kitap tahlili programları yapılmaktadır. Kitaplar illerdeki komisyon üyeleri tarafından belirlenmektedir.

3.4.7. Kadın Çalışmaları

Kadınların sivil toplum çalışmaları 80’li yıllara dayanmaktadır. Fakat bu hareketlerin baskılı bir şekilde aile vurgusu bulunmamaktadır. Kadınların kendi

hemeinsleriyle ortak yürüttükleri faaliyetlerden ibaret olduğu görülmektedir. Anadolu Platformu'nun AKADDER adı altında yapmış olduğu kadın çalışmalarının işleyişi bu şekilde değildir. Kadınların eğitim süreçleri ayrıdır fakat geniş katılımlı programlar da dahil, Anadolu Platformu'nun tüm faaliyetlerinin karar alma mekanizmasında yer almaktadırlar. İstişare kurulunda, icra kurulunda ve diğer alt birimlerde etkin roller üstlenmektedirler.

Kadınların iş gücüne katılım oranlarının düşük olması nedeniyle bu şekilde sosyal çalışmalar yapan kadınlar vakit konusunda daha çok vakit bulmaktadırlar. Bu imkan kadınların faaliyetlerinin daha yoğun ve daha hızlı mesafe almalarını sağlamaktadır. Fakat iş gücüne katılmayan kadınların yanında değişen dünya düzeninde iki maaşlı olma zorunluluğu anlayışı nedeniyle istihdamlı olarak çalışan kadınlar da vardır. Fakat bu kadınlar ikinci vardiya denilen sosyolojik bir sorunla karşı karşıyadır. İkinci vardiya yani second shift kavramı, maaş karşılığı çalışan evli kadınların, mesailerinden sonra aileleri için tekrar evde belirli işleri yapması olarak tanımlanmaktadır. Ailesi ve iş yaşamı, yapması zorunlu işlerden dolayı kadınların sivil çalışma alanlarında bulunmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle ailenin içinde iş yükünün dağılımı aslında bir toplumun demokratikleşme sürecinin küçük bir görüntüsünü yansıtabilir. Erkekler, ev dışında istihdam edilmenin sağladığı avantajla sosyo-kültürel, siyasi ekonomik ve sivil alanlarda daha fazla yer alma fırsatı yakalamışlardır. Kadınlar da çocuk bakımının ve evin düzeninin sağlanmasının sorumluluğunu yüklenerek ev içi değerlerle eşleşmişlerdir (Başak, Kingır, Yaşar, 2013, s. 13-22). Çalışan kadınların yaşamış oldukları sorunları biraz daha genelleştirecek olursak tüm kadınların toplumsal sorun olan cinsiyet ayrımıyla karşı karşıya oldukları görülür. Cinsiyet ayrımcılığını hayatın içerisinde erkeklerle kadınların eşit haklara sahip olamamaları olarak tanımlayabiliriz. En belirgin görüldüğü alanlar eğitim, siyaset, ekonomi ve sosyal yaşamdır. Ülkemizde hiçbir zaman erkekler için ihtiyaç hissedilmeyen, fakat kız çocuklarının okullandırılmasına yönelik uygulanan projeler yürütülmüştür. Sosyal yaşam alanlarında kadınlara; özgür davranma kısıtlılığı, giyim tercihlerinde, davranışlarında ve ifade özgürlüğü konularında sınırlamalar getirilmektedir (Demirbilek, 2007, s. 20-23)

Kadının sivil toplumun gelişim sürecine etkisini üç başlıkta anlatabiliriz. Birincisi; kamusal alanda kimlik, söylem, değer merkezli yaklaşımlarıyla öncü bir rol

üstlendiler. İkincisi; gerek İslami alanlarda gerek feminist alanlarda dernek, vakıf gibi platformlar kurarak sivil toplumun yayılmasına katkı sağladılar. Üçüncüsü ise yapmış oldukları faaliyetlerin görünürlüğü sayesinde devletin sosyal politikalarına etki etmeyi başarmışlardır (Çaha, 1999, s. 218-219). AKADDER'in en önemli misyonu kadınlar ister iş gücüne katkı sağlasın isterse değerlerini yaşatmak adına kendini ev işlerinden sorumlu atfetsin, ne yapmalı sorusunu kendi kendine soran istekli kadınların topluma kazandırılmasını sağlamaktır. Aslında kadınların tarihi rolünü üstlenerek sivil toplum alanında kadınların örgütlenmesine katkı sağlamaktadır. Kadınların toplumsallaşması aile olarak toplumsallaşmayı da kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle AKADDER'in diğer önemli görevi de ailelerin harekete geçirilmesini sağlamaktadır.

AKADDER gönüllüleri Evde Karakter Eğitimi (EKE) projesinin tüm eğitim faaliyetlerinin yürütmesini ve organizasyonunu sağlamaktadır. İYİLİKDER, öğrenci çalışmaları ve yetim çocuklar projesine de öncülük etmektedirler. Diğer eğitim faaliyetlerinde olduğu gibi ders grupları vardır. Ders ortamı olarak evler ve kurum bünyesindeki eğitim alanları tercih edilmektedir. Eğitimlerinde platformun eğitim programlarını uygulamaktadırlar. Kadınların katılım sağladığı ulusal konferans, çalıştay vb. programlar da icra edilmektedir.

3.4.8. Anadolu Platformu Suriye Göçmenlerine Yönelik Faaliyet Alanları

Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenlerinin sayısı içişleri bakanı Süleyman Soylu'nun açıklamalarına göre 3 milyon 551 bin 78 kişidir. AFAD verilerine göre, Türkiye'nin Suriye krizinde mülteciler için kamu kurumu, sivil toplum kuruluşları ve halk tarafından yapılan toplam harcaması ise toplam 25 milyar dolardır (Soylu, 2017). Anadolu Platformu'nun ise Suriye'de yaşanan krizin ilk gününden bu yana çeşitli alanlarda faaliyetleri devam etmektedir.

İYİLİKDER aracılığı ile Suriye içerisine iki bin civarı insani yardım tırı gönderilmiştir. İyilik Merkezi adıyla Cerablus'ta kurmuş olunan merkezde yürütülen çalışmalar ile ilçenin normalleşmesi yönünde çalışmalar yürütülmüştür. Cerablus'ta insani yardımların koordinesine hız kazandırmak ve kültürel çalışmalar yapmak amacıyla iyilik merkezinin bünyesinde gıda mağazası, giyim mağazası ve kültür evi bulunmaktadır. İyilik Okulları projesi ile Fırat Kalkanı Operasyonu sonrasında

oluşan güvenli bölgelerde bulunan okullarda tadilat çalışmaları, kitap, kırtasiye, eğitim materyalleri desteği sağlanmıştır.

Zihni inşa süreçlerine katkıda bulunmak amacı ile Arapçaya tercüme edilen kitapları ücretsiz olarak Suriyeli eğitimciler başta olmak üzere ilgililere de ulaştırılmıştır.

İşrak Gazetesi adı ile 15 günlük periyotlarla Arapça, Türkçe yayınlanan gazete çıkarılmaktadır. İşrak gazetesi ile sağlıklı enformasyon akışının sağlanmasına katkı sunmaya çalışılmaktadır. Güneydoğu ve Kuzey Suriye ekseninde birçok ülke tarafından 200 süreli yayın (gazete, dergi) bölge halkının zihin dünyasını etkileme ve inşa noktasında hazırlanıp dağıtılmaktadır. Ancak Türkiye'nin misyonunu, ümmetçi düşünce yapısını insanlara ulaştırmayı hedefleyen gazete yayınının yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bu gazete ile Suriye vatandaşları ana dillerinde basılan bir yayın organını takip etme fırsatı bulmuşlardır. Gazetede Türkiyeli ve Suriyeli yazarların yazıları yayınlanmaktadır.

Suriyeli vatandaşlar için Fecr Radyo ana dillerinde yayın yapmaktadır. Yapılan bölgesel yayınlarla sosyal uyum başta olmak üzere çeşitli konularda kamuoyunun bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir.

Muhacirler isimli belgesel programı ile ülkemize sığınan Suriyelilerin durumunu dramatize etmeden, hikayelerini ekrana taşıyarak farkındalık oluşturmaya çalışılmaktadır. Program haftalık olarak TRT Avaz'da yayınlanmaktadır.

Suriyelilerin eğitiminde kullanılan müfredatlar uzman eğitimciler tarafından incelenmiş, hazırlanan müfredat raporu ilgili kurum ve kuruluşlarla paylaşılmıştır. İnceleme kurulu Türkiye ve Suriyeli akademisyen ve öğretmenlerden oluşturulmuştur. Müfredat çalışmasının sonucunda çıkan rapor kitapçık olarak bastırılmıştır.

Sosyal uyum ve rehabilitasyon sürecini hızlandırmak üzere spor ve sanat alanlarında çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda Gençlik ve Spor Bakanlığı ve yerel yönetimler işbirliği ile ulusal çapta spor müsabakaları düzenlenmiştir. İstikrar Spor Kulübü ve Minberşam Derneği'nin ortaklaşa yürüttükleri çalışma ile 264 Suriyeli sporcudan oluşan 24 futbol takımı oluşturulmuştur. Takımlar gruplara

ayrılıp kendi aralarında eşleştirilerek bir futbol turnuvası düzenlenmiştir. Turnuvanın sonunda İstikrar Spor Kulübü, Minberşam Derneği, Gaziantep Valiliği, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Gaziantep Şahinbey Belediyesi ve Türkiye Futbol Federasyonu'nun işbirliğinde Gaziantep'ten 22'si çocuk, 226 Suriyeli misafirin A Milli takımımızın İsveç ile Antalya'da oynadığı hazırlık maçını izlemeleri sağlanmıştır. 17 Nisan 2016'da İstikrar Spor Kulübü, Gaziantep Valiliği ve Gaziantep Şahinbey Belediyesi ile ortaklaşa düzenlenen, Suriyeli karma futbolcular ile Veteranlar Milli Takımı arasında gösteri maçı düzenlenmiştir. Organizasyonu yaklaşık 10.000 kişi takip etmiştir.

3.4.8.1. İyilik Okulları

Anadolu Platformu Suriyeli göçmenlerin yoğun olduğu Gaziantep, Malatya, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Adana, Kocaeli, Ankara, Kilis illeri ve Nizip, Reyhanlı ilçelerinde koordinatörlüğünü yürüttüğü iyilik okulları kurmuştur. Okullarda on binlerce Suriyeli öğrenci eğitimlerini sürdürmektedir. Suriyeli mültecilerin eğitimleri tamamıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilme zorunluluğuyla birlikte bazı kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı bünyesine devredilmiştir. Eğitim faaliyetlerinin ekonomik ihtiyaçları İYİLİKDER tarafından karşılanmaktadır. İYİLİKDER ve Minberşam Derneği, Suriyeli çocukların eğitimlerine katkı sağlamak için toplam 27 okulda binlerce öğrenciye eğitim öğretim hizmeti vermektedir. Anadolu Platformu'nun Türkiye Diyanet Vakfı ile yaptığı protokol ile Gaziantep'in farklı noktalarında bulunan 12 camide yaygın eğitim programları çerçevesinde bine yakın öğrenciye eğitim vermektedir.

Anadolu platformunun Evde Karakter Eğitimi (EKE) için hazırladığı eğitim setinin 9 kitabı Arapça'ya ve Kürtçe'ye tercüme edilmiştir. Eğitim seti Gaziantep ve çevre illerdeki kamp ve şehir merkezlerindeki Suriyeli öğrencilere dağıtılmaktadır. Ayrıca çeşitli fikir kitapları Arapça'ya tercüme edilip yayınlanarak yetişkinlerin de okumaları sağlanmaktadır. Suriyeli göçmenlerin medyada da etkin olabilmeleri için muhabirlik eğitimi verilmiştir. 2011 yılından itibaren 6 defa savaş muhabirliği eğitimi düzenlenmiştir. Anadolu Ajansı ile işbirliği kapsamında yapılan eğitimler Anadolu Ajansı tarafından verilmiştir. Bu proje ile Suriye içerisinden gelen

kursiyerlerin dünya kamuoyuna doğru haber servis etmelerine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

3.4.8.2. Sosyal Uyum Kitabı

Platform tarafından Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi işbirliği ile Suriyeli misafirlerin sosyal entegrasyonunu kolaylaştırmak amacıyla “Ortak Geçmişten Ortak Geleceğe Doğru Sosyal Uyum” başlığı ile çıkarılan kitapla, 'Sosyal Uyum' serisinin ilki yayınlanmıştır. Bu kitabın çıkarılmasıyla Türkiye’deki Suriyeliler’in, barınma ve gıda ihtiyacının yanında bir takım psikolojik sorunlarla uğraşırken, Türkiye’ye uyumlarını kolaylaştırmak ve psikolojik sorunlarını rehabilite etmek hedeflenmiştir. Bu kitapla, hem Suriyeli kardeşlerimizin hem de diğer yabancı uyruklu misafirlerimizin, içerisinde bulundukları bu kadim coğrafyayı yakından tanımaları, yaşadıkları ülke ve coğrafya hakkında bilgi ve kültür sahibi olmaları amaçlanmıştır. Kitapta aşağıdaki ana başlıklarda makaleler bulunmaktadır;

- Osmanlı-Cumhuriyet Dönemi Eğitim Geleneği Ve Sistemi,
- Türk Siyasi Hayatı,
- Kısa Türkiye Tarihi,
- Türkiye’nin Kültürel Yapısı,
- Türkiye’de Kadın Ve Çocuğun Kültürel Ve Hukuki Durumu,
- Türkiye’de Sağlık Sistemi Ve İşleyişi,
- Ana Hatlarıyla Türk Edebiyatı Ve Gelişim Evreleri,
- Sivil Toplum,
- Erken Dönem Türkiye Mimarisi Ve Belli Başlı Mimari Yapılar,
- Acil Durum Rehberi,
- Trafik

Serinin ikinci çalışması ise “Suriyeli Muhacirler İçin Sosyal Uyum Rehberi” adı altında çıkarılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nde sosyal, siyasi, ekonomik ve hukuki hayata, eğitime ve sağlık alanına, tarihe, kültüre ve sanata dair bilgiler barındırmaktadır. Kitapta sıkça sorulan sorular tespit edilerek soru ve cevap formatında Suriyeli misafirlerin işlerini kolaylaştırarak yararlanmaları hedeflenmiştir. İkinci kitapta ise aşağıdaki ana başlıklarda makaleler sunulmuştur;

- Siyasi Konular,
- Hukuki Konular,
- Sivil Toplum Ve Sosyal Hayat,
- Aile Ve Kadın,
- Sağlık Ve Barınma,
- Eğitim Ve Öğretim,
- Tarihî Ve Kültürel Konular,
- Edebiyat Ve Düşünce Hayatı,
- Trafik Ve Acil Durum.

3.4.8.3. Küresel Barış Vizyonu Çalıştayı

Küresel Barış Vizyonu Çalıştayı, 2017 yılında Anadolu Platformu ve Gaziantep Bilim Eğitim ve Kültür Araştırmaları Merkezi ile birlikte organize edilmiştir. Programa Suriye, Türkiye, Kuveyt, Almanya, Ürdün, İngiltere ve Katar’dan gelen Sivil Toplum temsilcileri, kanaat önderleri ve akademisyenlerden oluşan 70 katılımcıyla gerçekleşmiştir. Programın amacı Suriye’de yaşanan dramın çözümüne dönük fikir üretmek ve bu fikirlerin uygulanabilmesi için gerekli çalışmaları yapmaktır. Suriye’nin yeniden imarı için Araplar, Türkmenler, Kürtler ve Türkler aynı masa etrafında fikir paylaşımında bulunmuştur. Programın çıktıları rapor haline getirilerek Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi tarafından yayınlanmıştır.

3.4.9. Yardımın Eğitime Dönüştürülmesi; Yetim Çocuklar Projesi

Anadolu Platformu’nun çalışma alanlarından birisi de yardım faaliyetleridir. Sadece yerelde değil aynı zamanda uluslararası bir yardım organizasyonu yapılmaktadır. Anadolu Platformu’nun ulusal olarak organize ettiği çalışmalar arasındadır. Her ilde İYİLİKDER temsilciliği veya şubesi bulunmaktadır. İYİLİKDER, yardım faaliyetlerinin eğitime dönüştürülmesini hedeflemektedir. Bu kapsamda UNICEF’in açıkladığı verilere göre 140 milyonu aşkın yetim çocuğu hedef kitlesi haline getirmiştir. Yetim sözlükte “yalnız olunması, tek başına kalmak” anlamındaki “yütm” kökünden türemiştir. Yetim kelimesi çeşitli nesnelerin tekliğini ifade eder (Arı, 2013, s. 501). Bu anlamdan hareketle babası ölmüş olan çocuğa yetim adı verilir (TDK, 2017). Yetim çocuklar ile ilgili çalışmalar Osmanlı’nın da gündeminden çıkmamıştır. Geçip giden yüzyıllar boyunca, Osmanlı’nın geniş

topraklarının değişik yörelerinde farklı uygulamalarla yetim çocuklar devletin gündeminde olmuştur (Yazıcı, 2007, s. 9). Bu kadim gelenek günümüze kadar uzanmaktadır. Yetim çocukları yalnız bırakmayan kurumlardan birisi de İYİLİKDER'dir. İnsanların aynı ve nakdi ihtiyaçlarını karşılayarak o kişilerin mağduriyetlerini gidermek mümkün gözükmemektedir. İnsanların eğitim seviyelerine, sosyo-kültürel kalkınmalarına etki etmek daha sürdürülebilir çözümlerin oluşmasını sağlamaktadır.

Türkiye'de çocuk yaşlarda okullardan ayrılmalara yaşanmaktadır. Özellikle yetim olan çocuklarda bu daha fazla görülmektedir. İYİLİKDER ihtiyaçlarını karşıladığı insanların eğitimlerini de üstlenmeyi kendisine hedef haline getirmiştir. Bu kapsamdaki faaliyetler, illerde İYİLİKDER çatısı altında faaliyet gösteren yetim komisyonları üzerinden yürütülmektedir. Komisyon hane ziyaretleri sonucunda aileleri tespit etmektedir. Matbu formlarla ailenin durumu raporlanmaktadır. Yetim komisyonu, yetim çocuklu aileler ile eğitim faaliyetleri, kültürel faaliyetler, geziler vb. organizasyonlar yapmaktadır. Ailenin geçimini sağlamak amacıyla erkek çocuklarının, çocuk yaşta işçi olarak çalıştığı, ailenin çeşitli kaygılarından dolayı kız çocuklarının da küçük yaşlarda evlendirildiği bilinmektedir. Bu nedenle İYİLİKDER tarafından, okullardan ayrılan çocukların okullarına devam etmeleri sağlanmaktadır. Çok sayıda gencin kalkınmakta olan bir ekonomi içinde eğitimini yarıda bırakması; toplumsal, kültürel ve psikolojik etkilerinin yanı sıra ekonomik etkinin de olduğunu gösterir (Çakmak, 2008, s. 36). Ailelerin mağduriyetlerine kalıcı çözümler oluşturmak için çalışabilecek pozisyonda olan aile bireylerinin istihdamlarıyla ilgilenilmektedir. Faaliyetler gönüllülük üzerine bina edilmiştir. Ailenin ihtiyaçlarına göre uzman kişilerle psikolojik destekler sağlanmaktadır. UNICEF'in yapmış olduğu araştırmalara göre dünya genelinde 140 milyonu aşkın yetim çocuk bulunmaktadır.

3.4.10. Anadolu Platformu'nun Müfredat Eleştirisi

Anadolu Platformu, Türk eğitim sistemine eleştirilerde bulunmaktadır. Eğitimde uygulanan müfredatın ideolojik belirtiler gösterdiği iddia edilmektedir. Bu kapsamda Anadolu Platformu'nun bakanlığa hazırlayıp sunduğu fakat yayınlamadığı bir rapor bulunmaktadır. Raporda müfredat eleştirisi kapsamlı bir şekilde yapılmaktadır. Problemleri bulunan konular, ibareler, eksik bırakılan kazanımlar ve olumlu yönler derlenerek bakanlığın çağrısı üzerine rapor halinde teslim edilmiştir.

Eğitim sisteminde müfredat-ideoloji, eğitim-siyaset ilişkisi bağlamında değerlendirilebilir. Eğitim-siyaset ilişkisi; eğitim toplumun ihtiyacı olduğundan dolayı toplumla direk ilişkiliyse aynı şekilde siyasetin hedefi de toplum olduğundan dolayı siyaset-toplum ilişkisidir de denilebilir. Bunlar, birbirinden ayrı düşünemeyeceğimiz bir kozmosdur. Müfredatı evrenselci bir tutumla değerlendiren akıl; toplumdan uzak kalan, geleneklerini barındırmayan, toplum ile bağdaşmayan, toplumun ihtiyaçlarını karşılamayan, evrensel bir akıl üzerinde durur. Devrim yapılarak kurulan ülkelerde iktidarlar, akli tarihinden, geleneklerinden, kültüründen ve toplumun kendisinden kopararak inşa eder ve genellikle çok kolay bir düşünce sistemi oluştururlar. Ülkemiz de böylesi bir devrimin sonucunda olduğu için devrimler daha sonra inşa ettikleri okullarda yeni oluşturdukları düşünce dünyasıyla birlikte aklın tarihsel, toplumsal, geleneksel bağlarını koparmıştır. Yine, siyasal ideoloji, müfredat ve eğitim arasında önemli bir yansıma vardır. Günümüzdeki eğitim sistemi, halkın, devlete, hükümete, var olan sistemin kendisine aidiyetini hedeflemektedir. Temeli aidiyet üzerine kurulu bir inşa süreci kurgulanmaktadır. Olaya sosyolojik olarak bakılırsa insanlar dil, din ve tarihe kendilerini ait hissederler. Bir siyasi iktidara, bir partiye veya bir siyasi sisteme ancak ve ancak mensup olabilirler. Mensubiyet ve aidiyet durumları karıştırılarak insanların mensup olacakları şeylerle aidiyet ilişkisi kurdurulmaya çalışılmıştır. Böyle bir sistemin kurulması bu kadar masum değildir. Aidiyet ilişkisi kurdurulabilirse çok daha itaatkar olan kullar yetiştirebilme imkanı elde edilir. Çünkü devletin rejimine aidiyet ilişkisi ürerinden eğitimi kurguladığınızda bu eğitim, hareketlendirme, canlandırma yerine denetleme özgürlük yerine itaat üretir (Ulukütük, 2016, s. 86).

Anayasanın 42. maddesini okuduğumuz zaman özgürlüklerin kısıtlandığı insanların koymak istedikleri farklılıklara nasıl engeller koyulduğu çeşitlilik değil de tektipçiliğin yeğlendiği açık bir şekilde görülmektedir. İlgili maddede direk Atatürk İlke ve İnkılapları zemininde, modern bilim ve eğitim çerçevesinde devletin denetimi ve gözetimi altında eğitimin yapılabilirliği söylenmektedir. Yine aynı şekilde bu kıstaslara göre eğitim ve öğretim alanları oluşturmaya izin verilmektedir. Aslında bu ifade eğitimin tekelden olabileceğini söylemektedir. Aslına bakmak gerekirse İnsan Hakları Ve Evrensel Beyannamesi'nin yirmi altıncı maddesine göre her aile “kendi inançlarına ve ahlaklarına göre çocuklarını yetiştirme hakkına sahiptir” diyerek bir özgürlük tanınmaktadır. Anayasanın kırk ikinci maddesi, beyannamedeki bu hakka

kısıtlama getirmiştir denilebilir. Ülkemizde özel okul açma imkanı mevcuttur. Fakat özel okullar da aynı engelle karşı karşıyadır. Özel okulla devlet okullarını ayıran en önemli nokta parayla eğitim alınıyor oluşudur. Çünkü verdiği eğitim anayasal olarak sınırlandırılarak aynı imgeler üzerinden yapmaları zorunlu kılınmıştır (Çelik, 2015, s. 69). Özel okulların da müfredattaki aklı değiştirme yetkisinin veya hayalinin olmadığı görülmektedir.

İnsanlar, kendi çocuklarına hangi ninnileri söyleyip hangi masalları anlatacağı konusunda özgürdür. Buna karşın okullarda “zorunlu eğitim” kapsamında 12 yıl boyunca bize ait kültür dışlanmakta, horlanmakta ve kasıtlı programlarla gözden düşürülmeye çalışılmaktadır. Özellikle edebi ve sosyal metinlerde kullanılan dil, resim ve etkinliklerle ve hatta kılık kıyafetler üzerinden satır altı mesajlar ve davranış kodlarıyla çocuklarımızın dönüştürüldüğü herkesin bildiği bir durumdur (Eğitim ve Müfredat Raporu). Altıncı sınıfta küresel ısınma konusu anlatılırken kutup ayısının insana uygunsuz el hareketini içeren karikatür bunlardan sadece birisidir. Devlet adına yüz kızartıcı bir durum olmalı ki kitapların toplatılma kararı alınmıştır. Bir aynı skandal uygulama ilkokul birinci sınıf hayat bilgisi kitabında yaşanmıştır. Kitapta konuşma balonu içerisinde “Atatürk gençliğe ne söylemiş olabilir” sorusu yöneltilmektedir. Cevap olarak Atatürk Türk milletine önderlik yaparak yurdumuzu düşmanlardan kurtarmıştır denilmektedir. Kitabın birkaç sayfa ilerisinde ise “Türk milleti Atatürk’ün önderliğinde cumhuriyet yönetimi ile birlikte birçok hak ve hürriyetlere kavuştu” ifadesi yer almaktadır. Bu hak ve hürriyetlerden bazıları şunlardır denilerek yine konuşma balonu açılmaktadır. Balonun içerisindeki ifade “seyahat hürriyeti, haberleşme hürriyeti...” şeklindedir. Durumu ideolojik olarak değil de daha iyimser bir tavırla pedagojik olarak değerlendirmeye alacak olursak, ilkokul birinci sınıf bir öğrenci henüz okumayı öğrenme aşamasındadır. Bu öğrencilere 13 kelimeden oluşan bu kadar uzun bir cümle ile hitap etmek ne kadar doğrudur. Ayrıca “cumhuriyet”, “gençliğe hitabe” kavramları cümlelerin içerisinde kullanılmıştır (Çelik, 2015, s. 69). Çocukların bu kavramları algılaması ne kadar mümkündür, tartışılması gerekmektedir. Dünyanın bütün dillerinde okuma yazma öğrenilirken ilk cümleler, o dilin selamlaşma, görgü kuralları, saygı, dayanışma ve iş bölümü mesajlarıyla oluşurken bizde boş ve yargısız emir kipleriyle devam etmektedir (Eğitim Ve Müfredat Raporu).

Anadolu Platformu devletin başlangıcından beri dini ve özellikle de İslami davranış kodlarına karşı ciddi bir tutum içinde olduğunu, hiççi (Nihilist) bir Batı kültürü misyonerliğini kamu gücünü de kullanarak endoktriner süreçlerle topluma dayattığını ve toplumun törel varlığını tahrip ettiğini ileri sürmektedir.

3.5. Kültürel Faaliyetler

Cemil Meriç kültür kelimesi ile ilgili olarak dilimize iki kaynaktan geçtiğini belirtir; Amerikalılardan ve Fransızlardan. Fransa'daki kültürün Türkçe'de karşılığı irfan, Amerikanca'daki kültürün karşılığı ise Türkçe'de medeniyettir (Meriç, 2017, s. 37). Ülkemizde ilk defa bu kavramları sosyolojik olarak ele alan ve tartışan düşünürümüz Ziya Gökalp'tır (Arslanoğlu, 2017, s. 1). Nurettin topçu kültür ve medeniyet ile ilgili olarak, ülkemizde karıştırıldığı için batının taklitçisi olduğumuzu söyler. Kültürün ve medeniyetin kendisi gelmesi gerekirken işin tekniğinin aktarıldığını belirtir. Medeniyeti satın alabileceğimizi zannettik, elbiseyi aldık, insanı göremedik, ifadelerini kullanır. Hazır aldığımız bu teknik ile sahibi tarafından kullanılamayan, sahibine yabancı, gizlenmiş bir el tarafından sahibinin hesabına ve onun varlığında kullanılan bir hançer gibi, özümüzde derin yaralar açtığını belirtir (Topçu, 2012, s. 24).

3.5.1. Anadolu buluşmaları

Anadolu Platformu yeni bir zihni inşa sürecinin başlaması için Türkiye geneli programlar düzenlemektedir. Programın adına "Anadolu Buluşmaları" denmektedir. Bu programların tertiplenme amacını şu şekilde ifade edebiliriz. Hiçbir sorun onu oluşturan kişilerin göstereceği gayret ile bertaraf edilemez. Bunun için ortak bir akıl oluşturulmalı tartışılmalı üst bir dil yakalanmalıdır. Eğer yumurta dıştan kırılırsa içindeki yaşamın sonunun geldiğini, içten kırılırsa yeni bir yaşamın başladığını gösterir. Sahih dönüşümler her zaman içten, yürekten ve toplumun kendisinden gelen bir güçle sağlanabilir. Yeni bir başlangıç, yeni bir fikir, yeni bir ruh ve yeni bir heyecanla olabilir (Aldemir, 2016, s. 15). Programa mütefekkirler, akademisyenler, platform üyeleri ve zaman zaman siyasiler de katılmaktadır. Türkiye olarak dış dünyanın etkisinden kurtulmanın yolunun ümmetin kenetlenmesi ortak bir akla ve dile sahip olunması vurgusu tüm programlarda yapılmaktadır. Program 2006 yılından bu güne her yıl aralıksız olarak organize edilmektedir. Programın başlıkları aşağıdaki gibidir;

- 2006 – Aile ve İletişim
- 2007 – Değer Merkezli Kurumsallaşma
- 2008 – Eğitim ve Sivil Toplum
- 2009 – Erdemli Toplum
- 2010 – Medeniyet Tasavvurumuz
- 2011 – Gençlik ve Gelecek
- 2012 – İnsanlığın Adalet ve Özgürlük Arayışı
- 2013 – Değişen Dünya ve İslam
- 2014 – Siyaset Ahlak ve Cemaatler
- 2015 – Yüz Yıllık Muhasebe ve Yeniden İnşa
- 2016 – İslam Dünyasının Temel Sorunları
- 2017 – İslam Dünyasında Güncel Sorunlar ve Çözümleri

Bu programların en önemli somut çıktısı, konuşmacıların sunumlarının çözümlenerek kitaplaştırılmasıdır. 2009 yılı sonrası tüm programların içerikleri kitap halinde basılmaktadır. Onlarca yazar, akademisyen ve mütefekkirin yukarıdaki konulardaki fikirlerine ulaşılmayı sağlamaktadır.

3.5.2. Öğretmen sempozyumları

Anadolu Platformu, Anadolu Buluşmaları'nın yanında Öğretmen Sempozyumları da organize etmiştir. Sempozyumlarda şu başlıklar konuşulmuştur:

- 2007 - Ön Söz
- 2008 - İnsanı Tanımak İçin
- 2009 - Nesillerin İnşası
- 2010 - İyilik Eğitimi
- 2011 - Eğitimin Ufuk Verme Boyutu
- 2012 - Gönül İnsanı Öğretmenlerimiz
- 2013 - Örgün Eğitimde Din Eğitimi
- 2014 - Yeni Türkiye'nin Eğitim Paradigması Ve Sivil Toplum
- 2015 - Yeni Dönem Yeni Öğretmen Ve Yeni Nesil
- 2016 - Değişen Türkiye'de Eğitim Ve Müfredat

Eğitim sisteminde eğitimin kendisi olan öğretmen, öğrenci, müfredat ve sivil toplum bağlamında konular seçilmiştir. Son beş yılın konuşmaları çözümlenerek kitap haline getirilmiştir.

Yukarıda anlatılan büyük organizasyonlarla hedeflenen inşa, yereldeki üyeler ve icra kuruluna bağlı alt birimler tarafından daha küçük programlar halinde desteklenerek sürdürülebilir duruma getirilmektedir.

3.5.3. Benim evim kütüphanem projesi

Benim evim kütüphanem projesiyle yetim çocukların sosyo-kültürel kalkınmaları hedeflenmektedir. Her yetim çocuğun evinde mini bir kütüphane oluşturulmaktadır. Yetim çocukların kitap okuma alışkanlıklarının arttırılmasına katkı sağlanmaktadır. Kitaplar nakdi ve ayni yardım yöntemiyle temin edilmektedir. Kitap isimleri bağışçıların vermiş olduğu kitaplara göre değil çocukların gelişim süreçlerine göre tercih edilmektedir.

3.5.4. Kitap kafe projesi

Bu projenin en önemli hedefi dezavantajı yerleşim alanlarında yaşayan gençlerin kütüphane kültürü ile buluşturulmasıdır. Anadolu platformunun dernek binalarının dizaynında kütüphane kültürü bulunmaktadır. Fakat Kitap kafe projesi daha çok halka açık alanlarda sokakla iletişimi olan içerisinde gençlerin dikkatlerini çekecek birkaç bin kitabın bulunduğu mekânlardır. 2016 yılında 2015 yılına göre %2 azalarak 27 bin 280 olurken kütüphanelerindeki kitap sayısı, 2016 yılında 2015 yılına göre %15,2 azalarak 27 milyon 430 bin 168 oldu (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24675>). Bu şekilde bir gerilemenin olduğu bir dönemde kütüphane ile gençleri hizmet vermek gerilemenin durdurulmasına katkı sağlayacaktır. Platformun kafelerinde öğrencilere ücretsiz sıcak ve soğuk içecek ikramları yapılmaktadır. bu tür ikramlar öğrencilerin devamlılığını sağlamaktadır. Kitap kafelerde öğrencilerle kitap değerlendirmeleri yapılmaktadır. Gençlerin bilinçli okumaları için faaliyetler yürütülmektedir. Kitap kafelerde öğrencilerin gazeteci, yazar ve akademisyenlerle bir araya getirilmektedir.

3.6. Spor Faaliyetleri

Toplumsal sorunları çözme işlevini yüklenen en büyük örgütler olarak devletin ve kamu yönetimlerinin birçok alanda yetersiz kalması, hatta bir dizi alanda topluma karşı tavır alır hale gelmesi sonucunda doğan boşluklar, yeni toplumda bireylerin kendi örgütlenmeleri ile doldurulur hale gelmiş ve giderek fark edilmiştir ki; aslında bu alanlar kamu kurumlarının düzenlemesi gereken alanlar değil, STÖ'lerin bizzat kendilerinin düzenleyebileceği, kendi öz alanlarıdır. Böylece STÖ'ler çözüm arayışlarının nesnesi olmaktan çıkıp yeni toplumun öznesi olmaya yönelmişlerdir (Us, 2003: 109-114). Türkiye de spor kulüpleri de diğer sivil toplum örgütleri gibi hareket etmektedir. İlk şart olarak dernekleşmek zorundadırlar. Bir başkanları yönetim kurulları vardır. Kurulum aşamasında koyulmuş kurallar çerçevesinde faaliyet yürütürler. Tüm derneklere tanınan haklar gibi satış yapma ticari yerler açma gibi imkanlar dâhilinde finans problemlerinin çözümü sağlanmaktadır. Anadolu Platformunun profesyonel olarak takımlar kurularak yarışmalara katılma gibi bir yapılanması görülmemektedir. Çok az ilde kurulan dernekler ile bu uygulamaya başlanmıştır. Spor faaliyetlerini daha çok öğrencileri isteklendirmek için düzenlenmektedirler. Daha büyük bir eğitim faaliyetinin altında dinlendirici veya özendirici bir yön olarak kullanılmaktadır. Futbol turnuvaları, yüzme eğitimleri, salon sporları vb. eğitimler ile öğrenciler spora yönlendirilmektedir.

Anadolu Platformu ulusal spor faaliyetlerini İstikrar Spor Kulübü üzerinden yürütmektedir. İstikrar spor kulübü bünyesinde futbol, basketbol, judo, aba güreşi, masa tenisi, yüzme, aikido, karate ve kık boks gibi alanlarda rutin eğitimler verilmektedir. Bunun dışında Anadolu platformu adına ulusal organizasyonlar düzenlemektedir. Bu kapsamda yukarıdaki bölümlerde anlatıldığı üzere Suriyeli vatandaşların spor organizasyonları istikrar spor kulübü tarafından düzenlenmiştir.

3.7. Sanatsal Faaliyetler

Anadolu platformu bünyesinde faaliyet gösteren Katre Sanat Merkezi bünyesinde: ebru, resim, fotoğraf, mozaik, hat, minyatür gibi el sanatlarında, Türk İslam sanatlarında eğitimler ile gitar, bağlama, ney gibi, müzik ve gösteri sanatlarında da eğitimler verilmektedir. Sanat merkezinde tiyatro ve drama eğitimleri de verilmektedir. Eğitime katılan öğrenciler programın sonunda bir oyunda oynayarak eğitimlerini tamamlamaktadır. Eğitimciler gönüllülük esasına göre eğitim

vermektedir. Katre sanat merkezinde eğitimler ücretsiz olarak düzenlenmektedir. Öğrencilerin sanata olan ilgilerini arttırarak sosyalleşmeleri hedeflenmektedir. Özellikle ortaokul ve lise de okuyan ve Anadolu Platformunun bir ders grubunda bulunan öğrenciler katre sanat merkezinden yararlanmaları sağlanmaktadır. Katre sanat merkezi ortaöğretim komisyonunun yapacağı faaliyetlerin tamamlayıcı unsuru olarak görev yapmaktadır. Kış aylarında rutin eğitimlerinin yanında yaz aylarında düzenlenen yaz okulu projesinde de aktif rol almaktadır.

Katre sanat merkezi Gaziantep'te faaliyet göstermektedir. Kendi bünyesinde 8 ayrı atölyesi ve bir sergi salonu bulunmaktadır. Bu kapsamda kamu dışında sanat galerisine sahip üçüncü sivil kurum denilebilir. Sanata ilginin giderek arttığı bir dönemde Gaziantep'te bu şekilde bir yatırımın önemli bir adım olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Sivil toplum ülkemizde hızlı bir ilerleme ile yol almaktadır. Kurum sayısı ve kurumlara üye sayısı katlanarak artmaktadır. Devletin de bu durumdan memnun olduğu görülmektedir. Devlet sivil toplum kuruluşlarının nicelik yönünden artmasını demokratik bir ilerleme olarak görmektedir. Bu memnuniyetin sivil toplum kuruluşları tarafından fırsata dönüştürmesi gerekmektedir. Ülkemizin Cumhurbaşkanı ve Başbakanı, sivil toplum kuruluşları ile toplantılar yaparak halkın problemlerini bir de sivil toplumdan dinlemektedir. Devletin zirvesinin dışında diğer yöneticiler sivil toplum ile toplantılar yapıp, sivil toplum kuruluşlarının devletin karar alma mekanizmasına etki etmesini sağlamaktadırlar. Bu tür çalışmaları ülkemizde devlet aklının sivil toplum aklından üstün olduğu yılları geride bırakmaya dönük adımlar olarak değerlendirebiliriz. Görünüş itibariyle devlet sivil toplumun önünü açarak yapacağı faaliyetlere destekçi olacağını belirtmektedir. Fakat devlet sınırlamalar getirmeye ve tahakküm kurmaya meyilli bir yapıdır. Sivil toplum ile kendisini bir terazinin iki kefeşi olduğunu unutmaması gerekmektedir. Devlet yetkililerin kurmuş oldukları iyimser bağın kağıt üstünde kalmaması için sivil toplum kuruluşlarına bazı sorumluluklar düşmektedir. Birincisi örgüt içi katılımcı demokrasi, ikincisi kurumsal kapasitenin arttırılması üçüncüsü problemlerin çözümüne getirilen sürdürülebilir çözüm önerileri. Sivil toplum kuruluşları devletin

dengeleyici unsuru olarak var olabilmesi ve varlığını sürdürebilmesi için devletin göstermiş olduğu ilerlemeler doğrultusunda ilerlemesi gerekmektedir. Sivil toplum kuruluşları bulundukları illerin problemleri üzerine daha kapsamlı araştırmalar yapıldığı takdirde, çalışma alanlarının belirlenmesi daha isabetli olacaktır. Ülkemizde eğitim, kültür, spor ve sanat alanlarında faaliyet gösteren STK sayısı toplam sayının yarısından fazladır. Diğer alanlarda faaliyet gösteren STK'ların da alt çalışması olarak eğitim vaz geçilmez bir faaliyettir. STK'ların büyük bir kısmı içerisinde eğitimi barındıran bir çalışma alanı seçmektedir. Dini, akademik, spor, sanat, mesleki gibi alanlardan biriyle mutlaka ilgilenilmektedir. Buradan hareketle ülkemiz temel alınarak bir değerlendirme yapılırsa, eğitim faaliyetinin yürütülmediği bir sivil toplum örgütlenmesi düşünülememektedir.

KAYNAKÇA

- Akatay, A., Yelkikalan, N. (2007). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük Ve İnsan Kaynaklarının Yönetimi*. Bursa: Ekin yayınları.
- Akçura Yusuf. *Üç Tarz Siyaset*. Kılınç, E. (çev). 01 Şubat 18, <https://www.otuken.com.tr/u/otuken/docs/u/c/uc-tarzi-1442401918.pdf>
- Aksoy, N., (2008). *Sivil Toplum Ve Baskı Grupları*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Aktay, Yasin. (2008). Doğu-Batı Ekseninde Sivil Toplum, Şentürk, M., Erdoğan, A., (Ed.) *Sivil Toplum Kavramı Tartışmaları* içinde (ss. 68-96). İstanbul: Kaknüs Yay.
- Aktay, Yasin. (2014). İslamcılık Ve Modernleşme Bağlamında Dini Bilgi Ve Otoritenin Dönüşümü, Bora, T., Gültekingil, M., (Ed.). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce; İslamcılık*, İçinde (ss. 68-71). cilt 6. İstanbul: İletişim Yay.
- Aldemir T. (2014). Değişen Dünya Ve İslam, Alpcan, M. (Ed.), *Değişin Dünya Ve İslam* içinde (ss. 11-25). İstanbul: Tire Kitap Yay.
- Aldemir, R. (2016), Birlikte Yaşama Ve Anadolu İrfanı, Özhazar, H, (Ed.), *Göçler Ve Ortak Geleceğimiz*, içinde (23-30). İstanbul: Tirekitap Yay.

- Aldemir, T. (2017a). *Muhasebe Ve İnşa Sürecinde Akli Selim*. İstanbul: Tirekitap Yay
- Aldemir, T. (2017b). İslam Dünyasının Serencamı, Özhazar, H., (Ed.), *İslam Dünyasında Temel Sorunlar Şiddet, Mezhepçilik Ve Darbeler*, İstanbul: Tirekitap Yay
- Aldemir, T. (2015a). Yeni Türkiye'nin Eğitim Paradigması. Aydağ, M., (Ed.), *Yeni Türkiye'nin Eğitim Paradigması Ve Sivil Toplum*, içinde (ss.13-23). İstanbul: Tirekitap Yay.
- Aldemir, T. (2015b). Siyaset Ahlak Ve İslami Hareket, Özhazar, H., (Ed.), *Siyaset Ahlak Ve Cemaatler*, içinde (ss. 17-33) İstanbul: Tirekitap Yay.
- Aldemir, Turgay. (2015c), *Tarihin Nöbet Değişiminde Zamanın Ruhu*, İstanbul: Tire Kitap Yay.
- Aldemir, T. (2015d). *Bilgi Ve Bilinç*, İstanbul: Tire Kitap Yay.
- Aldemir, T. (2016), Neden Yüzyıllık Muhasebe Ve Yeniden İnşa, Özhazar, H., (Ed.), *Yüzyıllık Muhasebe Ve Yeniden İnşa*, içinde (ss. 15-33) İstanbul: Tirekitap Yay.
- Alkoç, G.P. (2010). *Misyon ve Vizyon İfadelerinin İşletme Stratejisindeki Yeri ve İşletme Performansı Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Arı, A. (2013), Yetim. Yılmaz A. (Ed.). *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yay. cilt: 43, sayfa: 501-503
- Arslandoğlu, İbrahim. (2017). *Kültür Ve Medeniyet Kavramları*. 18 Aralık 2017 <http://w3.gazi.edu.tr/~iarslan/kulturvemedeniyet.pdf>.
- Ataman, Muhittin, (2015) Toplumsal Duyarlılık Ve Eğitimci, Mehmet A. (Ed.) *Yeni Dönem Yeni Öğretmen Yeni Nesil*, içinde (ss.82-91) İstanbul: Tirekitap Yay.
- Ay, Ü. (2012). Iso İlk 500 Listesindeki İşletmelerin Misyon, Vizyon Ve Değerlerinin İçerik Analizi, *Organizasyon ve yönetim bilimleri dergisi* Cilt 4, sayı 2 201-210
- Ayaydın, Abdullah. (2011), Çocuk Gelişiminde Bir Oyun Olarak Sanat Ve Resim, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 10, sayı: 37, 304-316

- Aytepe, M. (2016). Doğuştan Günümüze İslamcılığın Türkiye Seyri: Bir Sınıflandırma Denemesi, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* cilt: 4 sayı: 1 ss. 169-200
- Balcı, Ç. N. (2006). insan kaynakları da neymiş! *Business Week Türkiye*, sayı:3 6-12 Ağustos, Nakleden Akatay Ayten, Yelkikalan Nazan, (2007) *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük Ve İnsan Kaynaklarının Yönetimi*, Bursa: Ekin yay.
- Başak, S. vd. (2013). *Kadının Görünmeyen Emegi: İkinci Vardiya*. 01 Aralık 2017. https://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/001/012/original/an_ka_kad%C4%B1n_rapor_13-1_ikinci_vardiya_.pdf?1387185056
- Belge M.,(2003), Sivil Toplum Nedir? 11 Eylül 2017 http://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/01/belge_std_1.pdf
- Berkey J. P.(2015). *Ortaçağ Kahire'sinde Bilginin İntikali İslami Eğitimin Sosyal Tarihi*, (1. Baskı), Eriş İ., (Çev.), İstanbul: Klasik Yay.
- Bolay, S. H. (2013), *Felsefe Doktrinleri Ve Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Nobel Yay.
- Bozkurt Veysel, (2015), Eğitim. Bilgin V. Vd. (Ed.), *sosyoloji insan ve toplum*, içinde (217-233), İstanbul: Kitap Yay.
- Can Nevzat, (2005), *Özgür Birey Sınırlı Devlet*, Ankara: Hece Yay.
- Cemil, Oruç, (2009) *İmam Gazali'nin Eğitim Anlayışı*, Marmara sosyal bilimler enstitüsü DEB(doktora tezi) İstanbul
- Chamberlain, M., (2014). *Ortaçağda Bilgi Ve Sosyal Pratik Şam 1190-1350*. (1. Baskı), Eriş İ. (Çev.). İstanbul: Klasik Yay.
- Cumhurbaşkanlığı resmi internet sitesi, 01 aralık 2017 <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/77654/sivil-toplum-kuruluslarinin-temsilcileri-feto-uyelerinin-mahkemelerinde-hazir-bulunmali.html>
- Çaha, Ö. (1994). *Osmanlı Da Sivil Toplum*, 1 ocak 2018, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/465/5316.pdf>
- Çaha, Ö. (1999). *Sivil Toplum Aydınlar Ve Demokrasi*. İstanbul: İz Yay.
- Çaha, Ö. (2008). Devlet Karşısında Hükümü Şahsiyete Sahip Olmak Sivil Toplumun Gelişebileceğine İşaret Eder. Şentürk, M., Erdoğan, A., (Ed.),

“Sivil”Toplum Kavramı Tartışmaları, içinde (ss. 43-53) İstanbul: Kaknüs Yay.

Çaha, Ömer. (2011), Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Ve Sivil Toplum, Yayla A., Şahin B., (Ed.) *Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum ve Demokrasi*, içinde (Ss. 85-125), 2 Aralık 2017[http://liberal.org.tr/upresimler/Turkiyede Kamu Kurumu Niteligindeki Meslek_Kuruluslari_Sivil_Toplum_ve_Demokrasi.pdf](http://liberal.org.tr/upresimler/Turkiyede_Kamu_Kurumu_Niteligindeki_Meslek_Kuruluslari_Sivil_Toplum_ve_Demokrasi.pdf)

Çaha, Ö. (2014). Ana Temalarıyla 1980 Sonrası İslami Uyanış Demokrasi Çoğulculuk Ve Sivil Toplum, Bora, T., Gültekingil, M., (Ed.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce; İslamcılık*, cilt 6, İçinde (ss. 476-492), İstanbul: İletişim Yay.

Çaha, Ö. (2016). *Sivil Toplum Ve Devlet*. Ankara: Orion yay.

Çaha, Ömer. Vd., (2013). *Sivil Toplum Kuruluşları Profili*. 5 Kasım 2017, <http://www.serka.gov.tr/store/file/common/60fadbaf6bcec97b0c07f5b2f41137f3.pdf>

Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye Ve Kalkınmaya Etkisi, *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* sayı: 11, 33-41, 9 Kasım 2017 http://zgefdergi.com/Makaleler/884159134_11_03_Cakmak.pdf

Çelik, Zafer. (2015), Eğitimin Yeni Türkiye’si. Aydağ M. (Ed.) *Yeni Türkiye’nin Eğitim Paradigması Ve Sivil Toplum*, içinde (Ss. 65-71) İstanbul: Tirekitap Yay.

Çiğdem, A. (2014) İslamcılık Ve Türkiye Üzerine Bazı Notlar. Bora, T., Gültekingil, M., (Ed.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce; İslamcılık*, cilt 6, İçinde (Ss.26-33), İstanbul: İletişim Yay.

Demirbilek, S. (2007). Cinsiyet Ayırıcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi* Cilt: 44 Sayı:511, 13-27

Demirel, N. (2009). *Kuramsal ve Tarihsel Aşamaları ile Sivil Toplum ve Türkiye*. Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Demirkan, S. (2006). Türk Ailesinin Korunması Ve Güçlendirilmesinde Sivil Toplum İle İşbirliğinin Önemi, *Aile Ve Toplum Dergisi*. Cilt: 3 Sayı: 9 Ss. 91-96
- Doğan, S. (2015). İdeolojik Eğitimden Yeni Paradigmaya Doğru, Özhan, H. (Ed.), *Yeni Dönem Yeni Öğretmen Yeni Nesil*, içinde (ss. 39-48) İstanbul: Tirekitap Yay.
- Dönmezer, S. (1982). Sosyoloji. Savaş Yay. s.232, Nakleden Aksoy N., (2008) *Sivil Toplum Ve Baskı Grupları* İstanbul: Kaknüs Yay.
- Durkheim, E., (2016), *Ahlak Eğitimi*, (1. Baskı), Portakal, H., (Çev.), İstanbul: Cem Yay.
- Durkheim, E., (2016), *Eğitim ve Sosyoloji*, (1. Baskı) Ergenekon, P., (Çev.) İstanbul: Pinhan Yay
- Eraslan L. (2011). *Sivil Toplum ve Eğitim*, Ankara: Akademi Medya Yay.
- Erdoğan, M. (2006). Eğitim, Üniversite Ve Sivil Toplum, *Liberal Düşünce Dergisi*, cilt: 11 sayı 41-42, ss: 29-32
- Erkilet, Alev. (2008), Sivil Toplum Söyleminin Kapitalist Dünya-Sistem Açısından En Önemli İşlevlerinden Biri Depolitizasyondur, M Şentürk, A Erdoğan (Ed.), *“Sivil” Toplum Kavramı Tartışmaları*, içinde(ss. 73-87), İstanbul: Kaknüs yayınları
- Erkilet, Alev. (2014), 1990’larda Türkiye’de Radikal İslamcılık, Bora, T., Gültekingil, M., (Ed.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce; İslamcılık*, içinde (Ss. 682-697), cilt 6, İstanbul: İletişim Yay.
- Freud, S. (2017). *Kitle Psikolojisi*. (2. Baskı), Şipal, K. (Çev.) İstanbul: Say Yay.
- Gatto, J. T. (2016). *Eğitim Bir Kitle İmha Silahı*. (1. Baskı), Özkan, M. A. (Çev.), İstanbul: Edam Yay.
- Gencer, B. (2017). *İslam’da Modernleşme (1839-1939)*. Ankara: Doğubatı Yay.
- Gündüz, M. (2012) *Mustafa Satı Bey ve Eğitim Bilimi*. Ankara: Otorite Yay.
- Gündüz M. (2016). *Maariften Eğitime Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Eğitim Düşüncesinde Dönüşüm*. Ankara: Doğu Batı Yay.

- H. Ridvan Y. (ocak. 1998). Stratejik Yönetim Sürecinde Misyon Kavramı, *Yönetim Dergisi*, sayı. 29, , s.26-33
- Haldun ibn-i (2004), *Mukaddime*, 1. Cilt, Kendir, H. (Çev.), Ankara: Yeni Şafak Yay.
- Hökelekli, H. (1996). Fıtrat. Yılmaz A. (Ed.) *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yay. cilt: 13, sayfa: 48-51
- İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Faaliyet Alanlarına Göre Dernekler Grafiği, 01 Aralık 2017
<https://www.dernekler.gov.tr/tr/AnasayfaLinkler/derneklerin-faaliyet-alanina-gore.aspx>
- İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Yıllara Göre Dernek Sayıları Grafiği, 01 Aralık 2017,
<https://www.dernekler.gov.tr/tr/anasayfalinkler/yillara-gore-faal-dernek.aspx>
- İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Yıllara Göre Faal Dernek Sayısı Grafiği. 01 Aralık 2017,
<https://www.dernekler.gov.tr/tr/anasayfalinkler/yillara-gore-faal-dernek.aspx>
- Kalaycıoğlu, E. (2002) “TheStateandCivilSociety in Turkey: Democracy, Development and Protest”. A. B. Sajoo içinde, *Civil Society in the Muslim World*. Londra: I. B. TaurisPublishers,. s. 247-73. Nakleden Keyman, E. Fuat. (2006) *Türkiye’de Sivil Tophumun Serüveni: İmkânsızlıklar İçinde Bir Vaha*, Ankara: STGM
- Kara, İsmail (1985) Tanzimat’tan Cumhuriyet’e İslâmcılık Tartışmaları, Belge M. (Ed.) *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt: 5 içinde (1405-1420) İstanbul: İletişim Yay,
- Kara, İsmail(2014). *Türkiye’de İslamcılık düşüncesi* 1. İstanbul: Dergah Yay.
- Karakoç, S. 2016 yılı olağan kongre konuşması, 04/12/2017 <http://yucedirilis.org.tr/>
- Karatepe, Ş. (2004). *Osmanlı siyasi kurumları klasik dönem*, İstanbul: İz yayıncılık,
- Karpat, K. (2014) *Kimlik ve İdeoloji*. İstanbul: Timaş Yay.

- Karpat, K. (2015a). *Türk Siyasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yay.
- Karpat, K. (2015b). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yay.
- Kaşan, Y. *Türkiye'de Demokratikleşme Hareketleri İçinde Sivil Toplum Örgütleri, (1945-1960)*. 11 Kasım 2017
[Http://www.Acarindex.Com/Dosyalar/Makale/Acarindex-1423874940.Pdf](http://www.Acarindex.Com/Dosyalar/Makale/Acarindex-1423874940.Pdf)
- Kayan, R. vd., (2018), *Sivil Ve Özgün Bir Yürüyüş Anadolu Platformu Fikriyat Ve Yapılanma İlkeleri*, Aytepe M. (Ed.) İstanbul: Tirekitap Yay.
- Keyman, E. F. (2006) , *Türkiye'de Sivil Toplumun Serüveni: İmkânsızlıklar İçinde Bir Vaha*. Ankara: STGM
- Keyman, E. F.(2005). *Küreselleşme Ve Sivil Toplum*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim Ve Araştırma Birimi, sivil toplum ve demokrasi konferansı yazıları No: 3
- Makdis,i C. (2004). *Ortaçağda Yükseköğretim İslam Dünyası ve Hristiyan Batı*. (1. Baskı), Çavuşoğlu, A. H., Başoğlu, H. T., (Çev.), İstanbul: Geleneksel Yay.
- Mardin, Ş. (2004). *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*, Türköne M., Önder I. T., (Ed.), İstanbul: İletişim Yay.
- Mardin, Şerif (1985), İslamcılık, Belge M. (Ed.) *Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt: 5 içinde (1405-1420) İstanbul: İletişim Yay.
- Mclaren, P. (2011). *Okullarda Yaşam Eleştirel Pedagojiye Giriş*, (1. Baskı) Eryaman, M.Y., Eraslan, H. (Çev.) Ankara: Anı Yay.
- Meriç, C. (2017). *Kültürden İrfana*, Meriç. M. A. (Ed.). İstanbul: İletişim
- Mert, N. (2014). Türkiye İslamcılığına Tarihsel Bakış, Bora, T., Gültekingil, M., (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce; İslamcılık*, İçinde (Ss. 411-419), cilt 6, İstanbul: İletişim Yay.
- Muslu, Ş. (2014). Örgütlerde Misyon Ve Vizyon Kavramlarının Önemi, Hak-İş *Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*. Cilt: 3, Sayı: 5 ss.151-171
- Nancy Fraser(1998), "From Redistribution to Recognition? Dilemmas of Justice in a 'Post-Socialist' Age", *Theorizing Multiculturalism: A Guide to the Current Debate*, ed. Cynthia Willett (Massachusetts and Oxford, Blackwell Publishers, 1998), Nakleden, Çaha, Ömer, Adem vd., *Sivil Toplum*

Kuruluşları Profili, 5 Kasım 2017,
<http://www.serka.gov.tr/store/file/common/60fadba6b6cec97b0c07f5b2f41137f3.pdf>

Odabaşı, F., (2005). *Sivil Toplum*. İstanbul: LM Yay., s.13. nakleden Demirel, N. (2009), *Kuramsal Ve Tarihsel Aşamaları ile Sivil Toplum Ve Türkiye*, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özhazar. H. (2015), *Yeni Dönemde Öğretmen Yetiştirmeye Dair Sözlerimiz*, Alpcan, M. (Ed.) *Yeni Dönem Yeni Öğretmen Yeni Nesil*, içinde (ss. 126-138) İstanbul: Tirekitap Yay.

Özkan S. (2015). *Türk Eğitim Tarihi* Ankara: Nobel Yay.

Özkiraz, A., Arslanel, M.N., (2015), Türkiye’de 1945-1960 Döneminde Sivil Toplum Örgütlerinin Varlığı Meselesi, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, sayı: 10 Ss. 100-120

Öztürk, Mustafa, (24 haziran 2017) “Gayri Siyasal İslamcılıklar” karar Gazetesi 12 Aralık 2017, <http://mustafaozturkarsivi.blogspot.com.tr/2017/06/gayri-siyasal-islamclklar.html>

Resmi gazete, 19 aralık 2017
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161029-5.htm>

Resmi gazete, 78- 5580 sayılı Kanuna ek 2 maddesi,
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170705-4.pdf>

Sefa, Ş. (2004). The Transformation of Civil Society in Turkey: From Quantity to Quality, *Turkish Studies* c.5 n.3, Guz, s.48, nakleden, Yaşama Dair Vakıf, Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları, <http://tr.yada.org.tr/projeler>

Semerci, Z. B. (2015) *Çocuklarımızla Cinsellik Hakkında Nasıl Konuşalım*. İstanbul: Alfa Yay.

Soylu, S. (İçişleri Bakanı), (2017), ahaber, 23.12.2017
<https://www.ahaber.com.tr/gundem/2017/02/15/bakan-soylu-turkiyedeki-multeci-sayisini-acikladi>

Sönmez, V. (2015). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yay

Spring, j. (2017). *Özgür Eğitim*. (5. Baskı), Emekçi A., (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yay.

- Subaşı, N. (2016), 1960 Öncesi İslami Neşriyat: Sin(diril)me Tahayyül Ve Tefekkür, Işık, vd. (Ed.), *1960-1980 Arası İslamcı Dergiler*, içinde (ss 43-72), Ankara: Nobel Yay.
- Şahin, Bircan., (2011), Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Ve Liberal Demokrasi, Yayla A. Şahin, B., (Ed.) *Türkiye’de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Sivil Toplum ve Demokrasi*, Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu yayını
- Tekeli İ., İlkin S. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Eğitim ve Bilgi Üretim Sisteminin Oluşumu Ve Dönüşümü*, Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Toksoz, F. (1983). Dernekler. Cumhuriyet Donemi Türkiye Ansiklopedisi, Nakleden, Yaşama Dair Vakıf, Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları. 29 Kasım 2017, <http://tr.yada.org.tr/projeler>,
- Topçu N. (2012), *Kültür ve Medeniyet*, Kara İ. Erverdi, E. (Ed.). İstanbul: Dergah Yay.
- Topçu N. (2017) *Ahlak*. Kara İ. Erverdi, E. (Ed.). İstanbul: Dergah Yay.
- Tosun, G. E. (2000). Sivil Toplum Örgütleri İçinde Katılım ve Örgüt İçi Demokrasi, *Birikim Dergisi*, sayı:130, 52-60
- Tosun, G. E. (2001), Demokratikleşme Perspektifinden Devlet Sivil Toplum İlişkisi(Türkiye Örneği), Alfa Yayıncılık, İstanbul, Nakleden, Özkiraz, A. Arslanel, M.N, (2015), Türkiye’de 1945-1960 Döneminde Sivil Toplum Örgütlerinin Varlığı Meselesi, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, sayı 10, ss. 100-120
- Tuncel, Gökhan, (2011), *Sivil Toplum Ve Devlet*. İstanbul: Bilsam Yay.
- TÜİK, Yaş grubu ve cinsiyete göre il/ilçe merkezi ve belde/köy nüfusu tablosu, 2016. 19.12.2017, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24638>
- Türküne, M. (2001). İslamcılık, Yılmaz, A. (Ed.). *Diyanet İslam Ansiklopedisi* İstanbul: TDV. C.3 Ss. 60-62.
- Ulukütük, M. (2010). Osmanlı-Cumhuriyet Modernleşmesinin Yapıtaşlarını Anlamak: Tunuslu Hayrettin Paşa ve Akvemü’l-mesalik Fi Ma’rifetu Ahvâli’l-Memâlik. *Nida Düşünce, Kültür Edebiyat Dergisi* Sayı: 140

https://www.academia.edu/3026335/TUNUSLU_HAYRETT%C4%B0N_P_A%C5%9EA_VE_AKVEM%C3%9C_LMESAL%C4%B0K_F%C4%B0_MA_R%C4%B0FETU_AHV%C3%82L%C4%B0_LMEM%C3%82L%C4%B0K_ADLI_ESER%C4%B0_N%C4%B0DA_DERG%C4%B0S%C4%B0_0_2010

Ulukütük, M. (2016). Müfredatta İdeolojinin Yapısökümüne Doğru, Ayyıldız, Y, (Ed.) *Değişen Türkiye’de Eğitim Ve Müfredat*, içinde (Ss. 85-96) İstanbul: Tirekitap yay.

Uygun, O. (2015), *Devlet Teorisi*. İstanbul: On İki Levha Yay.

Vakıflar genel müdürlüğü, Vakıfların Türlerine Göre Dağılımı. 28 Haziran 2017.

<https://vgm.gov.tr/Documents/webicerik195.pdf>

Yalçın U., Balcı V. (2013) 7-14 Yaş Arası Çocuklarda Spora Katılımdan Sonra Okul Başarılarında, Fiziksel Ve Sosyal Davranışlarında Oluşan Değişimlerin İncelenmesi, *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, sayı: 11, ss. 27-33

Yaşama dair vakıf, (t.y.), *Verilerle sivil toplum kuruluşları* 01 eylül 2017 <http://tr.yada.org.tr/projeler/agm>.

Yazıcı, N., (2007), *Osmanlılarda Yetimlerin Korunması Üzerine Bazı Değerlendirmeler*. 25 Aralık 2017.p://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/1138/13347.pdf

Yerasimos, S. Seufert, G. ve Vorhoff, K. (ed.) *CivilSociety in the Grip of Nationalism: Studies on PoliticalCulture in ContemporaryTurkey*. Wurzburg: ErgonVerlag, 2000, Nakleden, Keyman, E. Fuat. (2006) *Türkiye’de Sivil Toplumun Serüveni: İmkânsızlıklar İçinde Bir Vaha*, Ankara: STGM

Yılmaz, H. (2017). *Zengi ve Eyyubi Dımaşk’ında Ulema ve Medrese (1154-1260)* İstanbul: Klasik Yay.

Yılmaz, M. (2014). Darbeler ve İslamcılık. Bora, T., Gültekingil, M., (Ed.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce; İslamcılık*, İçinde (Ss. 632-640), cilt 6, İstanbul: İletişim Yay.

Yurtseven, H. R. (1998). Stratejik Yönetim Sürecinde Misyon Kavramı, *Yönetim Dergisi* sayı 29, ocak - 1998, s.26-33

Yücekök, A. vd., (1998). Tanzimat'tan Günümüze İstanbul'da STK'lar, İstanbul, s.309, nakleden, Yaşama Dair Vakıf, *Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları* 01.12.2017 <http://tr.yada.org.tr/projeler/agm>. s. 47

...

